

Ár: 1000 Ft

SZERZŐINK:

Benedek Miklós költő, író (Topolya)

Beszédes István költő, szerkesztő, könyvkiadó (Zenta)

Dancsó Andrea kritikus, művészeti író (Újvidék)

Danyi Zoltán író, költő (Budapest)

Fehér Dorottya kritikus, szerkesztő (Szeged)

Fekete J. József irodalomtörténész, író, kritikus (Zombor)

Gyurkovics Virág újságíró, művészeti író (Szabadka)

Jódal Kálmán író, kritikus, műfordító (Újvidék)

Lábadi Lénárd művészeti író (Budapest)

Lovas Ildikó író, műfordító, kritikus (Szabadka)

Máriás Endre újságíró (Zenta)

Péter László festő- és grafikusművész, művészeti író (Herceghalom)

Sinkovits Péter író, költő, szerkesztő (Zenta)

Sirbik Attila író, szerkesztő (Szabadka)

Szerda Zsófia újságíró, fotóriporter (Szabadka)

Szombathy Bálint képzőművész, költő, művészeti író, szerkesztő (Budapest)

Orcsik Roland költő, műfordító, kritikus, szerkesztő (Szeged)

Tolnai Ottó író, költő, művészeti író, műfordító (Palics)

Utasi Anikó kritikus, tanár, művészeti író (Újvidék)

Verebes György festő- és grafikusművész (Szolnok)

Virág Gábor író, szerkesztő (Kishegyes)

KÉP-TÁR VIII. KÉPZŐMŰVÉSZEK A VAJDASÁGBAN

M Ū V É S Z E T - M Ū V É S Z E T - M Ū V É S Z E T

ART LIVES

ART LIVES 2018.4

KÉP-TÁR VII. KÉPZŐMŰVÉSZEK A VAJDASÁGBAN

25nka
Nemzeti Kulturális Alap

MŰVÉSZETI SZEMLÉ

FŐSZERKESZTŐ **Virág Jenő**
SZERKESZTŐ **Miglincezi Éva**
TECHNIKAI MUNKATÁRS **Varga Ágnes**
BORÍTÓ- ÉS LAPTERV **Sellyei Tamás Ottó**

XV. ÉVFOLYAM 67. SZÁM

FOLYÓIRATUNK A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
IPARMŰVÉSZETI KOLLÉGIUMA,
ÉS A VAJDASÁGI MAGYAR MŰVELŐDÉSI
INTÉZET TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG.

© ART LIMES/KERNSTOK ALAPÍTVÁNY

KIADJA A KERNSTOK KÁROLY
MŰVÉSZETI ALAPÍTVÁNY, TATABÁNYA
FK: **Az alapítvány elnöke**
NYOMDA **Comorn Kft.,**
Budapest

Szerkesztőség levelezési címe:
Kernstok Alapítvány – Art Limes Szerkesztősége
2800 Tatabánya, Kós Károly utca 3. fsz. 3.
Tel: 06/30-417-6700
E-mail: viragjeno46@gmail.com
Honlap: www.artlimes.hu
ISSN 1785-3222

ISSN 1785-3222

18004

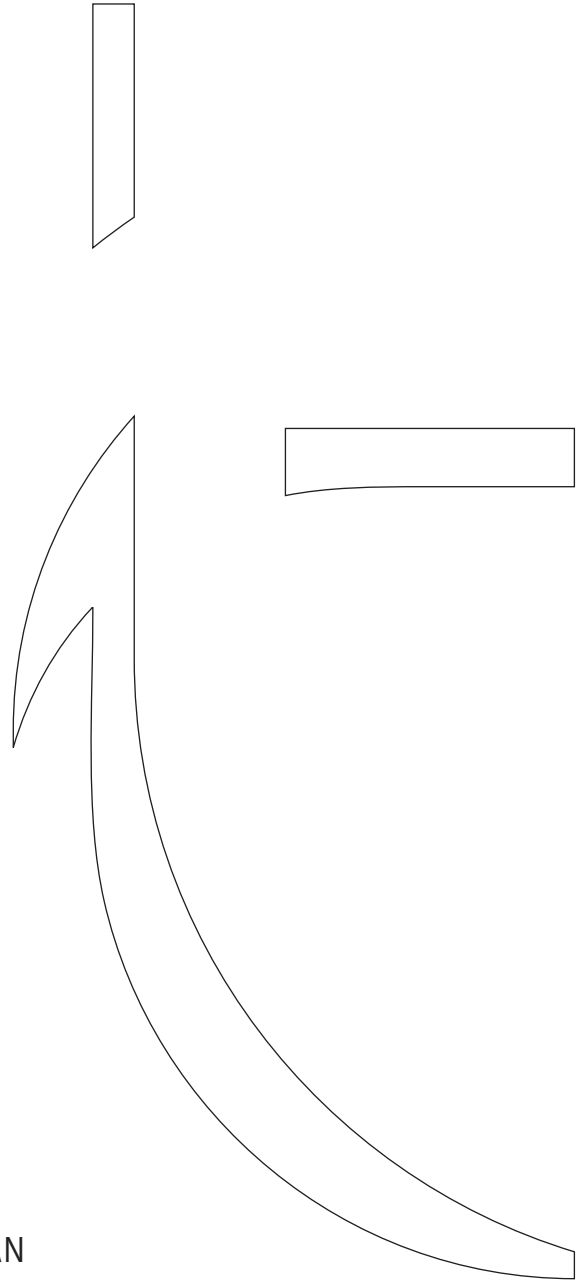
9 771785 322007 >

Köszönjük az alkotók, a fotográfusok,
a kiadók hozzájárulását a képek közléséhez.

Az első borító Ágoston Lóránt,
a hátsó borító Pesti Emma művének
felhasználásával készült.

25nka
Nemzeti Kulturális Alap

„Alkotóművész! Sajátos fogalom. A művészek, az igaziak, kétségkívül meg vannak róla győződve,
hogy kiveszik a részüket a mindennapok megváltoztatásából, rést törnek a megállapodottság
kerítésén, új látóhatárokat nyitnak, úgy is mondhatnám: új világot építenek.” (Bela Duranci)

ART LIMES
KÉP-TÁR VIII.
KÉPZŐMŰVÉSZEK A VAJDASÁGBAN
2018.4

TATABÁNYA

TARTALOM

1. ELŐSZÓ

5 Szerkesztői előszó

2. PORTRÉ GALÉRIA

- 7 Szombathy Bálint: Tanultak nemzedéke.
Három vajdasági magyar képzőművész: Ricz Géza, Varga Valentin, Klájó Adrián
- 13 Orcsik Roland: Ipari cédrus. Acsaji Györgyi hajóroncsai
- 17 Tolnai Ottó: Klárika kalligráfiái. Ágoston Lóránt művészete
- 23 Gyurkovics Virág: Lenyomatok. Gondolatok Argyelán Zita grafikusművész alkotásairól
- 27 Fehér Dorottya: „Szeretek a fantáziámra hagyatkozni, befelé figyelni.”
Beszélgetés Bicskei Anikó képzőművésszel
- 33 Szerda Zsófia: „A digitális kollázst nem tudom megtagadni”. Blaskó Árpád, a grafikus
- 39 Szerda Zsófia: A morbid „firkász”. Kincses Endre
- 45 Péter László: Közéltetések. Kis Endre művészetéről
- 51 Lovas Ildikó: Felhőtlenység és derű. Kozma Laura festményei
- 57 Sirbik Attila: Freak Spirit. Szánalmas szabadság-illúzió. Lak Róbert képeiről
- 61 Beszédes István: „Pára minden pompa s ég”. Lázár Tibor kontextusai
- 65 Dancsó Andrea: Coprolalia. Paszterkó Richárd
- 69 Danyi Zoltán: Kiemelni az eget. Pesti Emma képei 1–2.
- 75 Lovas Ildikó: Életmester. Sagmeister Laura életképei
- 81 Szerda Zsófia: Amerika Kapitány a muskátlik között. Soltis Miklós
- 87 Jódal Kálmán: A szoba félhomályában, a sarokból vizslató szörny.
Séták Tarkó János újvidéki képzőművész világában

- 91 | Jódal Kálmán: A búza mint metafora. Újházi Adrienn újvidéki képzőművész munkásságáról
- 95 | Verebes György: Lélegző horizontok. Utcai Dávid festészete
- 99 | Virág Gábor: Pszeudo-primitív maszkok. Michel Houellebecq posztapokaliptikus klónjai. Vass Szabolcs műhelyében

3. KÖNYVEK – ILLUSZTRÁCIÓK

- 103 | Lábadi Lénárd: Erdőben. Bicskei Anikó illusztrációi
- 107 | Benedek Miklós: Mesék szárnyán. Tóth Alisa és a Tündértánc
- 111 | Sinkovits Péter: Összjátékok. A zEtna-kötetek illusztrátorai
- 117 | Fekete J. József: Szöveg és kép áthatása. Két könyv példáján

4. KÖNYVKIADÓK

- 123 | Fekete J. József: A vulkán alatt. A zEtna
- 127 | Utasi Anikó: A könyv mint műtárgy. Beszélgetés Virág Gáborral, a Forum Könyvkiadó Intézet igazgatójával-főszerkesztőjével
- 133 | Máriás Endre: A megtartás intézménye: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet

5. ÉLETRAJZOK

- 137 | Acsaji Györgyi, Ágoston Lóránt, Argyelán Zita, Bicskei Anikó, Blaskó Árpád, Kincses Endre, Kis Endre, Klájó Adrián, Kozma Laura, Lak Róbert, Lázár Tibor, Paszterkó Richárd, Pesti Emma, Ricz Géza, Sagmeister Laura, Soltis Miklós, Tarkó János, Tóth Alisa, Újházi Adrienn, Utcai Dávid, Varga Valentin, Vass Szabolcs

6. ZÁRSZÓ

- 175 | Bela Duranci: Önéletrajz Kondor Bélával (részlet)

ELŐSZÓ

Az Art Limes folyóirat *Képzőművészek a Vajdaságban* című száma ezúttal a délvidéki fiatal (vagy éppen középkorú) magyar művész-generáció alkotóit és a kiadói műhelyeket kívánja bemutatni. Az alkotókat és műveiket bemutató írások (portrék, esszék, interjúk) elkészítésére olyan, szintén a Vajdaságban élő vagy onnan elszármazott, de hozzá változatlanul kötődő írókat, költőket, újságírókat kértünk fel, akik figyelemmel kísérték, kísérik eddigi munkásságuk alakulását. Így – reményeink szerint – a Vajdaság szellemi-művészeti életének, az ott született, vagy legalábbis e térséghez ezer szállal kötődő, abban gyökerező, azt gazdagító értékeit tudjuk felmutatni (még ha nem is teljes spektrumában) összeállításunkban. Nem előzmények nélküli kezdeményezésünk! Közel tíz éve rendszeres résztvevői voltunk, vagyunk a szabadkai International Children's Theatre Festival eseményeinek, s az ott töltött napok lehetőséget adtak arra is, hogy megismerjük a különböző művészeti intézmények tevékenységét, találkozzunk azok munkatársaival, s számos művésszel, íróval. Nagyszerű kiállításokat láthattunk az évek során, a Raichle-palotában Nagy József képzőművészeti gyűjteményének bemutatásától a Híd Kör Art *Néma dialógusban a világgal* című tárlatáig, vagy éppen a Szabadkai Városi Múzeum kiállításait, így a *Vajdasági Magyar Képtár (1830–1930)* állandó tárlatát, mely lehetőséget nyújtott a vajdasági képzőművészet történetének teljesebb megismerésére. Az ott megjelent könyvek, albumok, katalógusok – Tolnai Ottó képzőművészeti írásaitól Bela Duranci Kondor-naplójáig, de említhetjük a Délvidéki Magyar Képzőművészeti Lexikon nélkülözhetetlen kötetét is – nagymértékben hozzájárultak, hogy még jobban elmélyedjünk a Vajdaság művészetének múltjában és jelenében.

Ugyanakkor azzal is szembesülnünk kellett, hogy sem a fesztivál magyar résztvevői, sem a magyarországi művészeti közélet jelentős része nem ismeri a vajdasági képzőművészet történetét és alkotóit. Megdöbbentő

volt számunkra, hogy a szecesszió nagyszerű szabadkai épületeit, így a Városházát vagy a Raichle-palotát alig néhányan tekintették meg a fesztivál látogatói közül. Számos hazai értelmiségi, művész pedig csak javaslatunkra vette kézbe, ismerte meg a fent említett szerzők nagyszerű képzőművészeti köteteit! A magyarországi képzőművészet történetébe és jelenébe sajnos a mai napig kevésbé integrálódott a határon túli magyar művészet, pedig az utóbbi időben mind több délvidéki (és felvidéki) alkotó egyéni vagy csoportos kiállítását rendezték meg, főként fővárosi galériákban.

Mindezt látva, tapasztalva kezdeményeztük 2015-ben a *Két határon túl* című kiállítás megrendezését. Miglinczi Éva szervezésében, a Kernstok Károly Művészeti Alapítvány és a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet támogatásával előbb 28 szerbiai-vajdasági képzőművész mutatkozott be a révkomáromi Limes Galériában, majd 26 szlovákiai-felvidéki alkotó Zentán és Szabadkán! A kiállításához közös katalógus is készült. Ennek sikere inspirált bennünket a folytatásra, s ezért kezdtük meg az Art Limes e tematikus számának szervezését, megjelentetését. Meg azért is, miként fentebb már utaltunk erre, hogy a magyarországi művészeti közélet jobban megismerhesse a vajdasági képzőművészek e generációját! Munkánkhoz nagy segítséget és támogatást nyújtott a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, s annak igazgatója, **Gondi Martina**, valamint a Forum Könyvkiadó Intézet szerkesztője, **Brenner J. János**. Nélkülük nem realizálhattuk volna tervünket! Köszönjük nekik is, valamint a szerzőknek és az alkotóknak együttműködésüket!

Jelenleg a felvidéki fiatal képzőművész-generációt bemutató Art Limes-szám előkészítése van folyamatban. Terveink szerint e kiadványunk megjelenése után egy közös, felvidéki és délvidéki művészeket bemutató csoportos tárlat is megvalósulhat.

A SZERKESZTŐK

Cím nélkül, 2017

Nyári éjszakák, 2017

Cím nélkül, 2017

Kabin, 2017

Szombathy Bálint**TANULTAK NEMZEDÉKE****HÁROM VAJDASÁGI MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZ**

A cím láttán egyesek talán felkapják a fejüket, miért kell hangsúlyozni a tanultságot, amikor manapság az az elfogadott, hogy egy képzőművésznek legalább főiskolája legyen. Azért, mert nem volt ez mindig így, különösen a Vajdaságban nem. Nemzedékem tagjai – a hatvanas-hetvenes években feljövő alkotók – még javarészt autodidakták voltak, csak kevesen engedhették meg maguknak az intézményi keretek között történő szakmai képzést és a művészi diploma megszerzését. Az is az igazsághoz tartozik, hogy a felsőfokú tanintézetek nem voltak túl vonzóak annak a feltörekvő nemzedéknek a számára, amely más ideálokat tartott követendőnek, mint amiket az áporodott levegőjű akadémián kultiváltak. Ám változtak az idők, és ma már szélsőséges nézőpontból sem marasztalható el valaki azért, mert szorgalmasan végigjárta a korkövetelményekhez úgy-ahogy alkalmazkodni igyekvő iskolát, nem pedig a bohém életstílust választotta. Érvényes ez arra a három, részben még fiatal képzőművészre is, akiket ezúttal bemutatunk: Ricz Gézára, Varga Valentinre és Klájó Adriánra.

• • •

Közülük az 1980-ban Szabadkán született **Ricz Géza** a rangidős. Szegeden képezte magát, ott is élt egy ideig. Volt műterme, kulturált munkakörülmények övezték. Amikor nála jártam, már javarészt túl volt street art festészetének időszakán. Megszokta, hogy nagy falfelületeken dolgozik, később a vásznai is méretesek lettek.

Ricz nem tekinthető klasszikus, tősgyökeres graffiti-művésznek, már kezdetekben olyan témái voltak, amelyek nem jellemzőek erre az irányzatra. Festő volt a javából, csak éppen a falakon dolgozott táblaképek helyett. Munkáiról egy szociálisan érzékeny egyéniség alkata rítt le már indulásakor. A kilencvenes évek délszláv háborúskodásának

az idején volt tizenéves. Az események oly módon érintették meg, hogy fotográfiai naturalizmusnak sem híján levő piktúra mellett kötelezte el magát, felfestve a képekre az elüszkösödött, romokban heverő valóságot. Azt, amit maga körül látott: a pusztulást, a pusztulás tartósságát, változatlan-ságából következő elviselhetetlenségét.

Emlékezzünk: a második világháború hatalmas lendülettel végrehajtott gyors újjáépítés követte, amelyből a társadalom apraja-nagyja kivette a részét. Létezett egy jobb világba vetett hit, megvolt az előrelépés akarata. A balkáni háborút már nem követte hasonló fellendülés, az egészszöhl hiányzott a derűlátás felhangja, az elemi elszántság a hibák kijavítására. Úgy tűnt, az újjáépülés sohasem fog bekövetkezni, a sebek sohasem gyógyulnak majd be. Ricz ezt a látványt fogta meg, tudniillik a mozdulatlanság állapotát, a rom- és üszökvilág örökkévalóságának a képét igyekezett megragadni. A reménytelenséget. Úgy érezte, övé a tönkretett, félresiklatott nemzedék. Ezt az életérzést kísérlete meg maradandóvá tenni a munkáin, ami hatásosan sikerült is neki. Mégpedig úgy, oly módon, hogy a gyászt nem az emberen keresztül ábrázolta, hanem az emberi léttér látványán át, amelyben a romos épületek a háború mementóiként, „emlékműveiként”, egyben az általános entrópia metaforáiként definiálódtak. Az ember nem látszott, de cselekedeteinek következményei annál inkább kézzelfoghatóak voltak. Ricz színpadáról minden szereplő elmenekült, hátrahagyva tetteinek kitérőhetetlen nyomait, a gyászos „rekvizitumokat”. Tetthely tettesek nélkül.

Ricz mindvégig urbánus attitűdöt képviselt, élményvilága eredendően városnak bizonyult. Képeinek érzelmi kovászában kitapintható úgy a „város peremén” József Attila-i életérzése, mint a *Szárnyas*

fejvadász futurisztikus jövőképének a hangulata, amely egyszerre fojtóan sötét és lüktetően színes: taszít, ugyanakkor vonz is. A riczi képi környezetet kettős életérzés rendezi egyedülivé, sajátossá, utánozhatatlanná. S bár élményei konkrétak, élményeinek ábrázolása, festészeti feldolgozása mellőzi a konkrétumokat: a képi jelenetek lehetnek bárhol a nagyvilág háborús gócaiban. Az egyesből indul ki, hogy az általánoshoz érjen oda, a kozmopolita felfogás szellemében ágyazva be a szüzsét. Esetében a kozmopolitizmus természetes alapállás, hiszen a street art világában ehhez edződött hozzá.

Ami különösen megragadó Ricz táblaképein, az a komponálásban megmutatózó arányérzék, az eszményi megszerkesztettség. A képjelenetek rendezésében kitapintható tehetségét azzal magyarázhatjuk, hogy a mindennapokban számítógépes grafikai formatervezést művel. A látványtervezés úgymond a vérében van. Csodálkozom rajta, hogy tehetségét még nem kamatoztatta a színház- és a filmművészet világában. A fentiekből következik, hogy bármennyire is tragikusak és lehangolóak a festményei, lényegében mértéktartóak, visszafogottak. Nem a gyomorforgatás a céljuk, hanem az elgondolkodtatás, az eszméletetés, a rádöbbentés. Ricz Géza egyik központi egyénisége volt a néhány éve még kiállításokkal jelentkező Ctrl V Csoportnak, melyet vajdasági magyar képzőművészek hoztak létre. Ám történt, hogy egzisztenciális megfontolásból egy harmadik országba költözött, akárcsak csoporttársa, Kis Endre. Az újdíéki Forum Könyvkiadónál a közelmúltban jelent meg *Periphelia* címmel az eddigi munkásságát összegző, több mint időszerű kötete.

• • •

Varga Valentin (1990) szintén Ricz csoporttársa volt a Ctrl V-ben. Közülük mára csak ő maradt szülőföldjén, Vajdaságban. Útja nem mondható éppen tipikusnak, hiszen Dél felé vezetett, miközben általában mindenki az északi tájak felé igyekszik. Nem tudom, mi lehetett az oka annak, hogy Szarajevóban végezte tanulmányait, de mindenképpen rokonszenvesnek találok, hogy a néhai jugoszláv régió földrajzi középpontjában pallérozta magát. Az életrajzából az tudható meg, hogy objektivel, installációval és videóval foglalkozik.

2014-ben, a Ctrl V budapesti kiállításán vöröses-sárgás tónusban felvitt látomásos aktokat láthattunk tőle, amelyek azt mutatták, hogy szerzőjük éretten bánik a nyelvvel, ám nem biztos, hogy megmarad ebben a költői, kissé delíriumos világban, amelyben figurái mozognak. Az idő alátámasztotta megérzésemet.

Három-négy év telt el azóta, ami lehet sok is, lehet kevés is; esete, illetve tehetsége válogatja. Egy ifjú művésztől még elnézhető és nem is okoz különösebb sokkot a közönség számára, ha márióholnapra hitvallást vagy stílust változtat, keresve igazi énjét. Varga nem kötelezte el magát valamely választott műfajnál, hanem élve az alkotói szabadság határtalanságával, otthonosan mozog a legkülönbözőbb nyelvi zárványokban, pozitívan értelmezve a 20. század modernista hagyományának radikalizmusát, melyet a posztmodern eklektikus szemléletével próbál ötvözni. Az akadémiaól elnyerte a matériával való bánás képességét, és ennél több nem is kell egy tehetséges fiatalnak, aki ügyel rá, hogy kiművelje egyéniségét, és ne csak egyike legyen azoknak, akik lejönnek a tanintézeti futószalagról. Belső szigorra és önkritikus hajlamra vall, hogy csak tavaly rendezte első önálló kiállítását a szabadkai Klein Házban.

Gyurkovics Virág művészeti író töprengő alkotóként jellemzi Vargát, aki önmagával szemben támasztott szakmai elvárásainak a mérőszinóját igencsak magasra állította. Vargának nem csak művészete van, hanem filozófiája is. Szívesen hivatkozik egy Weöres Sándor-versidézetre, amelyben a költő arról ír, létünk mennyire viszonylagos és átmeneti a mindenségben, s a halál folyamatosan jelen van az életben. Vargát az elmúlás és az újratereztés folytonosságának a problematikája vonzza leginkább. Előszeretettel használja fel például a hulladékanyagokat, újrhasználva őket tárgykompozícióiban. De gyakran maga is segíti a megsemmisítés aktusát, miközben elégeti vagy dekonstruálja az alkotásait. A megsemmisítés és az újranevezés láncreakciókban élteti egymást, s ezeket az ellentétes, kettős állapotokat részben ésszerű, ellenőrzött, részben pedig ellenőrizetlen tudati és érzelmi kicsapongások befolyásolják. Varga a talált tárgy metaforáján át

Szó nélkül 2, 2018

Szó nélkül 1, 2018

Za, 06, 2018

Exist-Um, 04, 2017

Gradáció, 2016

Trágya-ágy, 2017

Trágya-ágy, 2017

igyekszik meghatározni, hogy mit jelent számára a művészet. Az értékvesztettségéből új értéket teremt, a pragmatikus világ kacatjait átmenti a nyelvi magasabb szintjére.

„Ami fontos számomra, az inkább az alkotás folyamata, ahol átvilágítás zajlik, és egy pillanatra magamban is lerombolom a saját illúzióimat”, vallja az önmagát kereső művész. Hogyan is értsük mindezt? Vajon Varga a 60-as és a 70-es évek folyamatművészetét eszményíti, amelyben nem a végeredmény, hanem a processzus volt a lényeg, s nem örök érvényű műalkotások hátrahagyása volt a cél, csak egy folyamat dokumentálása? Túlzás lenne, ha ezt hinnénk, hiszen a művész számára nagyon is fontos a hagyományos nyelvismeret, az eszményi kompozíciós követelmények és szabályok betartása. Ő nem a művészetet rombolja, hanem annak illúzióját, miközben szilárd bizonyossággal és határozottsággal, magas fokú érettséggel mozog a nyelvi kifejezés különféle vájataiban. Mindeközben ideológiai síkon folyamatosan megkérdőjelezi a művészet fogalmát, újabbnál újabb kérdéseket téve fel magának az alkotói tudat mibenlétéről.

• • •

Klájó Adrián (1993) úgyszintén talált tárgyakkal építkezik, ám esetében a tárgyválasztást némileg szűkebb repertoár befolyásolja, mint Vargánál. Egyértelműen a falusi környezet az, amely döntő hatással van a gondolkodására és a nyelvi kimozdulásaira. A mezőgazdasági technológia fejlődése vagy akár az általános lepusztultság következtében feleslegessé, kiselejtezetté vált paraszti eszközökből válogat. Minden hasznavehetetlen kellékben megtalálja a magasabb küldetés lehetőségét, az átértékelés értelmét.

Klájó az agrárkörnyezet rekvizitumait nem a folklór felől közelíti meg, mint tette azt a 90-es években Samu Géza, továbbá Bukta Imre. Kerüli a romantikára való utalásokat, a nosztalgikus beütéseket. Kizárólag a formakultúra az, amire esetenként hagyatkozik,

s annak is egy letisztultabb, minimalizált válfaját eszményíti, valamiféle puritán eszmeiséget, esztétikai letisztultságot keresve benne. Lényegében újrahasznosít. Az elsődleges funkciójuktól megfosztott anyagformákat átfogalmazott szerepkörbe helyezi, és az amúgy bemérhető életidejű elemeket az örökkévalóság piedesztálján értékeli át, a szó klasszikus művészeti értelmében.

Alkotásainak nyelvi-stilisztikai kapcsolódásai többirányúak, összetettek. Bizonyos munkáira az újrealista tárgyhalmozás a jellemző, míg más esetben művei az arte povera, a szegényes művészet poétikájához állnak közel. Különösen ez utóbbi jellemvonásuk domborodik ki: a tárgyi elemek általában csupaszak, nyersek, szegényesek, kerülve a művi beavatkozás túlfokozását, a festészeti beavatkozás mértéktelenségét. A főként fából készült néhai használati eszközökből műtárgyakat, objektumokat állít elő. Esetenként csupán megtisztítja és konzerválja őket. Az elkoptatott, elrongyolódott ruhadarabok számára úgyszintén nem veszni valók.

Ám Klájó nem kizárólag holt anyagokkal dolgozik, hanem szervesekkel is, melyeknek élettartama korlátozott. Kompozíciót épít például a fagyott, megüszkösödött birsalmákból, amelyek az elmúlás stádiumát idézve a szebb napokat megélt falusi világ letűnésének a tanújelét adják. Nem az örökkévalót keresi, inkább a folyamatos változtatás híve. Ő is kozmopolita felfogásban alkot, akárcsak Ricz és Varga, jártassággal mozogva a kortárs művészet beltereiben.

Ide szín kellene, 2015

Vízpartok és emberek (Festészeti napló az eltűnésről) Triptichon 1., 2015

Vízpartok és emberek (Festészeti napló az eltűnésről) Triptichon 3., 2015

Vízpartok és emberek (Festészeti napló az eltűnésről), 2015

Oresik Roland

IPARI CÉDRUS

ACSAJI GYÖRGYI HAJÓRONCSAI

Nem az óperenciás kékségen túl, dehogyan kell olyan messzire menni, elég, ha csak a közelben csatagolok, még hozzá a Tisza mentén: szülővárosom Tisza-partjánál örökre kikötött egy hajó. Hogy kié volt, homályba vész. Halászhajónak készült, aztán a tulajdonosa eladhatta, mert a hajó átalakult étteremmé. Legjobb cimborámmal, Pocokkal úgy akartuk megünnepelni a NATO-bombázás végét, hogy kipróbáljuk ezt a hajóéttermet. Az új gazda átfestette fehérre, a vaskorlátokat pedig kékre. Az éttermét elnevezte „Tri ribe”-nek, vagyis Három Halnak. Ugyanakkor a szerb szlengben a hal csajt is jelent, így a kocsmá neve Három Csaj is lehet. Pocokkal a biciklijeinkkel azon a forró nyáron tehát a Három Halba vagy Csajba vettük az irányt. Végre nem zúgtak a szirénák, és nem kellett többé követnünk a háborús propagandát okádó híradókat. Igazából nem is nekem, hanem Pocoknak kellett a katonai behívótól tartania. Én ugyanis még jóval korábban elpucoltam az országból, és csak a NATO-bombázás után bátorkodtam vissza. Pocok nem valami hősiességből vagy ellenállásból maradt otthon, inkább lusta volt lemondani a szülői ház kényelméről. Meggyőződésem, a feltámadáskor neki külön harsonát kell majd fújni, legyen már oly szíves kikecmeregni a koporsójából, várja a mennyei törvényszék. Pocok ráadásul az utolsó ítéletre is csak akkor tolná oda az orrát, ha ingyen sört kapna Szt. Pétertől.

Sört persze csapoltak a Három Halban is, a négy asztalos kis étterem pedig zsúfolásig megtelt, a pultnál úgy sorakoztak a törzsvendégek, mint a heringek. A vasfalaktól olyan érzésem támadt, mintha egy nagy konzervben ültünk volna Pocokkal. Gyér fény tűzött be a kajütablakokon, szemlátomást a tulajdonos a világításon spórolt. Jobb is volt így, hatásszerűsége tette a kontrasztot: odakint verőfény, odabent pedig mintha egy cet gyomrában söröz-nél, s már csak Dzsepettő vagy Jónás hiányzott

Vízpartok és emberek (Festészeti napló az eltűnésről), 2015

valamelyik sarokban. A menü levett a lábunkról, ugyanis a balkáni specialitásokat nem disznó- vagy marhahúsból, hanem halhúsból készítették el. Pocokkal nem voltunk annyira éhesek, ám merő kíváncsiságból harcsafilés pyleszkavicát rendeltünk. Baszta a csőrünket, milyen ízű lehet a lepényformájú húsétel, amit hamarjában el is nevezünk harcsavicának. A sült halszag betöltötte a konzervteret, ugyanis a konyha közvetlenül a pult után, a hajó hátsó részében, az egykori hálófülkében helyezkedett el. Míg vártuk a harcsavicát, az étterembe betoppant az egyik törzsvendég szerelme. Világoszöld szoknyája, fehér ingje lazán simul apró testére, hosszú fekete haja kontyba kötve, csupán két fekete tincse lógott a szeme elé. A hirtelen megnémult étteremben olyan volt, mint egy jelenés. Egyedül a vas-tagon pirosuló rúzsreteg hozott zavarba, mesterkéltan

felduzzasztotta a száját. A borostás képű pasija annyira izgatott lett, hogy örömeiben mindenkinek rendelt egy italt, nekünk is, és mindenkivel koccintott, csengtek-bongtak a poharak, üvegek, miközben a rádióból recsegett a szerb turbo folk. A megviselt arcú férfi könnyekben tört ki, míg szerelmének hosszú, hullámos fekete tincseit simogatta. A szentimentális jelenetet félbeszakította a pincérnő, aki teli torokból rikácsolta, hogy elkészült a pleszkavica! Csorgó nyállal haraptunk bele a harcsavicánkba. Az ízlelőbimbóink viszont azonnal riasztottak, dehogy harcsavica, ezt jól beszoptátok, hanem szardínia! Hát igen, a harcsavica életében nem látott harcsát, húsa közönséges, konzerves szardíniából készült.

Különlegesnek így is különleges volt, csak éppen ehetetlen. A felénél abba is hagytam, inkább legurítottam egy pofa sört. Pocok is prüszkölt, nem ízlett neki, a sörös üvege után nyúlt. Elégedetten nyeltük a folyékony, komlós vigasztalást, közben felfigyeltem a szomszéd asztalnál elhangzó mondatfoslányokra. Nem, én nem, senkit sem, állította a borostás képű férfi a nőnek. Az is lehet, rosszul hallottam, hiszen akkora volt a lárma, hogy elnyelte a szavakat a nagy zajörvény. A nő a bal kezével megdörzsölte a homlokát, a jobbal pedig a hamutálcába pöcögtette a rúzfoltos cigarettáját. Esküszöm, hogy én nem csináltam semmit, bizonygatta újra a férfi. A nő csak hallgatott, a pirosan duzzadó ajka szinte eltorzította szép vonásait. Ekkor figyeltem fel az ajkán parázsló sebre, égési foltnak tűnt. A nő mélyen beleszívott a cigarettájába, amikor pedig kifújta a füstöt, a sötéte gomolygásban egy pillanatra elmosódott az arca...

...amikor feloszlott a füst, a Három Halból vagy Csajból csak egy roncs maradt. Hiába zavarták el a véreskezű zsarnokot, Pocok is elhagyta az országot. És úgy tűnik, a Három Hal tulajdonosa szintén kereket oldott, a halászhajó évről-évre süllyed egyre mélyebbre a Tisza iszapjába. A festék lekopott a fáról, a mozdítható vasrészeket meg szétlopkodták. A roncs azonban, mint egy rozsdálló, ipari cédrus, dacol az idővel, egy csupa ígéretből kotyvasztott korszakot idéz. Elevenül rothadó, fényes bizonyíték.

Vízpartok és emberek (Festészeti napló az eltűnésről) Triptichon 2. , 2015

Vízpartok és emberek (Festészeti napló az eltűnésről), 2015

Vízpartok és emberek (Festészeti napló az eltűnésről), 2015

Vízpartok és emberek (Festészeti napló az eltűnésről), 2014–15

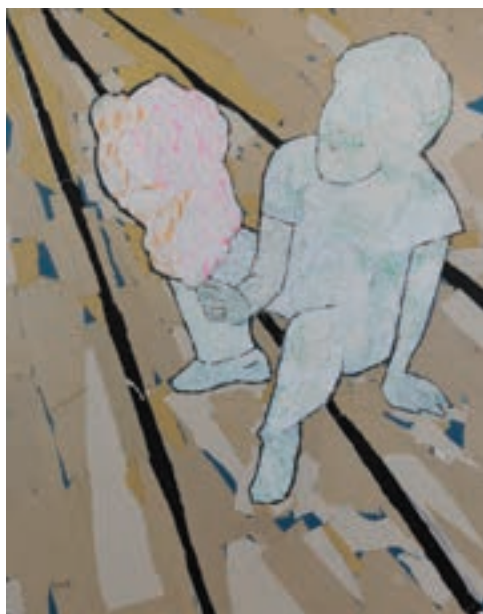
Rajzold meg magad 02, 2011

Rajzold meg magad 03, 2011

Vattacukor élet 03, 2012

Vattacukor élet 01, 2013

Tolnai Ottó

KLÁRIKA KALLIGRÁFIÁI

ÁGOSTON LÓRÁNT MŰVÉSZETE

Jól emlékszem képeivel való első találkozásomra. Valamiért azonnal elkülönültek számomra, azonnal fontosnak, jelentősnek tűntek. Jó érzés volt ismét kapcsolatba kerülni egy fiatal festővel. Ismét kapni egy feladatot. Igen, noha személyesen majd csak évek múlva találkozunk, én már akkor fogadtam rá. Pedig a különös papírmunkák mibenlétéről még fogalmam sem volt. Ennek is örültem. Mármint hogy fogalmam sincs. Örültem annak az útnak, amit majd irányában meg kell tennem. Leselkedni kezdtem, tapogatni. Éreztem, kis, szerény képzőművészeti megfigyelőállomásom kupolája lassan feléje fordul.

Apja egy időben szülővárosom, Magyarkanizsa gyógyfürdőjének volt az igazgatója, jóllehet filityi születésű, illetve hát törökanizsai. Tudtam erős helyi, Törökanizsához, Szegedhez, illetve Deszkhez való kötődéséről, érdekeltek ezek a kötődések, ugyanis engem is foglalkoztattak azok az odaíti, határon túli kis helységek, amilyen Domaszék, Ásotthalma, Mórahalma, Szatymaz, Ruzsa... Megismerkedtem állatorvos bátyjával, akinek egy kis angol agara, úgynevezett *whippetje* volt. Az agarak, ezek a gyors, erős, jóllehet rezge vadászok mindig is megigéztek; Palicsi sokác barátomnak egy időben például orosz agara volt, de azt kellett látnom, az orosz agár méltóságában meghaladta barátomék életformáját... Azok az első képek, amik megállítottak (szerencsére megtekinthetők katalógusában), *A lépcsőn*, *a Kék horizont*, valamint *a Rajzold meg magad*, *a Vattacukor élet és az Ellen-Test-Táj* sorozatának darabjai mégis mindennek ellenére világi festészetet mutattak. Ugyanis a lépcsők például Dubrovnik lépcsői, a kék horizont pedig hát maga az Adria. Megörültem, jóllehet azt is láttam, Ágoston Lóránt nem egy tengerfestő. Képein valami váratlan intenzitás nyomai mutatkoznak. Egyes figurái akárha légüres térben forognának. Előbb azt hittem, valami űrutazás előkészületeiről,

koreográfiájáról van szó, elrepülni készülnek e vidékről, aztán azt láttam, egy részük víz alatt forog. Boldogan, avagy fuldokolva, nem tudtam eldönteni. Igen, valami váratlan, tetten érhetetlen intenzitás. Összetett kollázs-technika. Máris komolyan mondható kollázs, illetve ragasztgatási tapasztalat. Mindent leragasztgat, hol szabályosan vágott, hol szabálytalanul tépett, ám mindig egységes ritmusban touló papírosokkal, keresztjeitvényekkel, térképekkel...

Később megmutatta nekem papirosait, meg alapanyagát, ami egyfajta erősebb flüszpapír, ahogy ő mondta, *kalappapír*. Sosem is hallottam még erről a papirosról, ha jól értem, ebben az ügyben még kutatnom kell, a kalap-, illetve cipősdobozokban használják. Van egy idős, palicsi barátom, aki egész életében masamód volt Párizsban, őt kell majd kifaggatnom a kalapdobozok bélésapirosáról, hiszen magával a kalapdobozzal sokat foglalkoztam, különösen azzal, amely, Szikora Tamás festőbarátomnak köszönve, a Holt-tenger partjáról került látókörömbe. Istennem, egy kalapdoboz a Holt-tenger partjáról... Máris azon kapom magam, netán be kellene helyettesítenem az Adriát, sőt a Palicsitavat is a Holt-tengerrel, hiszen e tavat, amely mellett élek, Szerbia tengerének nevezik újabban, jóllehet azt nem említik, a NATO ritkított uránnal töltött rakétákkal lődözte volt meg, igen, a szó szoros értelmében tényleg Holt-tengerré téve azt...

De ahogy ilyen-olyan alkalmi kiállításokon kissé tovább álldogáltam a képei előtt, azt kellett látnom, bizonyos felületektől eltekintve, a ragasztások szabad, intenzív, pasztás gesztusokkal vannak lefödve. És éppen ennek köszönve kapnak valami jelentős szerepet ezek a bizonyos tisztán maradt, akárha jég, akárha üveglap alatt váratlanul mutatkozó élő felületek... Amelyekre egyszerűen nem voltak szavaim. Enigmatikusak maradtak. Jóllehet éppen azok a felületek a képek hordozói. Szenzációi.

Előbb úgy képzeltem, érintetlen papirosokat hagy, hogy aztán majd szabad, összeviszza firkával teltse őket. De nem lehet csak úgy szabadon, összeviszza firkálni soká, a mikro mozdulatok kihűlnek, érdektelenné, üresekké, a semmisek semmisekké, banálisakká lesznek. Ezek viszont éppenhogy nem. Éppenhogy valami erősen tartja őket szabálytalanságukban. Lehetséges, kérdeztem magam, egy új kalligráfiára bukkantál?! Igen, de ennél a sejtésnél többet még mindig nem tudtam mondani magamnak e kalligráfia mibenlétéről. Leginkább egy, illetve két kislány sziluettje mutatja magán ezeket a mikro jeleket, firkált ellen-tetoválást. A kislány, a kislányok, két kislánya (immár nagylánya van Lórinak, hiszen azok a dubrovniki jelenetek is már vagy 10 éve játszódtak) kontúrjai szépen, izgalmasan vannak meghúzva, kivágva, képbe sülyesztve, valamint a helyszínek, a jelenetek is fontosak.

Az egyik legjelentősebb festménye nagy falitérképére, a hosszúsági és a szélességi köröket követve, levélborítékok bézs bélései vannak ragasztgatva, már ez maga izgalmas minőségekkel, izgalmas halvány-

szürkével teljes felület lenne, hiszen akárha hamvadó Glóbuszunkat látnánk. És akkor Ágoston Lóri egy kutyával, a kis angol agárral birkózó, hempergő lányának virtuózmód kivágott fehér kalappapír sziluettjét ragasztja Glóbuszunkra, majd a testeket, amelyek összegabalyodva elterülnek, ám ugyanakkor szoborszerűen fel is magasodnak, el is különülnek, elárasztják azok a bizonyos semmis kaparások, összeviszza firkák, jelek, jóllehet az egészet meghagyva erősen világító fehérségében, tisztaságában is ugyanakkor. A levélbelső és a kalappapír finomságai valami még nem látott magasságba emelik ezt a boldog birkózást... Műterem-szobájában soká, nagyon soká nem tudtam lélegzetet venni e kép, az életmű egyik legfontosabb darabja előtt. Istenem, egy ilyen kép! És mit sem tudunk róla. Úgy érzem, én is a víz alatt forgok, fuldoklom, ott fönny pedig egy jelentős, abszolút tiszta, patyolat opus magnum! E képtől visszatérve az említett képsorozatokhoz, most még jobban elbűvölődtem. A katalógusban, lupámmal kezemben, hozzáláttam a semmis firkák elemzéséhez. Először is azt vettem észre, a firkák

Lány kutyával, 2013

Rajzold meg magad 01., 2011

kis udvarokat, szigeteket, próbálnak elhatárolni, próbálják körülkeríteni, védeni magukat... Olykor úgy tűnik, afféle kis energjakapszulák. Meg azt, hogy mindez, mármint a mechanikus-motorikus ismétlés, miközben mindig ugyanazokat a jeleket ismétli, mégis mindig másokat, hol sűrűbb, hol ritkább közegeket képeznek, hogy aztán ezek a közegek következetesen egy rendszerben mozogjanak, úgy is mondhatnánk, egy zenei rendszerben. Meg kell mutatnom zenészbárátainknak őket. Netán valóban valami kótákról van szó, annál is inkább, mivel Lóri zenész is... Van egy kis zenekara, mutatta kótáit, azt is, hogy a kótákat egy a kislánya által vörössé firkált fedőlappal tartja... Ez, a kótáit összefogó intenzív fedőlappal való találkozás lényeges mozzanat volt a műterem-szobában való kutakodás közben, jóllehet még nem tudtam mit kezdeni vele

(emlékszem, a nagy modern zeneszerzők rajzaira, rajzos kótáira gondoltam, Cage egyik, általam csak mostanában olvasott megjegyzésére, milyen fontosnak tekinti Thoreau rajzait, meg is kértem Nagy József barátomat, kutakodjon Párizsban Thoreau rajzai után), csak azt jegyeztem meg, milyen jó volna majd egyik képén találkozni kótáinak ama vörössé firkált, vörösen izzó fedőlappjával...

Egyik képén firká által kócolt-nemezelt rózsaszín vattacukor... Valamint e semmis jeleket írja a lufikra is. Igen, lufikra írni... Teleírt lufik... A *Rajzold meg magad 01* című képen ott az egész repertoárja ennek a jelvilágnak, firkabécének, kótának, sötét pasztás háttér, valami vetülő világos fehér sík, amelyre a kislány akárha ujjával rajzolná-írná enigmatikus jeleit, mielőtt magát már teleírta-tetováltta velük. Nem csak fehér sík vetül, a kislány kabátkája,

nadrágja is valami finom sárga tónust kap, miközben a firkák között erős piros, kék, zöld, sárga, fekete próbafirkákat is látni...

Klárka lányáról mesél, ő rajzolja-firkálja tele valami szigorú összevissza rendszer szerint mind e fehér felületeket. Meg van Lórinak, mutatja, olyan kalappapír-gyűjteménye is, amelyet Klárka festett hol rózsaszínre, hol kékre...

A *Nézed még a TV-t?* című képen a kislány, aki olykor határozottan lépdel, olykor valami körök közepe áll bezártan, már alszik, akárha önnön patchworkjén, de karja, mint amikor a gyerekek gipszbe

tett kezüket összefirkálják, önnön jeleivel van kitétválva. Elaludt a tévé előtt, a sávok immár akárha maguktól váltakoznának. A háttér fekete geometrikus egységekben zuhog.

Az *Ellen-Test-Táj* térképén finom, halvány intervenciók, átrajzolt országok, mint ahogyan országainkat jócskán át- meg átrajzolták, majd ezekre a finom térképekre az ismert ismeretlen firkákból kivágottnak ülő, alvó kiskutya van ráragasztva. Ismét eláll a lélegzetem.

Ágoston Lóri meséli, Pécsen szeretne doktorálni. A határ témájából. Katonakorában ugyanis határőr

Nézed még a TV-t?, 2010

volt, s azóta is egész életében a határt járja át meg át... Hol voltál katona, melyik határt őrizted, kérdelem. Azt mondja, Nova Goricán volt határőr. A jugoszláv(szlovén)–olasz határt őrizte. Mondom, a számomra egyik legfontosabb festő, Zoran Mušič goricai. Jóllehet Zágrábban tanult, Velencében élt, és egész életében őrizte még a Monarchiából való útlevelét. És a másik számomra legfontosabb festő is szlovén, őt meg azért kellett megemlítenem Lórinak, mert Stupica is firkálta, egész élete folyamán firkálta, kislányából stílizált kismenyasszonya mögött a fehérre meszelt falakat...

Akkor megmutatja, kezembe is adja a literes flakont, Klárka semmis kalligráfiáját is átfesti egy ultravioleta-szűrő színtelen festékkel. És csak most értem meg, ez a színtelen festék még jobban megemeli, valami egészen új, ultra dimenzióba emeli Klárka kalligráfiáját, Lóri festészetét...

Most, mutatja, éppen egy nagyobb kutyás sorozaton dolgozik. Örülök, újra látom a kis angol agár, a whippet profilját, kecses, törékeny karcsúságát, fénylő tekintetét, kicsi rózsaaalakú füleit, meséli, bátyja nem talált párt kutyájának, egy szabadkai kis olasz agárral pározhatta, tehát tán már azok a kölyökkutyák is ott ugrálnak a képeken, de ugyanakkor ott sejlik Veličkovič megnyúlt, elúszó agara, valamint Max Neumann ijeszetőbb vérebe is, és Lóri már mutatja is Veličkovič egyik terjedelmesebb katalógusát, mutatja Krasznahorkai *ÁllatVanBent* című könyvét, amely lám, immár a festők kézikönyveként szerepel...

Majd visszatérve a határ témájához, Lóri arról mesél, családjának egyik ága, a Dohány nevűek Dél-Amerikába vándoroltak, São Paulóban élnek, már keresték is egymással a kapcsolatot.

Már távozni készülök, amikor megemlíti, új, terjedelmesebb katalógust készít, új honlapja van, nézzen meg, írt hozzá egy bevezető szöveget. Átérve a határon, hazaérve első dolgom kinyitni honlapját. Egy fotó. Lóri a Tirrén-tenger partján. Majd a bevezető szöveg. Kevés ilyen megrendítő ars poetica-jellegű szöveggel találkoztam életem folyamán. Lassan betűzve másolom ide befejező sorait, miközben arra gondolok, különös, hiszen sosem gondoltam még ilyesmire, milyen kár, hogy nem

tudjuk megmutatni ezeket a sorokat, képeket Pilinszky Jánosnak, sőt arra is, milyen kár, hogy nem tudom megkérni, segítsen nekem megismertetni ezt a jelentős festészetet az emberekkel, az úgynevezett szakmával is persze.

„A kollázsok másnak használhatatlan anyagokból (szemét) készülnek. Javarészt papír alapú anyagok. A képeim jelentős hányadának létrejötte valójában egy kooperációnak köszönhető.

A figuráim felületét gyermekfirkákkal szoktam kitölteni. Ugyanis az első ilyen képeimen nagyobbik lányom régi hittanfűzetét használtam fel. Papírgyűjtéshez szedtük össze lakásunkban a kidobásra szánt újságokat, fűzeteket. Amikor megtaláltam ezt a fűzetet, belelapoztam, és döbbenten olvastam egy harmadikos kislány gondolatait. Az volt a feladatuk, hogy zsolttárt írjanak. A következőket írta:

Áldjátok meg a tesómat, mert autista. Hogy az iskolában jól viselkedjen, és a tanárai figyeljenek rá!

Adjátok, hogy nagykorában is boldog legyen!
Ezután kezdtem összegyűjteni autista kislányom firka-rajzait, és azokat beépíteni a képeimbe. Azóta folyamatos az együttműködésünk.”

Mikor a gyermek gyermek volt 01., 2014

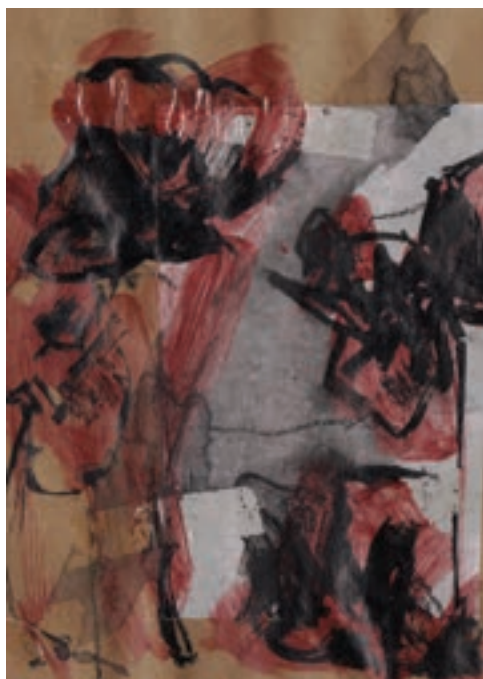
Herbárium 2, 2018

Herbárium 3, 2018

Herbárium 4, 2018

Herbárium 5, 2018

Gyurkovics Virág

LENYOMATOK

GONDOLATOK ARGYELÁN ZITA GRAFIKUSMŰVÉSZ ALKOTÁSAIRÓL

Argyelán Zita herbárium-sorozatában már első pillantásra van valami furcsa és megdöbbentő, ami éles határt húz a képei és minden más elképzelhető növény-ábrázolás között. Egy apró kód, amely határozottan jelzi, ez nem az a bizonyos szép, legalábbis tetszeni akaró kompozíció, amelyen az ember – akár elmélázva a tájban – csak nyugtatja elméjét. Ez a képsorozat nyomatékosan megjelöli azt, amit akár el is rejthetne. És mennyivel simulékonyabb lenne akkor, ha elrejtene, ha letagadná, hogy valaha is ott volt.

A kód a ragasztószalag. A préselt növény, a papír, a pontosan kimért keret és a növényt rendszertanilag besoroló leírás közül egyik sem hat olyan idegenül, mint a ragasztószalag. Talán még hihető is lenne, hogy a természet A4-es lapokra rendezése, rendszerezése egy teljesen átlagos emberi gesztus, hogy rendet lehet teremteni a káoszban, igenis rá lehet parancsolni a növényekre, milyen sorrendben nőjenek, és merre hajoljon meg a száruk. Vagy törjön. Mert mennyivel szebb, szabályosabb, ha törik. Főként, ha az a szár magasabb, mint a lapunk hosszanti íve, 297 milliméter.

Ám hogy az ember műve tökéletes legyen – már-mint annak látsszon –, rögzíteni kell a növényt. A ragasztószalag pedig – mint a mesterséges találmányok általában – nem marad észrevétlen az időben, hanem elhasználódva, elsárgulva jelzi mulandóságát, bármilyen hibátlannak látszott is újkorában. Az a két, esetenként három darab, egyenként néhány centiméter hosszú ragasztócsík csak addig láthatatlan, amíg friss, amíg a gyűjtemény készítője az újdonság varázsával lapozgatja füves könyvét. Legközelebb, amikor előveszi, valószínűleg évekkal később, csodálkozva veheti szemügyre, hogy a növényei felett mégiscsak sikerült megálltania az időt. Mintha csak tegnap vette volna le róluk a nehezként elhelyezett, súlyos enciklopédiákat, és csomagolta volna ki óvatosan az újságpapírok

közé figyelmesen bepólyázott szárazakat. Még a színeit is megőrizte a növény, s bár az élénkséget elszívták a szalmaszínű, ólomnyomott újságlapok, az a pasztellfinom tónus, mely mintha egy lehetni hamuval hintené meg a zöldeket, ugyanazt a megnyugtató, természetközeli benyomást kelti. Viszont az első fókusz a megsárgult enyvvé. És ez már a kód feltűnésének pillanata. Ezt a momentumot idézik fel nekünk a herbárium-sorozat képei.

Argyelán Zita is egy évvel ezelőtt elcsomagolt, és egy lakásfelújítás alkalmával előkerült herbáriumból merít, amikor ezt a sorozatot készíti. A keze ügyébe akadt iskolai növény-gyűjtemény az átlapozását követően ismét elkallódott, hogy még néhány év elteltével újabb csendes órára szippantsa magába azt, aki majd rátalál. Addig pedig marad a tanulmányozással eltöltött

Herbárium 6., 2018

idő emléke. Ez inspirálta őt, amikor később ecsetet ragadott. A festmények a téma önmagán történő átszűrésének folyamatában csak az első impressziók, melyekből később további kompozíciókat készít. S ezeknél már a kollázs és dekollázs révén megte-remtődött szabadsággal játszik. Ösztönösen keres mindig más és más lehetséges módozatot, amivel a képein új dimenziókat teremt, így építi fel vizuális világát, melyben azonos látványt eltérő módszerrel, különböző hatást pedig megegyező technikával próbál elérni. Minden vázlata kulcsfontosságú a sorozatban, hiszen egymásból épül fel, és egységet alkot.

A legkifejezőbbekből grafikai nyomat készül, új kihívást pedig az jelent, miként érzékeltesse a síkon a kollázs és dekollázs fizikai tüneteit, a ragasztások alatt érezhető dudorokat, a tépések puha széleit, a kivágások helyén tátongó űr drámai jelenlétét.

Argyelán Zita grafikai préssel nyomtatja herbáriumát. Filcet használ újságpapírok helyett, és nyomdafestékekkel örökíti meg növényei színeit. Persze egy leheletnyi hamuval meghintve, mintha csak az ólomnyomott újságok között száradtak volna a zöldek. Finom kidolgozásával mesterien oszlatja el a merev klisé ridegségét, akárha egy lágy porréteg ülne a nyomatokon, melyeket szinte sorsszerűen, régen nem lapozgatott senki.

Érdekes, az enciklopédiák súlya alatt, mintha a bölcsességet is magába szívna a herbárium. Mi másból is áradhat az a végtelenül egyszerű, ugyanakkor megnyugtató érzés, amit az ad, hogy az élet körforgása kiolvasható egy füves könyv lapjaiból.

Legalább ilyen érdekes felismerés az is, amikor a grafikai prés alatt nyomtatott herbáriumot figyelve végül hasonló tapasztalathoz jutunk.

Herbárium 7, 2018

Herbárium 8, 2018

Herbárium 9, 2018

Herbárium 1, 2018

Herbárium 10, 2018

Cím nélkül, 2017

Fehér Dorottya

„SZERETEK A FANTÁZIÁMRA HAGYATKOZNI, BEFELE FIGYELNI”

BESZÉLGETÉS BICSKEI ANIKÓ KÉPZŐMŰVÉSSZEL

– A napokban az Instagramot görgetve arra lettem figyelmes, hogy közzétetted több gyerekkori rajzodat. Milyen érzés volt újra kezvedbe venni ezeket a kis kezdeményeket? Mi szerettél volna lenni, mielőtt elköteleződöttél a képzőművészet és a vizualitás mellett?

– Több rajz, kollázs, amit láttál az Instagramon, inkább az öcsém keze nyoma, van, ami a nagytámé, a barátaim gyermekeié, de közöttük van a mini énem is. Az érzések vegyesek, kettősség van bennem a saját rajzaimat nézve – egyszerre töltönek el örömmel és kavarnak fel. Akár önelemzésnek, időutazásnak is lehet tekinteni ezeket a fontos kis kezdeményeket. Egyébként nagyon szeretem a gyerekrajzokat, szeretem azt, hogy mennyi színben, formában képesek elképzelni a világot, szeretem a fantáziájukat, a személyiségük spontán megnyilvánulását.

A rajzaim őrzője az édesanyám, neki köszönhetem, hogy több rajzfűzet, gyerekkori fénykép, hangfelvétel, kazetta, dvd-felvétel megmaradt, és sok gobelin, amit a nagymamám készített. Régen a szüleim hobbiból videózással foglalkoztak, de nemcsak a családunk mindennapjait örökítették meg, hanem más családok élményeit, hétköznapijait: esküvőket, elsőáldozásokat, keresztelőket, születésnapokat és temetéseket is. Érdekes mindezt visszanézni, látni, ahogy fölnősz, ahogy a környezeted változik, az idő múlását, a régi utcákat, házakat, amelyek közben átalakultak, esetleg már eltűntek.

Édesapám és nagyszüleim már nem élnek, ezért különösen ragaszkodom ezekhez az apró kincsekhez. Azt is mondhatnám, hogy ezek az élmények, tárgyak az én örökségem. Erősen élnek bennem a gyerekkori emlékek. Különféle virágok, növények nőttek az udvarunkban, volt egy veteményeskertünk, és egy negyvenéves fenyőfa, amit még a nagyszüleim ültettek. A nagymamám nekem

ajándékozott egy szeletet a kertből, onnantól az én felelősségem volt a növények gondozása. Gondolom, innen jött az, hogy kertész szeretnék lenni. A szüleim egy időben videotékát üzemeltettek, így sok rajzfilmet is néztem, majd az élményeim, ötleteimet, fantáziámat a fűzetbe mentettem. Kis történetek, portrék voltak ezek, szerettem rajzolni. Később, az általános iskolában biológus, filmes, fotós szerettem volna lenni. Columbo hadnagy esetei mellett sok David Attenborough-filmet is néztem, ő mai napig az egyik példaképem.

– *Életvidám, impulzív és kifejezetten közvetlen személyiségnek ismertelek meg, aki a kreativitását szinte minden helyzetben képes kihasználni: dolgoztál már színházi mindenesként, voltál hobbi-boltban eladó, könyvillusztrátor. Az újvidéki Művészeti Akadémia képgrafika szakán tanultál, így a fentiek tükrében adja magát a kérdés: milyen további életutat képzelsz el magadnak?*

– Dolgoztam pénzváltóban, és pincérnőként is, bábkészítő asszisztensként az Akadémián is megfordultam, voltam fotóriporter színházi fesztiválokon, tartottam gyerekeknek rajzórát, és a Symposion Trauma/nosztalgia számában is volt lehetőségem publikálni. Szeretem, ha színes a paletta. Az Akadémián sok mindent kipróbálhattunk, így van. A jellemzést illetően a közvetlen környezetem azért hamar le tudna bizonyítani: én sem vagyok mindig a toponon, kedves és sugárzó, vannak időszakok, amikor zárkózottabb vagyok. De gondolom, ez természetes. Jelenleg illusztrátorként működöm, és szeretném továbbra is azt csinálni, amit szeretek. Nyitott vagyok arra, hogy új technikákat próbáljak ki, és új dolgokat tanuljak. Alkotó, kutató, kreatív munkában látom magam, egy jó csapat tagjaként, és szeretnék minél közelebb élni a természethez.

– *A kor- és pályatársaiddal való hasonló beszélgetések során rendre felmerültek az önmegvalósítás,*

Cím nélkül, 1-3., 2018

a játékoság és a kísérletezés fogalmai, amelyeket az újvidéki Akadémián kimondottan kedvelnek és támogatnak. Segített téged ez az ún. intézménysített szabadság abban, hogy megtaláld a saját vizuális nyelved, vagy inkább megnehezítette ezt a folyamatot a lehetőségek tárházának kimeríthetlensége okán?

– Sokat harcoltam otthon azért, hogy a Művészeti Akadémiára mehessek. Édesapám ezt nem nézte jó szemmel, úgy gondolta, nem ad valódi szakmát. Jót akart, csak én ezt másképp éreztem. Végül felvételiztem az Akadémiára, ami sikerült is. A harmadik évben több kortársamhoz hasonlóan nálam is eljött az az időszak, amikor elbizonytalanodtam, mert közelgett az egyetemi év vége, jöttek a kérdések, a miértek, a hogyan továbbok, a buktatók, az egzisztenciális problémák. Egyre kényelmetlenebbül éreztem magam, és ami még inkább megnehezítette a dolgomat, azt éreztem, hogy nem a megfelelő tanárnál vagyok, nincs meg a közös hang, és abban is elkezdtem kételkedni, hogy vajon a megfelelő szakon tanulok-e? A képgrafika technikai eljárásai rendkívül izgalmas folyamatok, és váratlan meglepetéseket tudnak okozni. Szerettem a műtermi hangulatot, a kísérletezéseket, a problémamegoldásokat, de nagyobb gondot okozott – mint sokunknak – a műterem, a saját tér hiánya. Ezért folyamatosan rugalmasnak kellett lennem: az érdeklődésem mindig is többértű volt, és persze a körülményeim részben kihatással voltak és vannak a vizuális nyelvemre, arra, hogy éppen milyen médiummal dolgozom.

Aztán lassan visszakerültem a gyökerekhez, az íróasztalhoz, a füzet, a papír, a ceruza, a tus, a ragasztó, a számítógép, a digitális eljárások és a mobilfótok közé. Azt gondolom, hogy a rajz az alap. Ebből bármi kinőheti magát. Aki sokat rajzol, annak szerintem bizonyos idő elteltével kialakul a saját képi világa, ami jó esetben mindig fejlődik, alakul, változik, és egy idő után felismerhetővé, karakteressé válik. Abban az időszakban, amikor grafikai téren elbizonytalanodtam, az egyik választott tantárgyamból, a fényképészetből váratlanul díjazták a munkámat. Volt egy nagyon jó humorú, feledékeny, nagy tudású tanárunk, akinek öröm volt az óráira

járni. Ő elfelejtett szólni, hogy egy pályázatra elküldte a vizsgára készített anyagom, amivel a harmadik helyezést értem el a World Biennial of Student Photography-n 2011-ben.

– *Az általam ismert alkotásaid közül kiemelkedik egy erőteljes motívum: egy mesebeli erdőben emberarcú szarvasokkal találkozhatunk, akik kecsességükkel és titokzatosságukkal elvarázsolják a szemlélőjüket, legyenek azok akár gyermekek, akár felnőttek. Mit jelent számodra az erdő, benne a szarvassal, s van-e ennek képzőművészeti vagy akár irodalmi előképe? Ebben a mesebeli világban találtad meg önmagad?*

– A szarvas mint szimbólum, motívum több kultúrában jelen van, az irodalomban is megtalálható, ismerjük a Csodaszarvas legendáját is, de nem ez volt a kiindulási pontom. A vázlatfüzetemben minden megtörténhet, sokszor csak firkálok, otthon, a parkban, a kávézóban és más helyeken. Általában lebegnek a figuráim, jönnek-mennek, csetlenek-botlanak. Szokásom volt egy időben leírni, lefirkálni az álmaimat. Egyszer jött egy gondolat, vele egy érzés, amit nem tudtam pontosan megmagyarázni magamnak, sejtettem csak, aztán a többi a papíron történt, hozzá pedig akvarellt használtam és filctollat. Nemrég megtaláltam egy gyerekkori rajzom 1993-ból, ami egy szarvast ábrázol. Nem tudom, mennyire lehet ezt a kettőt összefüggésbe hozni, viszont az a rajz nyugalommal töltött el. Vannak olyan titkos ajtók, amiket tiszteletben kell tartani, és nem szabad bolygatni őket, mert akkor elveszik a varázsuk.

A szarvas-rajzaim a nemességet, kecsességet, az erőt, a nyugalmat jelentik meg. Az erdő pedig menedéket nyújt, biztonságot ad. Új utakat nyit meg, de ha nem figyelünk, ha nem vagyunk tudatosak, útvesztővé, vagy akár börtönné is válhat. Sokszor nincs rá megfelelő recept, inkább a néző fantáziájára vagyok kíváncsi. Most jól érzem magam ebben a világban, úgy gondolom, valamit megtaláltam benne.

– *Könnyen papírra tudod vetni mindazt, amit gondolsz és érzel, vagy van ellentmondás a szándék és a megvalósítás között?*

– Ez változó. Az egyetem alatt sokat foglalkoztunk az emberi testtel, az anatómiával, másoltuk a nagy

Toma Viktória: *Szél Jankó és a kiscsalád*. Illusztráció: Bicskei Anikó. Újvidék, 2014. Forum

művészek munkáit, hogy ebből tanuljunk. Élő modell után rajzoltunk, tanulmányoztuk a vonalakat, és sok mást. Ez mind segített abban, hogy sok gyakorlás, megfigyelés után talán le tudjuk rajzolni azt, amit gondolunk, érzünk. Én jobban szeretek a fantáziámra hagyatkozni, befelé figyelni, arra, ami természetesen jön, ezt ötvözni a látható világgal, azzal, ami körülvesz. Ha valami kizökkent, akkor ez nem működik, és ilyenkor általában kis papírfecnikre vagy füzetbe írom le a képet, a bevilanást, a gondolatot, az érzést, a kérdést.

A munkáimban fontosnak tartom a játékoságot, és nálam leginkább a kettősség dominál: az álom és a valóság határán mozgok. A fotó a pillanat műve, a kifelé, a világ felé fordulásé, a rajz pedig a befelé fordulás helye, ezt a kettőt próbálok vegyíteni, egyensúlyba hozni. Az alkotás folyamata a fontos, hogy élvezzem, hogy jól érezzem magam benne. Ez a végeredményen is látszik. Amikor

kibillenek, jobbnak látom, ha nem csinálok semmit. Ilyenkor inkább mosogatok, vagy nekivágok a természetnek, barátokkal vagy egymagam. Hosszú, céltalan sétákat teszek ilyenkor az erdőben, a Tarcal hegységben, Újvidék utcáin. Azt fotózom le a mobilommal, amit ezeken az utakon megörökítésre érdemesnek találok. Ezeket a fotókat gyűjtögetem, előhívatom, rakosgatom, szelektálok. Nem lehet mindig pontosan tudni, milyen történet, mese születik majd belőlük. Persze vannak témák, amelyek érdekelnek, amire építeni lehet: az oda nem illő dolgok, fontos számomra a humor, a zene, foglalkoztat az ember és környezetének kapcsolata, az állat- és növényvilág, ahogyan a mikro- és makrovilág is.

– *A fiatal vajdasági alkotók közül a te művészed az egyike a legkevésbé kategorizálhatóknak mind a témák, mind pedig az alkalmazott technikák szempontjából: a természetfotóid mellett élénken*

Szél Jankó (könyvillusztráció)

Trauma/nosztalgia (Symposion-szám)

élnék bennem a kék, tépett szárnyú papírmadár-installációid. Egyik nyáron belepillantottam az akkori vázlatfüzetedbe, ahonnan ceruzával rajzolt kutyák, farkasok, darazsak és szúnyogok néztek vissza rám, viszont Szél Jankó és Márti, a kiselefant megformálása is ugyanúgy hozzád köthető, mint a *Tigrislelek* című novellaantológia magyar népmeséket megidéző illusztrációi. Mesélj, kérlek arról, mi az, amit mindenképp szeretnél megvalósítani a jövőben!

– A családban mindenki tud kötni, varrni, horgolni, alapszinten én is, és egyik vágyam az, hogy megtanuljak szőni. Érdekel a népművészet és a népi, ősi technikák. Valójában a rajzaimat, illusztrációimat szeretném majd megszőni. Azt figyeltem meg, hogy egy nagy kört futottam, és fokozatosan térek vissza a gyökereimhez: a nagymamám rengeteg gobelint varrt ki, gyerekkoromban én is követtem a példáját, és most szeretnék újra ezzel a technikával is foglalkozni.

– Évről évre megfordulsz szinte az összes vajdasági alkotótáborban, munkáiddal gyerekkönyvekben, naptárakon találkozhatunk, ezen kívül csoportos kiállításokon is rendszeresen részt veszel. Mi az oka annak, hogy önálló tárlattal eddig nem jelentkezted?

– Úgy éreztem, az egyéni kiállításnak még nem jött el az ideje, de tervben van.

– Nemrég azt nyilatkoztad, hogy egy saját képeskönyvön dolgozol. Avass be bennünket a részletekbe!

– Még tart a gyűjtés, kutatás folyamata, amihez sokat fotózok a mobilommal, és nagyon élvezem ezt a folyamatot. Később, amikor már úgy érzem, hogy összegyűjtöttem mindent, akkor következik a szelektálás, sok kis darabból rakom majd össze az egészet, ami elég időigényes. Az oda nem illő dolgok foglalkoztatnak most is.

Desiré-plakát, 2016

A vihar-plakát Blaskó Árpáddal. Fotó: Szerda Zsófia

Blaskó Árpád a szabadkai Népszínház bejáratánál. Fotó: Szerda Zsófia

Szerda Zsófia

„A DIGITÁLIS KOLLÁZST NEM TUDOM MEGTAGADNI”

Blaskó Árpád terepe a grafikus dizájn. Ő a „verbászi születésű kúlai, aki Szabadkán él, és Zentán, illetve Újvidéken dolgozik” – írja magáról. A tervezés, a dizájn mindig is érdekelte. Elejében a belsőépítészet, a bútortervezés, majd a grafikus dizájn. Szegeden kezdett el építészetet tanulni, onnan átíratkozott Szabadkára, majd az Újvidéki Művészeti Akadémia tervezőgrafika szakán szerzett diplomát. Fontos számára a tanítás, egyengeti a Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium fiatal képzőművészeinek útját, ő a Kosztolányi Dezső Színház plakáttervezője, ezen belül öt éve a Desiré Central Station nemzetközi kortárs színházi fesztivál arculatának tervezője. Későn fekszik, keveset alszik, reggel minimum dupla kávéval iszik. Kávéval rendelünk mi is a beszélgetés elején, pedig már nincsen reggel.

– *Mit hozol magaddal az egyetemről, mi volt a leghasznosabb, amit ott tanultál, persze a szakmai tárgyakon kívül?*

– A leghasznosabb az volt, hogy megtanultam egy munkatempót. Sok a munka, még több a határidő, fontos ezt időben elsajátítani. Emellett gondolkodásmódot, praktikus dolgokat, például a programok használatát. Az akadémia számomra fantasztikus hely volt, szerettem az ott töltött éveket, jó, hogy foglalkoznak azzal, hogy amikor az ember befejezi az egyetemet, meg tudja állni a saját lábán. Sok mindenre felkészít.

– *Plakát. Ha összehasonlítod, mondjuk egy könyv illusztrálásával, miben különböznek egymástól?*

– A plakát egyetlenegy felületen, egy B1-es, vagy B2-es felületen létezik, egy darab kép, melyen keresztül be kell mutatni magát a darabot, rendezvényt, stb. A könyvillusztrálás akkor sikeres, ha szorosan a könyvhöz fűződik, még ha átvitt értelemben is. Sosem szerettem azokat a változatokat, mikor „beleoperálnak” festményeket egy könyvbe úgy, hogy semmi köze nincs hozzá. A plakát esetében nagyobb a szabadságod, tudsz célozni. A klasszikusok előadásai esetében leggyakrabban

a plakát elmeséli a darabot, az alternatívabb színházi előadások esetében lehet elvontabb, tudsz vele csak célozni momentumokra, párhuzamokra, a darab üzenetére, vagy éppen annak kontráját megmutatni. De mindezt egy felületen. Esetleg még a bookletben, flyerben lehet villogni, variálni, de az is a plakátot kell, hogy kövesse. Ha könyvről beszélünk, ott különálló szegmens a borító, s a többi illusztráció. Persze ezeknek is kommunikálniuk kell egymással. Ha mondjuk öt illusztrációt készítek a verseskötet öt fejezetéhez (ilyen volt Benedek Miklós kötet), akkor össze lehet kötni, elmesélni egy mesét az öt képpel. Miki kötetének bemutatóján az illusztrációk külön is ki lettek állítva, mert úgy is működtek, és reményeim szerint a könyvvel együtt is.

– *Vannak olyan alkotók, dizájnerek, illusztrátorok, akiknek nagyon erős a kézjegye, ránézésre meg lehet állapítani, hogy az az ő munkájuk. Te, azt hiszem, nem ezek közé tartozol, de ha tovább szemléljük, azért lehet találni benne „Blaskós” jegyeket.*

– Örülök, ha így látod, nem szeretnék első ránézésre felismerhető lenni. Talán ami engem leginkább jellemez, az a digitális kollázs. Néha úgy érzem, nem nagyon tudok kiszabadulni a hardcore kollázsolásból, de törekszem rá. Főleg, amióta a Szabadkai Népszínháznak is dolgoztam. Voltak ötleteim ugyanis, amelyekről én azt gondoltam, hogy fantasztikusak, mégis visszaküldték, hogy nem megfelelő, túl durva, vagy nem ilyenre gondoltak. Ezért nekem is át kellett állnom, mert egy kortárs színháznak, mint például a Kosztolányi Dezső Színház, másféle plakátokat terveztem, s ide megint más oldalhoz kell nyúlni. De amit nem tudok megtagadni, az a digitális kollázs. A különböző elemekből összefabrikált egész.

– *Miért izgat ez annyira?*

– Valahol mindig is az orosz avantgárdot tekintetem igazán az én világomnak, s amikor plakátok kapcsán kutattam, beleszerettem ebbe a színté

amatőr szintű kollázsolásba, mert bár amatőrnek tűnik, a végeredmény vérprofi. Mindig erre töreksem, s bizony nagyon nehéz elérni ezt a szintet. De innen származtatható munkáimban a kollázs, a „vagdalás”. Mindemellett persze rajzolni is nagyon szeretek, de nem vagyok a világ legjobb rajzosa, ezt tudom magamról, s valószínű ezért is történt, hogy amikor valamit elkezdtem tervezni, akkor innen-onnan lecsippenttem, és sikerült olyan jól összeraknom, amivel én magam is elégedett voltam. Amikor viszont rajzoltam, azt mindig mesterként, összedobottnak éreztem. Egyre jobban húzok a trash dizájn felé is, amivel szintén óvatosan kell bánni, egy vékony banánhéj, s könnyen el lehet rajta csúszni.

– *Egyébként van egy bázisod a számítógépen, ahonnan válogatsz? Vagy már újságot is úgy olvasol, hogy azt keresed, mit tudsz majd onnan felhasználni egy másik munkádhoz?*

– Próbálkoztam már bázist kialakítani, összegyűjteni a jó és használható anyagokat, de felhagytam vele, mert úgysem az fog kelleni. Úgy gyűlik egy bázis, hogy nem törlek ki semmit. Mindent elmentek. Volt egy időszakom, amikor elkezdtem törölgetni, s kitöröltem olyan dolgokat is, amelyek később kellettek volna. Most már megvannak az olyan elemek, amelyekhez később vissza-visszanyúlok. Eszembe jut, hogy egy régebbi plakát kapcsán találtam egy észveszejtően jó hátteret, de nem használtam, s most jól jönne, és máris tudok hova nyúlni.

– *Tehát saját magadtól lopsz.*

– Így van. Olyanokat lopok, amiket előtte nem használtam. Éppen nemrég gondoltam el azon, hogy mennyi ilyen felhasználatlan munkám van. Plakátötletek, amelyek nem lettek elfogadva, és nem azért mert rosszak, hanem mert a megrendelőnek nem feleltek meg. Úgyhogy az elmúlt időszakban ki is állítottam néhány olyan munkát egy ominózus kiállításon, ami készült valamire, de ott porosodott a számítógép fiókjában. Tehát van adatbázisom, de ott a múltbéli munkák és azok kellékei vannak. Ha jön az új meló, akkor nekiesek, s mint a bitcoin bányászok, úgy kapálom elő én is a jó kis képanyagot. De újságból is szeretek vadászni és bajszokat rajzolni az arcokra. Kulcsszavak alapján

keresek, s híve vagyok az internet szabadságának. Még soha semmiért nem fizettem. Loptam ugyan, de nem megyek érte börtönbe, mert ezeket az internet adja. Rengeteget ad, de nagyon sokat kell kutatni.

– *Mikor legutóbb beszélgettünk, azt mondtad az önálló kiállítás ötletére vonatkozó kérdésekre, hogy: „Majd öregkoromban. Szimpatikus egy önálló kiállítás, de egyelőre nincs még akkora munkásság mögöttem...”. Ez a mondat remélem azóta némi képp módosult.*

– Úgy látszik öregedtem. Egyébként ezt az állításon tartom, de túl gyors világban élünk ahhoz, hogy ez így maradjon.

– *Gyorsabban öregszünk.*

– Haha, igen. Közben még mindig önző fiatalok vagyunk, akik nem azon morfondíroznak, hogy családot kellene alapítani, hanem a saját dolgaikkal foglalkoznak, és saját maguknak élnek, de ez most egy ilyen világ. S igen, pont e gyorsaság miatt érzem azt, hogy lecsúszok mindenről, ha öregségemre tartogatom az önálló kiállítást, úgyhogy most már gondolkodom ezen, de még formálódik a fejemben ennek a formája és a „hogyanja”. Válogatni lenne miből, megterveztem az 5. Desiré fesztiválot, rengeteg előadás plakátját, van egy színházi opuszom, ott az iparművészeti vonal, és a könyvillusztrációk is.

– *Ha már említed a könyveket, tudom, hogy szeretsz a szerzővel személyesen is konzultálni, nem csak a szöveg alapján képzod le annak vizuális megjelenését.*

– Mindig van egy vízióm, de néha két kattintás után rájövök, hogy az nem lesz jó. Aztán elindítok egy új vonalat, s ha elkészül az első illusztráció, amiről azt érzem, ez lesz a könyvhöz passzoló világ, onnantól minden sínen van. Minden attól is függ, hogy mennyire tudom azt, amit elolvasok, ötvözni az író mondanivalójával és saját ötleteimmel. Tényleg az működik legjobban, ha a könyv elolvasása mellett személyesen is beszélgetek a szerzővel, hogy ő is elmondhassa, mire gondolt például akkor, amikor írta. Ezáltal a borítót és az illusztrációkat is jobban személyre (könyvre) tudom szabni.

Desiré, 2015

Кокoшка (Kokoška), 2018

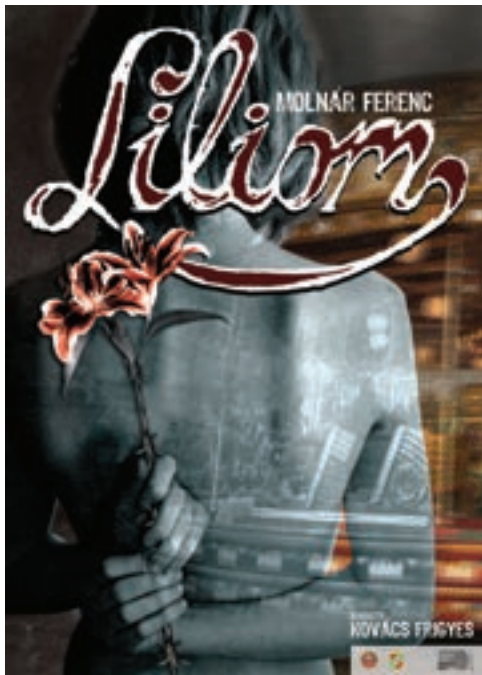
Kapitalizmus, 2016

Exodus, 2015

Felhő a nadrágban, 2017

Liliom, 2015

Gogoland, 2016

– Saját ötleteid megvalósítására mennyi idő marad a rengeteg megrendelés mellett?

– Ritkán marad időm kidolgozni egy saját ötletet, de van azért néhány ilyen is, például a „Görbe tükör a média áldozatainak” című egysorosra készült kép, amit különösen szeretek. Régebben a *Jelfolyammal* sokat dolgoztam együtt, ők írtak, mi illusztráltunk, vagy fordítva. Sok jó dolog született, sokat alakított rajtam az az időszak, és ez fordított a kollázs-illusztráció irányába is. De saját ötlet alapján készültek el munkáim a *Miniatűrök* kiállításra, amit Boros György szervezett, s az Akadémián készült rajzaimat digitalizáltam és manipuláltam tovább, vagy a Szabadkai Városi Könyvtár felkérése, ahol Weöres Sándor egysorosait kellett képekben bemutatnunk.

– Az elmúlt egy évben pedig a művészet mellett tartományi segédítőkári funkcióban is tevékenykedtél.

– Érdekes egy év volt ez, csak sajnos mellette nem nagyon tudtam alkotni és a saját dolgaimmel foglalkozni. S számomra mindig a dizájn állt az első helyen. Ez a munkám, még ha ez fizet is a legkevésbé. Ezért most próbálok mindent ebbe az irányba terelgetni, pluszmunkákat is bevállalok, többet akarok dolgozni magamnak és másoknak is. Ráadásul most home-office-ből dolgozom, ami nem mindig jó dolog, főleg mikor délután az ember rájön, hogy még mindig pizsamában van, pedig már reggel óta dolgozik. S az én munkám bárhol elvégezhető, elég hozzá a laptopot az ölembe venni. De én is jobban szeretek az asztalnál ülni dolgozni, mert ott biztosan csak a munkáról szól minden. Laptopmal az ölemben a fotelben üldögélve sokszor munka helyett a jövődöbéli autómát tervezgetem.

Tromf, 2014

Mintha, 2014

Bezzeg a mi időnkben I,
2017

Bezzeg a mi időnkben II,
2017

Bezzeg a mi időnkben III,
2017

Szerda Zsófia

A MORBID „FIRKÁSZ”

Kincses Endre fiatal és lelkes képzőművész. 1996-ban született, a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának hallgatója. A morbiditás és a megbotránkoztatás mellett a minimalizmus áll hozzá közel. Rajzolni, és ahogy ő fogalmaz, firkálgatni mindig szeretett, mégis előbb orvosnak készült, ám egy szerencsés felvételinek köszönhetően végül mégis elkanyarodott a vizuális művészetek felé. A fotózás is érdekelt, de egy újabb véletlennek köszönhetően mégsem a fotót, hanem a grafikát választotta.

„Évekig orvosira akartam jelentkezni, de egy decemberi napon hallottam róla, hogy Zentán, ahol akkor éltem, a Bolyai Tehetséggondozó Gimnáziumban felkészítőket tartanak, s egyik osztálytársam rábeszélte, hogy menjek el én is, próbáljam ki magam. Ott jöttem rá, hogy ez nem is olyan rossz dolog, s mivel mindig is szerettem rajzolni, felvételiztem, ami sikerült is, s négy évig jártam a képzőművészeti szakra a Bolyaiba.”

– *Gondolom ezek után már egyértelmű volt, hogy a vizuális művészet a te pályád.*

– A hova tovább később is nagy fejtörést okozott, hisz akkoriban sokat fotóztam, de egyik nyáron történt egy incidens; elveszett négy évnyi fotóanyagom. Ez óriási sokk és szívfájdalom volt, de azt a következtetést vontam le belőle, lehet, hogy nem is kell nekem fotóznom. Szerencsém volt, hogy a negyedik osztályban kaptunk néhány új tanárt, akik nagyon meghatározóak voltak számomra. Köztük volt Miroslav Jovančić, Gubik Korina és Novák Anikó. Miroslav egy sketchbook-os feladatot adott az egyik órán, s így kezdtem el firkálgatni. Szintén az utolsó pillanatban, két hónap leforgása alatt döntöttem el, hogy jelentkezem a grafika szakra. Budapest volt az álomom, de ott nem sikerült a felvételi, úgyhogy Pécsen kötöttem ki. Ami azért vicces, mert először csak azért írtam be lehetséges opciónak, mert tetszett az iskola kinézete, (a Művészeti Karok a város Zsolnay negyedében vannak). Az első egyetem-látogatáskor semmit nem

tudtam a tervezőgrafika szakról, ezeknek a dolgoknak csak azután jártam utána, hogy megtetszett maga az épület kinézete. Aztán növelte az érdeklődésem az itt folyó tanítás megismerése is.

– *És sikerült elfelejtened Pestet?*

– Az első félévben nem igazán tudtam még azonosulni Péccsel, de ez idő alatt annyira megszerettem mindent, hogy ott ragadtam. Utólag nem sajnálom. Szerettem Pécsset. Talán nem is annyira a várost, de az ottani légkör, az emberek nagyon inspirálóak. Így kellett lennie, és élvezem. S az egyetem is nagyon jó.

– *Mennyire könnyű ott egy saját kiállítást létrehozni?*

– Sokkal nehezebb, mint Szerbiában. Valahogy egészen más a művészeti közeg. Azt érzem, hogy nem adnak annyira teret a fiataloknak. Volt most novemberben egy csoportos kiállításunk, s még egy-két munkával szerepeltünk különféle szakkiallításokon, de önálló kiállításom még nem volt.

– *Ismerem a munkáidat már korábbról, de most jobban beleástam magam, s még mindig nagy rajongód vagyok, beszéljünk egy kicsit először a könyvillusztrálásról.*

– Fehér Miklós *Fekete normalitás* című könyve nagyon jó kis projekt volt, éppen egy olyan élethelyzetben talált meg, amikor nagy szükségem volt valami iskolán kívüli munkára, mert kezdtem kicsit belefáradni mindenbe, tehát örültem a felkérésnek.

– *Ismertétek egymást előtte?*

– Nem. Hallott rólam, ismerte a munkáimat, s azt gondolta, hogy a témájához én jól illenék, és a munkám, az a világ, amit esetleg létrehozok a könyvéhez. Elkaptam a kéziratot, s már olvasás közben elkezdtem firkálgatni. Átnéztem pár illusztrációs könyvet előtte, s azt láttam, hogy vannak nagyon jók, de sokszor volt az a benyomásom, hogy nem konkrétan a vershez készülnek az illusztrációk, hanem mintha a művész csak bedobott volna pár munkát, ami a fiókjában volt. Nekem

A kismalac és a farkasok
(illusztráció), 2017

az volt a céloom, hogy egy kerek egész jöjjön létre, melyben szimbiozisban áll szöveg és kép. Próbáltam teljesen tisztán hozzáállni. Amit első olvasásra éreztem, azt kezdtem lerajzolni. Azt hiszem sikerült létrehozni, amit szerettem volna, mert egy későbbi kritikában azt írták, hogy együtt lélegzik az egész.

– *Az illusztrációkra a szerzőn kívül a kiadónak is bólintania kell. Velük is folyamatosan kapcsolatban voltál?*

– Csak Mikivel konzultáltam. Ez egy intenzív nyári munka volt. Többször találkoztunk, s folyamatosan mondtam, mutattam neki az ötleteimet. Amikor már konkretizáltunk dolgokat, akkor kezdtünk a kiadóval is kommunikálni. Voltak apróbb problémák, de én személy szerint több konfliktusra számítottam, hisz ez volt az első nagyobb „kiadós” munkám.

– *Mibe kötöttek bele?*

– Azt találtam ki, hogy az utolsó két oldal legyen teljesen fekete, s ez nem annyira tetszett nekik. A második kiadásnál ki is akarták szedni a könyvből, amitől teljesen kivoltam, hisz számomra azzal a két fekete oldallal volt a munkám kerek egész, az a két fekete oldal nagyon fontos szerepet tölt be a könyvben, még ha ez sokak számára első ránézésre furcsa is lehet.

– *Miklós kötete tetszett?*

– Igen, tetszett. Persze mindenkinek azt mondom, hogy én máshogy olvastam, mint egy átlag olvasó, mert mindent azonnal vizualizáltam, de tetszett. Ettől talán még jobban. Még nagyobb izgalom volt bennem, hogy ennyire kellett figyelnem minden szavára.

– *Meg is kapta a Legszébb Gyermekek- és Ifjúsági Könyv díját a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség Vajdasági Szép Magyar Könyv 2016 elnevezésű pályázatán, ami szép elismerés. És hogy állsz a versek illusztrálásával? Hiszen egy egészen más, szabadabb forma a líra.*

– Jobban szeretek verset olvasni, mert egy regény olvasásakor néha hónapokig nem nyúlok hozzá, s már azt sem tudom, hol tartottam. A vers ebből a szempontból jobb. Rövid, bármikor és bárhol újrakezdheted vagy folytathatod, ezért verset

illusztrálni is sokkal könnyebb. Jobban megengedi a szimbólumok használatát. A regény kötöttebb forma. Jobban kellett ragaszkodni ahhoz, hogy az olvasó is értse, tudjon kapcsolódni hozzá. Verset sem sokat illusztráltam, volt egy pilinszkys halas sorozatom, majd a Weöres Sándor egysorosaira készített rajzaim, és most egy iskolai feladatra Bíró Timi verseit fogalmaztam újra képekben, mert nagyon megfogtak.

– *Egyik kedvenc sorozatom tőled a Bezzeg az én időmben című. Te nosztalgizáló típus vagy?*

– Nem. Sem a múlt, sem a jövő nem érdekel túlságosan. Jelenfüggő vagyok. Ez a sorozat a 2017-ben Szlovákiában megrendezett Kultivál fesztiválra (Kárpát-medencei kulturális ifjúsági fesztivál) készült. Első reakcióm az volt, hogy „*huh, mit kezdjek ezzel a címmel?*”. Mi is volt „bezzeg az én időmben”. Megpróbáltam összekapcsolni három generációt. Behoztam a csipketerítő motívumot, ami anyáink, nagymamáink korát jelenti, valamint számomra egy nagyon „vajdaságias” jelző is eszembe jut róla. Nagymamáinknál a tévén vagy a polcon lóg a terítő. Ehhez kapcsoltam a mi generációmat, a maga digitális függőségével, első körben még csak a nyomógombos gagyi verziókkal, valamint a legfrissebb generációt képviselő, nagyon médiaközpontú szimbólumrendszert, ahol például a Magyar Szó e-bookos verziója jelenik meg. Ezt a három (vagy több) generációt próbáltam meg házasítani egy illusztráción belül.

– *Miért szereted ezt az amorf, morbid stílust, ami alkotásaidat jellemzi?*

– Amikor elkezdtem a sketchbook-os történetet, az ott megjelenő első rajzaim nagyon furcsák voltak. Eltelt két-három hónap, mire eljutottam oda, hogy azt éreztem, ez lehetne az enyém is. S ebben találtam meg magam a leginkább. Ebben a furcsa, amorf világban. Máig úgy érzem, hogy ebben a „világban” otthon vagyok, ki tudom fejezni magam, és szívesen térek vissza-vissza hozzá.

– *Agyalós típus vagy?*

– Utolsó pillanatos típus vagyok. Hiába próbálok valamin sokat agyalni, mindig azt érzem, hogy az az energia amit belefektetek, soha nem jön vissza, mert soha nem lesz olyan jó. Ennek ellenére

persze mindig szeretnék hosszú projektekbe belevágni, de még a sokat megrágott, végigagyalt projektek nagy részét is az utolsó pillanatokban véglegesítem. Már a középiskola óta azt tapasztalom, hogy ha az utolsó pillanatban leülök, s akkor akarom megváltani a világot, akkor fél óra alatt sokkal jobb dolgokat találok ki, mint négy nap gondolkodás után. Korina mondta mindig, van ami soha nem fog változni, ez sem, jobban teszem, ha elfogadom, hogy utolsó pillanatos vagyok.

– *Készítetted installációt is, mégpedig a Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferenciára, a „Tenger” tematikára. Amit láttunk: zöld színű sűrű folyadék csöpög a homokba, jelképezve ezzel a tenger szennyezését. Az installáció, mint forma érdekel még?*

– Nagyon is. Akkor foglalkoztam ezzel először, s nagyon nehéz volt abszolválni. Azóta még inkább elismerem azokat, akik ezt komolyan, magas színvonalon művelik. Mert az installációnál a legjobban arra kell figyelni, hogy egyszerű legyen, s aki elé áll, az rögtön érezze, értse, mit üzen a mű. S ezt az egyszerűséget, közérthetőséget megtalálni borzasztóan nehéz, úgyhogy minden elismerésem az installáció-művészeknek.

– *Pedig sokan azt gondolják, hogy ez nem nehéz, összetákolunk valamit, aztán kész is az installáció.*

– Pontosan így voltam vele én is, hogy egyszerű dolgom lesz. Sok agyalás, utánajárás után a nagymamámmal hozattam a tengerről harminc kiló tengeri só. Fontos, és különösen jó érzés volt, hogy igazi alapanyaggal dolgozhattam. Elégedett is voltam vele. A tenger volt a konferencia top-témája, s a tenger szennyezésének problematikájára esett a választásom. A kiállításon az installáció mellé egy metronomot is elindítottam, így a csöpögő méreg, valamint a metronom hangja együtt volt hivatott felhívni a figyelmet arra, hogy ez egy lassú folyamat, s azért nem foglalkozik vele senki, mert nem éri a folyását a lassúság miatt.

– *Van olyan munkád, amit semmi pénzért nem adnál oda senkinek?*

– Inkább úgy fogalmaznék, hogy vannak emberek, akiknek szívesen odaadnám bármelyik munkámat, de nem biztos, hogy odaadnám valakinek, akit nem ismerek, csak azért mert fizet.

– *Pécs után merre veszed az irányt?*

– Még nem igazán tudom, viszont az itteni maradék időm alatt Lengyelországba szeretnék menni egy időre. Szimpatikus hely, s a lengyel grafika közel áll a szívemhez. Kicsit el akarok szakadni Pécstől, mert öt év egy helyen nekem már sok idő. Nem szeretek sokáig egy helyen maradni. Szeretnék más helyeken is tapasztalni, tanulni kicsit. Új ismereteket szerezni. Egyébként Pécs is így jött a képbe, ha úgy nézzük. Messzire akartam menni, olyan helyre, ahol senkit nem ismerek, senkire nem tudok támaszkodni, hogy egy kicsit megtanuljam feltalálni magam egyedül is, hogy egy teljesen új környezetben lehessenek. Nem bántam meg Pécsot, viszont úgy érzem, jót tenne egy kis újdonság, s remélem ez Lengyelország lesz.

Fekete normalitás, 2016

XIII. (alcím: meztelen szűz koporsó), 2017

XVI. (alcím: vajúdik a sírásó felesége), 2017

XXVII. (alcím: világhaj), 2017

Bűnbeesés, 2017

Küszetés a Paradicsomból, 2017

Péter László

KÖZELÍTÉSEK

KIS ENDRE MŰVÉSZETÉRŐL

Mottó: „...Ha már benne élünk és már megszokottá vált, el is hisszük, hogy ő a mindennapi, a képzetes valóságunk, amelyben bármikor megmerítkezhetünk...” (Hevér János)

1. Együtthatók

Kis Endre (1980, Szabadka) a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának festőművész szakán végezte festészeti tanulmányait. A nagy múltú vajdasági TAKT (azaz, a Temerini Alkotóműhely és Képzőművészeti Tábor) ifjúsági művésztelepén nevelkedett, ezért mi a kilencvenes évek végén indult fiatal vajdasági művészek tehetséges harmadik nemzedékének egyik markáns képviselőjeként ismerjük. E nemzedék a jugoszláv háborús tragédia utáni időkben vált „nagyoruvá”, és Sinkovics Ede, Utcai Dávid, Kis Endre, Soltis Miklós, Klájó Adrián... vonulatát képező művészek baráti összetartó, együtttható erejével hatott. Fontos megemlítenünk, hogy a későbbi években még Tóth József, Ricz Géza, Vass Szabolcs, Varga Valentin, és Pécsről Gyuris Róbert... is csatlakoztak hozzájuk. A rendszeres művésztelepi és közös műtermi alkotómunka (a temerini TAKT Tulabarai Tábor, Pécssett a Kisház műterme) összeszokott művészeti csapattá tette őket. Kirobbanó energiájú művészetük ekkortájt vagy a Nabis-os és a Willem de Kooning-i robbanékony expresszív szemléletmódon alapult, vagy a pop art-os, a szürrealista és a szür-naturalista képzetek segítségével formálódott. De az installáció, a land art, az assemblage, a performansz és a happening műfaját is művelték. Együtthatóik révén, e maréknyi fiatal művész a későbbiekben is sok közös kiállítást vagy művészeti/művésztelepi akciót szervezett.

A csoportjuk tagjai több éven át mintha rejtett parancsgomb ismétlődő utasításai nyomán rendezték volna meg egyéni és közös kiállításait (Ctrl-V).

2. Parancsgomb

Kis Endre művészetére különösen jellemző ez a „parancsgombos” hasonlat, hiszen a csoporton belül éppen ő, máig különösen vonzódik a számítógépes szörfözés által beinduló grafikai kísérletekhez. De a printelhető számítógépes grafikai manipuláció csupán művészi kiindulási pontja, és nem a végső célja, ötleteit ugyanis a klasszikus módon megfestett olajképeiben valósítja meg.

Kiérlelt stílusát már 2007-ben Kogart-ösztöndíjjal ismerték el. Munkáira ekkor a homogén háttérfelület, a kollázs- vagy montázshatás, a „kikeményített” szitanyomat-imitáció és a pixel-hatásokkal összevart önkereső képciklusok realista képi textúráinak és elvont faktúráinak az összesített hatása volt a jellemző. Az óriás-pixelesítés és a realista ábrázolás atmoszájaival a maszkszerű (ön)arcképek töredezett, rácsszerkezetes fogságába került. Manapság népszerű és igen elterjedt az interaktív jelleggel bíró elektrografika. Azonban művészi számára ez a technika a formabontást szolgáló kísérletek sorozata csupán. Az egykori szenzációs újságkivágások montázsoló procedúrájának művelőit a rövidre zárt, ötlettel vagy véletlenszerű lehetőségeinek, a különleges hatásoknak a vadászata izgatta.

Az átlagosnál jóval elmélyültebb Kis Endre kreatív szemléletmódja. Úgy tűnik, kollázs hatású műveit főleg Kassák, Bálint Endre és/vagy Vajda Lajos korai szenzációs szürrealista kísérleteire alapozta. De bizonyára a hatvanas évek vajdasági Bosch+Bosch frontembereinek: Szombathy Bálintnak, Slavko Matkovicnak vagy Csernik Attilának, Fenyvesi Ottónak a divatfotókból, képregény-figurákból, nyomtatott szövegtöredékekből és plakáttépeésekből összevált, sokszor túlzásfolt alkotásaival is találkozott már. Ezek ugyanis a konzum-idiotizmust kikezdő és cinikusan lekezelő pop art, a decoupage vagy az assemblage technikájával életre kelthetők. Kis Endre mégis jóval visszafogottabb. A túlzásfoltosságot

veti el és inkább a megtervezett, esztétikával lecsendesített képkompozíció gondolatformáló erejével él. A különleges képzetársításokkal manipuláló gondolatnyitogató műalkotás lehetőségeit firtatja és tere(l)leti. Így az asszociatív kalandként/meglátásként/tervként induló fotomontázsok, lezárt és harmonikus egységbe foglalt festménykompozícióként lényegülnek át. Valóban így minősülnek rá jellemzővé, autentikussá. Semmi elharmarkodottság, gyorsító szándék nincs a műveiben: művésznünk pontosan tudja, hogy mit akar. Célratörő, szabatos, meggyőző stilisztikai érzékkel bír, a szakmailag jól megalapozott bombabiztos tömörítés koncepciózus formai megfogalmazásait rendre mesterien hangolja.

3. Virtuális harcok, harc a virtualitással

A modern kommunikációs csatornák a leghatékonyabb vizuális/virtuális adathordozók: a képi hatások miriádját létrehozó eszköztárak. A határtalan tereket vizionáló használatuk e megpihenni képtelen zavarodott korban nélkülözhetetlen. Olykor úgy tűnik, hogy a hagyományos alkotóművészet máris előszeretettel hanyagolható ábrázolási lehetőség. Vajon tényleg unalmassá vált a behatároltsága, a megkötöttsége? Valós-e a tudatosság elvetésének lehetősége? Mert mára imitt-amott le is fojtotta azt az örömteli, katarzis-érzetes erupciót, amelyet mi anno, a felfedezés örömeleményének neveztünk. Persze, ez is csak részben igaz: a nagy művészeti korszakok mesterműveit és zseniális alkotói eredményeit még mindig szívesen megcsodáljuk, a virtuális világunkban pedig rendre újrahasznosít(hat)juk azokat. A művészet fejlődésének köszönhetően azonban már(a) elég gyakran összekeverjük a „régies” és az „új/szerű” megfogalmazásokat.

Kis Endre az egykori mesterek zseniális átéléses érzékével bír, és meggyőző módon használja ki az egykori festészeti kísérletek tapasztalatait. Beleépítve opusaiba mind az egyéni, mind a kiszígerelt természeti, vagy a társadalmi valóságállapotok hatáskeltéseit. Művésznünk nem véletlenül vonzódik a vizualitás élményt pezsdítő, aktualizáló eszközeihez. Gyakran a számítógépes grafikai programok „kockásító” blokkhatásaival él. Annak manipulációs

rácsszerkezetével összezavarja, ízekre szedi, majd letisztult képletként újra összerakosgatja a világot, és általa önmagát is. Mondhatnánk, a modern képátviteli eszközök segítségével készíti pszichológiai indíttatású festmény-vázlatait. Általuk naprakész, pontos és hiteles is tud lenni egyszerre. Ráadásul határozott, lelkiismeretes művész. A festői tudást becsüli, ezért a művi és „lélekűritő”, mintsem „lélekűdítő” vizualitás-élmények printjei helyett kifejező eszközeül leggyakrabban az ecsetet és az olajt választja. A festészetében pedig magabiztos, keményen küzdő, eltökélt. Nem új-vad, de újmodern. A pop art olykor Lichtenstein-i, Rothko-i... hagyományainak az animációs figurákkal való egyesítője, ötvözője, átírója. Valójában képirásával a klasszikus festészet alternatíváinak lelkiismeretes kalandora.

4. Sárkányréten

A korai zászlólengető tömegeket ábrázoló jugóképei átpolitizáltak, cinikusak, kritikusak... Portrésorozatai, arcfestős önképei szuggesztív erővel bírnak és a folytatólagos önkeresés hajlandóságára utalnak... Kibelezett állatai pedig már az élet tragikus kimeneteli lehetőségeire irányítják a figyelmünket... Francis Bacon-i szenvtelenséggel művésznünk már szinte sebészként elemezi és belezi ki a meglehetősen steril, csupaszk dekoratív közegbe helyezett (veszélyeztetett élő)világunkat. Félig nyújtott sárkányos világunkat...

Van még új a nap alatt (?). Meglepődve tapasztaljuk, hogy művésznünk kényeztetett szuperlénye már nem a Vajdaság fehér pamacsfelhős, kéklő ege alatt pihengető hatalmas, vörösre festett óriás papírsárkány (installáció, 2011). Amely mára veszélyessé vált a számunkra. A kor hibás érzületeire ráhangolódni most elsődleges dolog: meg kell küzdeni a képzetes sárkány-világ veszélyeivel. Ma az ember szabású túlélő lkon: az időtlenség ingadozó idegpályáin szörföző sárkányölő Szent György. A tökéletlen korszemlélettel küzdő lovag sokadszorra támad már (fel) a művészet története során. Ezúttal a számítógép monitorán, és ellene harcol...

Talán mégis ő az igazi, az örök, a folyton harcba szálló akcióhős. Ő ment meg bennünket a leigázó atomkorszak borzalmaitól (?).

A bárka, 2017

Menekülés Egyiptomba, 2017

5. Korboncnok

Festőnk mintha habozna/tétovázna. Mondja-e, mutassa-e. Az élet értelmét egyszerre kétféleképpen is magyarázná. Viszolyogva, csak a Zsuzsanna és a vének parafrázisánál jövünk rá, hogy az áldozatok nem csak állatok: akár mi magunk is lehetnénk... Ahelyett, hogy a szépség látványával találkozánánk, egy kórboncnok (kor-boncnok?) által feltrancsírozott, kibelezett, húscafatos és bélfonatos, gyomorforgató látványát kell bámulnunk. És meg kell elégednünk a megdöbbentő látvánnyal. És hogy nem mindig azt kapjuk, amire vágyunk. Most például egy kíméletlen, e(l)torz(ított) és igazságtalan valóságot. E kettős érzésekkel telített, és mégis szerethető festménysorozat magyarázza el a mi természetől való eltávolodásunkat, elhatároltságunkat, elidegenedésünket. Képfelületei pozitív és negatív (hangulati) töltésekkel bírnak. Lehetnek tárgyilagosan sterilek, olykor szinte érzelemmentesek, és egyszerre megejtően bájosak, emberpártiak is. Művésznünk hol részvétlenül, hol részvétellel bánik a környezetével. Képsorozata az élővilág elvetélt jövőjét, az őrült majomnak nevezett ember eleven tudati megosztottságát: megosztathóságuk

lehetőségeit firtatja. Figyelemre méltó tanulmánytesztet közöl velünk a biológiai- vagy a szellemi (ön)szennyezésnek ellenállni nemigen tudó, képtelen állapotokról.

6. Vonzódások és viszolygások

Meglepettségünket fokozza még, hogy az élő és a holt, a gyönyörű és a ledér, az életszerű és a művi a higgadt, kimunkált hideg esztétikában egészen jól megférnek egymás mellett. Pazarló lelkesültségünkre a kiábrándító valóság leleplezése: gyógyír. A kettősségek megválaszolásával az emberi gondolatvilág eltérő mércéit támasztjuk alá. Megdöbbenünk abbéli felfedezésünkön, hogy Kis Endre képeinek megfogalmazásait, hangulatvilágát szabadon, néha teljesen eltérően értelmezhetjük. Egyetlen témát, egyetlen élet(tan)i mozzanatot is hol tárgyilagossá, hol szubjektívvá, hol szenvedélyesnek, hol szenvtelennek tudunk megítélni. Valóban szenvedélyes ítések tudunk lenni, de a hangulatainktól függően ítéljük meg a virtuális térben történeteket, dolgokat és állapotokat. Pusztán ráérzünk, vagy ráközelítve meg is tudjuk érteni Kis

A kalmár, 2016

A hentes, 2016

Endre logikai következtetéseit? Hiszen mindannyian begyakorlott előítéleti képességekkel és sztereotípiákkal rendelkezünk. A csapdaállító, hazardírozó kettősség pedig hol kellemes, hol kellemetlen érzetet kelt bennünk. Egyazon időben eredményezhet esztétikai gyönyörérzetet, ránk törhet a meghasonulás-érzet, mely okozhat akár tudathasadást mímelő gondolatkisülést is.

Festőnk képes a képtelen képi részletek egyesítésében egyszerre pozitív és negatív, kétértelmű, ellentmondásos logikájú gondolatok megfogalmazására is. Komoly, megfontolt, elméleti, tömör. Egyesíti az épet a töredékessel, az élőt az élettelenel. Steril, művi körülmények közé helyezi azt, ami logikusan együvé válna, miközben pimaszul esztétikusnak állítja be a (vérmentes) anatómiai kibelezéseket. Esztétikai élményként képes elfogadtatni velünk a viszolygásainkat.

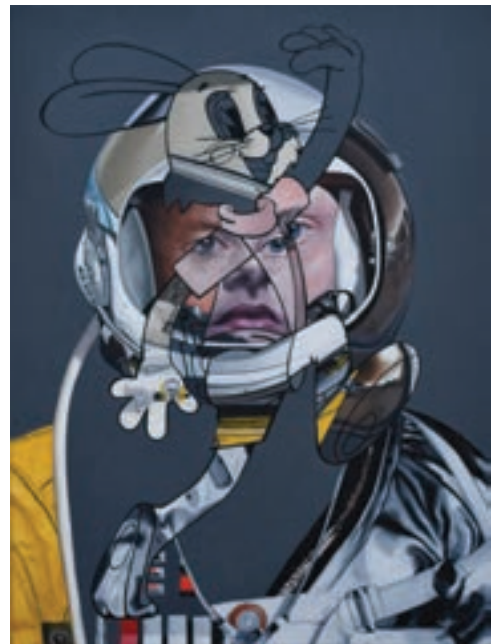
7. Mohának harmat...

Mondogatom magamban már jó ideje: a művészet mindig is kényes jószág volt. Éllovasai pedig tévedhetetlenek akkor is, amikor ingoványos úton

jártak. Hiszen csalhatatlan vadász-ösztönükkel mindig is megtalálták a keskeny átjárókat, amelyek új keretrendszerekbe foglalták tovább az élményérzeteinket. Valójában sosem számított, hogy mit vár el egy megújuló társadalom az alkotótól. Csakis az, hogy az új élmények nyomravezetője az időszerűségek felismerése révén hogyan tudja kisajtolni a társadalom fogékonyabb rétegeiből a csodálatot, a rácsodálkozást, a megértést. A mai világi zavarok szabályosan eltorzítják sérülékeny szellemi értékrendünket. Felforgatják a hagyományainkat, hol az értékmentő, hol az újító szándékot csúfolják meg. Azonban mindig voltak művészek, akik az ördögnek nem képesek eladni alkotói szellemüket. Inkább elvonultak a világ zaja elől. Hogy hová? Például Erdélybe, egy varázslatos patakfalvi környezetbe, ahol a hagyományos értékrend szerint lehet élni, és újra lehet alkotni az egyensúlyából súlyosan kibillent(ett) világunkat. Valamikor rá kell ébrednünk arra, hogy akkor vagyunk igazán szerencsések, ha az emberarcú művészetet őszintén szolgáljuk. Mert feltétlenül szükségünk van rá. Úgy kell nekünk, mint a mohának a harmat...

A kínai, 2016

A kozmonauta, 2017

Az állvány lelke, 2016

A hangár kiáltása, 2016

Lovas Ildikó

FELHŐTLENSÉG ÉS DERŰ

Közelítés

Kozma Laura festményeiről van szó. Nem Kozma Lauráról, mondogatom magamban, miközben nézem a képeket, olvasom az azokról szóló mondatokat. Interjúkat is olvasok, Kozma Laura mondatait, válaszait. Van a mondataiban valami felhőtlen. Napokra fogságában tart. Nem enged közelebb a festményekhez, pedig azokhoz igyekeznek – amennyire értelme van az igyekezetnek, annak, hogy szavakba foglaljunk érzéseket és gondolatokat, amelyek eszünkbe jutnak a műalkotásokról. Inkább rólunk szólnak ezek a mondatok, a befogadóról, kevésbé az alkotásról, de védtelenek vagyunk. A jó festmény meglődít, történeteket mesél – Kozma Laura képei jók, ezt a róluk szóló szövegekből is lehet tudni. Ugyanakkor van valami kényszeresség is, mintha valami túl egyszerűt kellene megemelni. Evidenciát légiesíteni, elrugasztani. Ettől a némaság bennem. Ezekhez a remek írásokhoz, melyek Kozma Laura képeiről szólnak, nincs mit hozzátennem, folyóba vizet. Mégis van bennem hiányérzet. Meg telítettség. Hiányérzet és telítettség az alkotásairól szóló nagyszerű szövegek kapcsán. És ez nem a képek miatt van és nem a képekért értelmező szövegek miatt – itt az a keskeny utca, amin el kellene indulni. A keskeny utca vezet el a képekhez. A keskeny utcát Kozma Laura mondatai, az azokban megjelenő, csak rá jellemző megközelítés jelenti.

Felhőtlenség

Megadom magam és Kozma Laura válaszaiból megpróbálom elképzelni a világot, amit képeim megalkot. Az általa létrehozott világot. Úgy teszek, mint aki nem ismeri a festményeket. Mintha nem emlékeznék az első alkalomra, amikor az orrom elé került a csantavéri templom, mint valami római tévedés a rétegezett bácskai föld végén. Ennek már négy éve, de a Kozma-festmények jelentette érzést másodpercek alatt fel tudom idézni.

„(...) a tér, a táj, a mozgás, a nyugalom, a létezés evidenciái, a bensőségeség, a személytelennel szemben vágyott transzcendencia és imagináció helyét kell keresnünk és megeltnünk”. – írtam a Híd Kör Art csoportos kiállítása kapcsán, de számomra a kapaszkodót a Kozma-festmények jelentették, a szavakat azok rakták a papírra. Így lehet általánosítani? Ezt nem tudom, ha igen, akkor bajban vagyunk, mert szavakat húzunk alkotásokra, kedvünk szerint cserélgethetjük, behelyettesíthetjük, a szavak adják vissza a *dolgot*. Jobb esetben pedig arról van szó, hogy nemzedéki élmények találkoztak a kiállításon képzőművészeti formában. Mindkét állításban van némi igazság – tudjuk, hogy szavakat szoktak alkotásokra húzni, tudjuk, hogy léteznek a nemzedéki élmények, amelyek összekapcsolnak művészeket, megformálásokat. Az már befogadói döntés, attitűd, szenzibilitás kérdése, hogy kinek a műveit látjuk a szemünk előtt, amikor általánosságban is érvényesnek tekinthető mondatokat fogalmazunk meg.

Vissza Kozma Laura mondataira, amelyekből csukott szemmel megpróbálom elképzelni képei teremtett világát. Témákat, motívumokat, technikát, stílust kellene ehhez elemezni, és abból kiemelni a festmények mondandóját, üzenetét, hangulatát. Én a mondatait elemzem. Onnan közelítek a műveikhez. Nem fontos eldönteni, hogy a szavairól vagy a festményeiről beszélek-e. Van egy olyan gyanúm, hogy a kettő ugyanaz. És ez olyan ritkaság, amit nagyon meg kell becsülni.

Van a mondataiban tehát valami felhőtlenség. Nem könnyedség, nem gondtalanság, nem felületesség, nem zavartalanság – sem a szinonimák, sem a becsempészett szó (felületesség) nem felelnek meg annak, ami mondataiból árad. De megfelel a nyitottság, egyszerűség, egyértelműség, felszabadultság. Semmi manír és próbálkozás nincs a mondataiban. Evidencia van. Kétely nélküli tisztaság és a megmutatás fontosságába vetett hit

Házformák, 2017

bátorsága. Nem fogalmaz felül és alul. Pontosan fogalmaz. Tisztán és érthetően beszél.

„A lényeg, hogy ne legyen kész”, mondja Kozma az épületről, mert akkor nyilván ugyanolyan, mint a többi. Az, hogy lefelé bomlik vagy fölfelé épül, számára mindegy. „Nálam teljesen egyenlő”, mondja. Van ebben valami elnémitő. Az értelmezés, a magyarázás, a (bele)magyarázás feleslegessége. Hogy mi mindent fejeznek ki az enyészettel harcoló, kacérkodó épületek, a félkész épületek, a meztelen téglafalak, a kitört ablakok. Tökéletességük vagy éppenséggel feleslegességük, mulandóságuk vagy memento-voltuk-e az erősebb. Hiszen egyik sem. Nem erről van szó. Ha csak egy kicsit is erről volna szó, akkor sem a képek, sem Kozma Laura mondatai nem volnának felhőtlenek. Nem magától értetődőnek venné a *vant*, hanem beletuszkolná az időfolyamba, a létezés görcsébe, aminek a képzőművészethez nem kell, hogy köze legyen. Ezért lényeges, hogy amikor a mondatait olvassuk, ne feledjük, hogy a képeire gondolunk, egy képzőművész szavairól van szó. Ezért a tárgyi létezés,

vanság egyértelműsége, ami a festményeit uralja és felhőtlené teszi, nem az emberi létezésben mérhető, azon túlmutató időt, időtlenséget jeleníti meg. Nem azt az érzést, amiről máskor, máshol úgy olvashatunk, hogy „ha összeomlik, gyom virít alóla / s nem sejtí senki róla, /hogy otthonunk volt-e, vagy állat óla.”

Magától értetődőnek veszi a világot és benne saját tekintetét, ami keretbe zárja, mielőtt lefotózná a kiválasztott részletet, elemeket, valóságdarabot. Birtokba veszi felhőtlen mozdulattal. Megvagy, mint ha ezt kiáltaná, látlak! És valóban megvan és valóban látja – a nem készet, azt, ami nem ugyanolyan, mint a többi.

De – tehetnének fel a kérdést, nem minden más, mint a többi? Nem azáltal lesz más, hogy épül vagy omlik, hanem saját magától. Önnön létezése adja meg különbözősége jegyeit. Ám ez csak okoskodás volna. Az állandóságba ékelt változás, mozgás, történés, dinamika adja meg a választ erre a kérdésre. Minden, ami ház, épület, vastraverz, egyforma. A ház az csak ház, a góré pedig góré,

Vörös szalagos fázis, 2015

a villanypózna pedig villanypózna. Mássá – nem ugyanolyanná – a változás teszi. Ennek a folyamatnak a mibenlétét ragadja magával és helyezi keretek közé, vagyis veszi ki az időből Kozma Laura. Mondatainak, látásmódjának felhőtlenségét az teszi, hogy ezt a változást nem egyenlíti ki az idő múlásával.

Derű

Kozma Laura az építészet felől érkezett a képzőművészetbe. Részben legalábbis, mert legalább annyira a zene felől. Édesanyja építész, de a saját bevallása szerint ő nem volt annyira matematikus, hogy építésszé váljék. Azonban kedvence a szerkezeti rajz. Így aztán ezt átemelte a képzőművészetbe. Nagy szerencsénk, hogy aközben, míg ezt az átemelést végezte, nem tűzdelte tele a lelkét, mondatait és ezáltal a viszonyulását művészetelméleti szavakkal. Azt hiszem, nem volt erre szükség, mert megvan benne az a képesség, hogy önmagából táplálkozva építi fel művészi világát, a Kozma-féle látásmódot – ahogyan ő fogalmazta, kereste a Kozma Laura-stílust. És amíg kereste,

a maga felhőtlen és tiszta attitűdjével, mindent felhasznál, ami őt Kozma Laurává érlelte. A szakiskolai órákon tanultakat és az akadémián elsajátítottakat, egyiket sem helyezve a másik fölé. Mindezt egyszerűbben is kimondhatjuk: nincs benne semmi sznob-érték, ami a művészt hamissá silányítja, felületessé teszi (a becsempészett szó helyére kerül). Miközben festményeiből kiveszi az időt, épületeit, azok állagát a változás jelensége felől, de nem az emberi idő felől közelítve, aközben rettenetes utazásokat tesz meg – foteljében ülve, pokrócba burkolózva. Van ahhoz ereje, hogy csakis két dologra ügyeljen: a látványra, amit lefotózik, hogy vászonra vigye és önmagára. Lecsupaszítva, letisztítva, vonalakká egyszerűsítve-sűrítve. És ebben a belső munkában minden nehézség ellenére ott van a derű, aminek ikertestvére a felhőtlenség. A derű lengi be, itatja át Kozma Laura festményeit. A kémény derűje. A fehér tetőfólia derűje. A tűzfal derűje. A templom kupolájának derűje. Az ég felé kapaszkodó tornyok derűje. A görbülő villanypózna derűje. A művelődési házon virító piros műanyag derűje. A vastraverz

Az átkelő alázata, 2015

Falak-tetők békében, 2017

szilárdságának derűje. Az alkotásokon ezekre helyeződik a hangsúly, megbillentve a teljes képet – nem kidőlt-bedőlt ház, megroskadt tető, hanem piros téglás, büszkén feszítő kémény az, amit felkínál a befogadónak. Nem a mezők és szántóföldek távolsága, a kép végén felbukkanó templom, hanem annak ragyogó kupolája az, amit felkínál a befogadó tekintetének. Ezekben az elemekben erő rejlik, ami Kozma Laura ereje. Művészetének ereje. Alapját a megalkuvás/megfelelés nélküli felhőtlen és derű adja – és mert felhőtlen és derűs, fel sem merül, hogy létezhet megfelelési kényszer, divatok, elvárások. Anélkül, hogy elkanyarodnánk, annyit azért megemlítnék, hogy éppen emiatt elegendő számára a Csantavér és Szabadka adta táj, annak látnivalói, elemei – azokba beleviszi minden más tájak vastraverzeinek, lerombolt templomainak, beomlott házainak, elhagyott gyárépületeinek *történetét* – ez egy teljesen más rétege az alkotásainak, ahol nem a derű és

felhőtlenesség, de a pontosság az uralkodó, azonban erre most nem kanyarodunk el – nem bókászunk át a keskeny utca másik oldalára.

Az erőt a vonalak adják, de a színek hangsúlyozzák. Kozma Laura arról is beszél, miként keveri ki a színeket, milyen hangsúlyok mentén. Ha a vonalaiban érhető tetten, hogy valamennyire az építészet felől érkezett a képzőművészetbe, akkor a színeiben érhető tetten, hogy a zenéből is. Zenei ízlése és világa nem csak a hangok, dallamok formájában formálták művészetét, hanem színei kiválasztásában, alkalmazásában is. Emiatt ragyog a szürke és bohóckodik a kék, hempereg a zöld és gurul a barna, cserfeskedik a piros.

Végig mentem a keskeny utca egyik oldalán. Vagy legalábbis eljutottam valameddig. Itt megállok. Nem tudom, a másik oldalon mi lesz – a felhőtlen és derű mennyire rendelődik tekintetének pontossága alá az évtizedek alatt. Valaki majd azon is végig megy.

A távolban, 2015

Szent bohócok, 2016

Crome gold triptyhon, 2017

Fehér fej, 2017

Sirbik Attila

FREAK SPIRIT

SZÁNALMAS SZABADSÁG-ILLÚZIÓ LAK RÓBERT KÉPEIRŐL

Micsoda biomorf paradicsom ez, a pokol paradicsoma. Van valami zaklatott folytonosság abban, ahogyan Lak állandóan visszatér ugyanoda és kezdi előlről, számos képe mintha ugyanaz lenne, egyfajta mantraszerű ismételtetés a benső kiürítésének tudatos formájaként. Olyan ez mint egy lokális, egyetlen lélek felgyorsított inkarnációs kísérlete ugyanabban a testben, ami így csak némileg változik, nyúlik meg, folyik szét, vagy éppen zsugorodik össze, mint ha csak kiszippantotta volna belőle valami az életet, folytonos meghalás és feltámadás. Nem köztes állapot, nem az élet előtti és az élet utáni semmi/valami kettőse közé szorult élet birtokbavételének akarása, hanem egy folytonos elmásolódás, az ugyanaz és a semmi filozófiai kategóriáinak vizuális lecsapódásai. Vallások egymás mellettsége, szado-mazochizmus, rejtőzködő elefántember, aki bebalzsamozott szarvasmarha embrióként most bújik elő Lynch hónaljából, aki aztán hirtelen felindultságában jegyet vált egy utazásra és ő lesz a nyolcadik utas, aki felül Giger, az ópiátfüggő svájci festő úrsíklőjára, hogy ott ebéd közben kitörjön Kane mellkasából és összekacsintson Bobby Peruval, aki majd egy napon biztosan meg fogja baszni Lulát, de ma biztosan nem, mert sietnie kell. Nem erkölcsileg gyöngék sétálnak át ezeken a tereken, időznek el, bukkannak fel, másolódnak egymásba, hanem valamiféle erkölcsiségen túli, vad, a létezés fájdalmával szemben idegen, az érzékelés logikáját felmetsző, Deleuze nyakát átmetszeni kész lények ezek, akik legszívesebben a nagy filozófus ütőeréből spriccelő vért Bacon arcára irányítanak. Jól sikerült maszkokat hordanak ezek a festményeken szereplő figurák, vagy ők maguk egy-egy jól sikerült maszk inspirációs forrásai? Felöltöztetett vagy lecsupasztott „valóság”? Egyáltalán fontos-e ez, vagy csak folyamatos torzulások vannak, és amint felteszünk egy kérdést, az azonnal ki is oltja

magát. Szóval Kane, aki nem tud gesztikulálni az arcára épített maszk miatt, vagy maga Merrick esendő figurája bújik ki Lynch hónaljából? Fontosabb, hogy a torz külső mögé lássunk. Miközben a folyton változó lények ügyesen kerülnek el a kliséket, a pátoszt és a giccset, az erőszak klinikai tisztaságú absztrakcióként jelenik meg a felpuhult figurákat ábrázoló vásznanakon, ha csak vászon helyett nem éppen egy alumínium tálcán, vagy egy szocialista korabeli pozdorja szekrény súlyos ajtószárnyán. A Lak-képek többnyire zárt tereket ábrázolnak kitekert pózokban ülő, álló, heverő, minden esetben emberre emlékeztető biomorf alakokkal. Ezek a figurák vagy naturálisán hússzínűek, de sokszor véresek, romlott szagúak, az őket körülvevő tér lázálomszerű és a spektrum minden színét felvehetik. De mintha csak valamiféle véletlent vagy hibát kiprovokáló tudatosság is ott motoszkálna ezekben a torz figurákat megjelenítő terekben, ami mindig gyökeresen más irányba lendíti az alkotási folyamatot a megkezdetthez képest. Lak arcképei, emberalakjai tele vannak a fotóra, filmre jellemző ovális híváshibákkal, karcokkal, roncsolásokkal, persze megfestve vagy szórópisztollyal lefújva. És ami a filmen meg nem engedhető hiba, a festményen a faktúra gazdagodását jelenti, minden újabb festéklazúrral újabb térréteget vonva a képalap fölé. Az eredeti, viszonylag reális figurát gyakran annyi további réteg borítja, torzítja, hogy szinte vagy a végletekig felismerhetetlen. Nem hezitálás, és javítás és áttetszőség tehát, hanem egy erőteljesen expresszív kifejezési forma. Aztán, mintha csak Poe inkvizíciós kamrájába kerülnének hirtelen. A lélek győzelme a hús felett. Ez a hús nem tetszeni akar, hanem polipként rácuppanni a szívünkre és ott élősködni. Lehet, hogy ez az egyetlen esélyünk, ha ezáltal olyanokká válunk mi is, mint ezek a világpusztító katasztrófa utáni lények, és egy teljesen

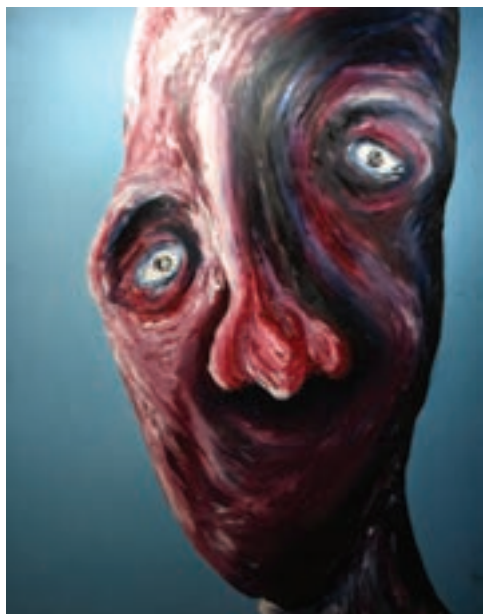
Küzdelem a démonaimmal, 2015

Elnémított Vénusz, 2016–2017

Apollion (maszkot visel), 2017

Ki vagyok én?, 2016

kiürített ablaktalan szobában várjuk a végérvényes, elkerülhetetlen és visszafordíthatatlan véget, ami úgy tűnik nem következik be, ahol a vég egy mindig azonos játék örök ismétlődése. Lak figurái ebben az örökös ismétlődésben talán az utolsó emberi lények, akik torzójukban idézik az individualitás évszázados hagyományait, míg identitásukat pusztán csonkolt és megállíthatatlanul pusztuló-foszló testek jelölik. Bresson (és néha Fassbinder) tereiben tudnak így szenvedni az emberek. Lak kifordítja a konstruktivista El Liszickij megfogalmazását: „A teret mint eleven testünk festett koporsóját elutasítjuk magunktól”. Lak számára még a táj, a rét zöldje is a perspektíva koordinátái közé szorított szárnalmas szabadság-illúzió csupán.

Métely (részlet), 2018

Átváltozás, 2017

Új apostol III., 2016

Vitamin, protein, kokain, 2017

Vitamin, protein, kokain, 2018

Vitamin, protein, kokain, 2017

Beszédes István

„PÁRA MINDEN POMPA S ÉK”

LÁZÁR TIBOR KONTEXTUSAI

Tizenegy éve megjelent könyvében Sirbik Attila (eXoból Endóba. zÉtna, 2007) meghatározó, egymással is összefüggő, vajdasági magyar kontextusba ágyazó, különleges minőségükben összeérő művészi opusokat tárgyalva fiatal festőkkel, Pesti Attila és Sinkovics Ede mellett az akkor huszonhat éves, óbecsei Lázár Tiborral is dialogizál. Sirbik egyik célja olyan fiatal művészekre, gondolkodókra helyezni a hangsúlyt, akik a kulturális tér megújulásának lehetőségét hordozzák kibontakozó munkásságukban.

Lázár Tibor ekkor még magiszteri tanulmányokat folytat (Újvidéken és Svájcban), de nem sokra rá Zentán kezd tanítani. Képzőművész tanárai csoportos tárlatával épp e szöveg születésével egy időben ünnepli tízéves működését a Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium. Meghatározó a közel tucatnyi képzőművész jelenléte egy ilyen kisvárosban – a többségük ingázó, de Lázár Tibor le is telepszik Zentán, amelynek művésztelepe és galériája révén megújulásra érdemes képzőművészeti hagyománya van, s ahol viszonylag kevesen időztek életvitelszerűen, mint tette például a közelmúltban elhunyt Benes József, akinek hatása máig érezhető a Tiszai töltésen belül (is).

Tíz éve a Lázár-opus még első ciklusánál tartott, a Sirbik által indukált dialógus is erre alapoz. Érinti a fiatal festő alkotásainak önreflexivitását is, portréi, aktjai világát, alakjai mozgását, a csonkoló kivágásokat. E sorok íróját elsősre a kitakarás poetikája ragadta meg, s elsősorban a fehér kitakarásoké. Nyilván mert könyvtervezőként a papír fehérjéhez szokott a szeme. Egyfajta papírszínházhoz. A fehér kitakarás olyan, mint a töredékesség, a hangsúlyt teremtő elhallgatás a mondatban. A papír fehérsége mint üres tér, minden elmúlt és jövőendő történés kerete. Amely ha nem alulról helyezkedik el (adott), hanem utolsó rétegeként kerül fel (felülrendelt), akkor önálló fragmentummá lesz, véleményértékkel

bír a világról, s a láttatható mellett érzékeltetheti a láthatatlant. A lázári önreflexivitás jelenléte pedig a korai korszak alkotásaiban a legerőteljesebben abban tűnik ki, hogy a festő az ábrázolt alakjai sorában legtöbbször saját figuráját jeleníti meg, a legtöbbször önmaga modellje. Ez talán elsőre hivalkodónak tűnhet, de lehet másféle vonatkozásba is hozni. Minősíthető morális gesztusként is. A képfelület experimentális tér, a felvitt alakok soráért való felelősség terheli, s lehet, a festő tudós feltaláló módjára az új gyógyszert önmagán próbálja ki. A keret guillotine-pengéje, a testre festett fehér – gyakorlatilag eleven életbe vág.

Tehát a Lázár-képek felülrendelt fehére volt az, ami legelőbb is hatni kezdett rám. Miközben megtörténhetett volna ugyanez a feketével is. Akkor az már (deszka-) színházi tér, a (megvilágított) színpadi sötét, a feketéből kibontakozó, s a fekete végtelenébe vesző értelmezés drámája. Ezt viszont a dramaturgiai érzékenység (az elegendő színház) indukálja.

Lázár újabb alkotásait már egységes koncepcióval látta el, nagy, éveken át épülő ciklusba sorolódna, amelynek elnevezése *Pannon vagy Habsburg pop*. Ennek kísérleti terében is kitakar a fehér (vagy a fekete), de visszatér a hagyományos (klisészerű) kompozícióhoz, hisz a motívumok is kliszézödnék, s azok felrajzolódó rendszere már nem az egyéni, hanem a kollektív identitást kutatja. A mi lett volna, ha a történelem kereke nem így fordul kérdésére Lázár nem a jugo-nosztalgia viszonyítási pontjait keresi elő, ami gyakori a vajdasági magyar irodalmi, művészeti tématarban, hanem annál jóval távolabbiakat. A koncepció százéves viszonyítási pontokat használ, bő centenárius (birodalmi) időt, benne egyebek mellett Bácska félbeszakadt polgári, kispolgári fejlődésével, a hozzá köthető utópiáikkal, azok ismétlődő motívumaival a gobelin-képeken, falvédőkön, kárpitokon... Amelyek történelmi kulisszája, a városmag

Sziámi ikerkoponya 1877-ből, 2016

Bőség, 2015

Kristály, 2015

Ördög, 2016

évszázados architektúrája még ma is áll (nem csak a bácskai helyszíneken, de areáisan is). Benne a mesélő öreg házakkal. Amilyen például a Művészeti Akadémia épülete Újvidéken, ahol Lázár egyetemi tanulmányait folytatta, s amelynek a dráma- és képzőművészeti tanszéke is van. És persze műtermei a várban, a Duna túloldalán (ami meg már nem Dél-Bácska, hanem Szerémség). Igazából nem tudom, nem is tudhatom, a Pannon pop feltalálójának mit mesélhetett, mondott-e egyáltalán valamit az „alsó akadémia” (egykor menhelynek

és Újvidék első kórháznak helyet adó) épülete. Feltételezem, hogy a múlt (a közhely szerinti) néma, de magukba labirintusokat fogadó tanúi, e megidézett (szép kort megélt) épületek sügtak neki. És meglehet, az sem közömbös, de talán érdemes volna a *Pannon pop* képeinek kiállítási teret adó házak „reakcióit” is lejegyezni. Mit gondolt Óbecsén a Than-ház, mit Szabadkán a Raichle-palota stb.? És mit egy-egy újabb épület, modern enterieur, mint amilyenben az újvidéki kiállításnak helyszínt adó ULUV galéria működik, miközben

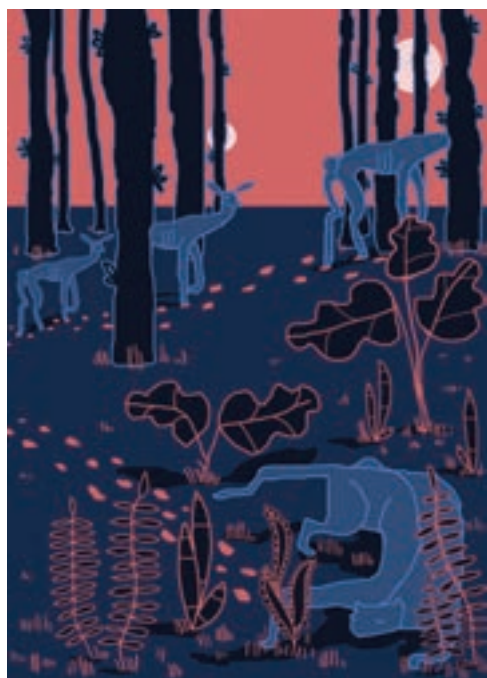
falukon függtek ezek a parafrazált, újraértelmezett csendéletek, zsánerképek?

„A kontextust, a Monarchiát idéző, ún. boldog békeidőt, és az annak véget vető világháború traumatikus retrospektíváját nehéz volna a mával, a jelen topozsaival nem szembesíteni. De a *Pannon pop* koncepciója dacára, mégsem rendeli alá magát a historikus argumentumoknak. Átlép azokon, s időben jóval mélyebbről is merít, amikor a vanitas csendéletek szellemét idézi fel modern festői eszközökkel, a halhatatlan hiúság mindenkori természetrajzához készíti újkori értelmezéseket. Hatalom, gazdagság, tudomány, érzéki örömök – csupa hiábavalóság. A koponya motívumának megjelenése jelzi a kapcsolatot a középkori hagyománnyal. Mellette persze hervadt/hervadatlan virág, férges/férgtelen gyümölcs emlékeztet az elmúlásra. A többi újratöltve egyebek között tájidegen, ám ínycsínélvetelekkel kecsgetető tenger gyümölcseivel, egzoti-

kus és énekes madárral, gránátalmával a terítéken. És meglepő módon intenzív, szinte himnikus színekkel. Felmerül, lehetséges-e a vanitas-csend és a himnikus harsányság együtthatása, együttélése? Igen, ha arra gondolok, hogy Kölcsey, a Himnusz szerzője egyben az egyik, ha nem a legjelentősebb magyar vanitas-vers szerzője is (a Himnusszal azonos esztendőben írta). »A történet röpiülése / Csak egy sóhajlás lengése; Pára minden pompa s ék: / Egy ezred egy buborék.« Lehet, Lázár Tibor színei egy ilyen, robbanás előtt álló buborékot idéznek. A robbanás belülnézetét. Lehet, historikus parafrázisként egy ilyen buborékban táncolnak a Benczúrtól idézett puttófigurák. És a lázári, ez a 256 árnyalatú fehér mintha sebtapaszként kerülne gyakorta fölülre, gyógyítaná a hólyag ritkuló falát, takarná ki a (fekete) lyukat, odázná el a robbanást, amelynek természetéről ezen az oldalon még oly keveset tudni.”

Harc játék (Benczúr Gyula után), 2018

56 óra, 2017

Baba dino, 2017

Geopárd gepárd az út szélén, 2017

Kis tita, 2017

Dancsó Andrea

COPROLALIA

PASZTERKÓ RICHÁRD

Az a gyanúm, hogy az 1995-ös születésű szabadkai képzőművész, Paszterkó Richárd a környékemen lakik. Néhány éve költöztem ide, még a legközelebbi szomszédokat sem ismerem, és Paszterkóval ez alatt az idő alatt egyszer sem futottam össze hazafelé menet – közvetlenül. Egy időben azonban felfigyeltem arra, hogy a megszokott utaim, rövidítéseim során egyre gyakrabban találok magam szemben egy kacsával. Először a közeli kis játszótér mászókéjén, a Jovan Mikić utca romosabb falain, kiugró felületein, majd a szomszéd kapuján. Általában figyelemmel követem a környék falfirkaít, és mindig vetek néhány pillantást az idegen városok tagjeire, graffitijeire is. Akár Szabadka különböző városrészeinek falfeliratait is izgalmas megfigyelni, mert ezek általában határt, *felségterületet* jelölnek, a klánok közti háború kicsúcsosodása pedig általában primitív átfirkálásba fajul. Ezek az X-szemű kacsák azonban nem illettek sem a Teslino, sem a Blue marines, sem pedig bármelyik más általam ismert futballcsapatszimpatizáns által használt, vagy csak simán xenofób firkák közé. Aztán az egyik alatt megláttam egy magyar feliratot: KIS KACSA. A stílizált kacsákat csak később tudtam összekötni Paszterkóval, amikor Instagramon követni kezdtem őt (@kis_kacsa_factory). Ha Paszterkó nem is a szomszédom, egy biztos: sűrűn akad dolga a környékemen. Erre még visszatérek.

Több fiatal szabadkai képzőművész Boros György rajzműhelyében kezdte pályafutását, köztük Paszterkó is. Az egészen fiataloknak a különböző képzőművészeti technikák megismerése és elsajátítása szempontjából fontosnak számít ez a lépcsőfok. Paszterkó 2016-os szabadkai, *Kis kenyér* című első önálló kiállításakor (melyre a fiatal tehetségekre fokozottan odafigyelő és segítő Klein House-ban került sor) mentora elmondta, Richárd sosem hallgatott rá, mindig is a maga feje után ment, és ezt jól is tette. Egy manapság

szinte ritkaságszámba menő műfajban érték az első elismerések: hazai és nemzetközi Ex Libris-versenyeken ért el pozitív eredményeket. Sokoldalú alkotóról van tehát szó, ígéretes tehetségről, aki még pályája elején áll, és ennek megfelelően mindenben kipróbálja magát, ami felkelti az érdeklődését. A *Híd* folyóirat általa illusztrált 2016/9-es Fiala alkotók számában így mutatják be: *„Foglalkozik tradicionális grafikával, azonban a festészet is közel áll hozzá. Képei hangulatát leginkább az art brut és a dadaista vonások jellemzik, melyek gondolkodásmódjában is kifejezésre kerülnek. A bor jó.”* A grafika és a festészet mellett többek közt digitális grafikákat készít, fotóz, könyvet illusztrál és mindemellett a street arthoz is van némi köze.

A kortárs vajdasági magyar képzőművészetben – ahogyan az irodalomban is – érezhető egy generációs szakadás, a kivándorlás következtében a középnemzedék jóval kevesebb számban képviselteti magát, és az utóbbi években érzékelhető ismét – kis túlzással – tömeges jelenléte a fiatal művészeknek, valamint a rájuk való fokozott odafigyelés. Ők azok, akik néhány éve léptek ki az akadémia kapuin, vagy még most tanulnak, és érezhetően a saját útjukat keresik. Vagy újra felfedezik maguknak az ősoket, újraértelmezik a vajdasági síkság őstopozát, mely a vajdmagyar festőművészetet a kezdetektől uralta, vagy a nemzetközi trendek felé fordulnak. Jellemzően kétféle utat különböztethetünk meg tehát: vannak, akik a rurális, falusi témákat remixelik sajátos módon, és vannak, akik inkább az urbánus közegből táplálkoznak. Paszterkót ez utóbbihoz sorolnám, az urbánus témák velejárója pedig a figuralitás, szemben az absztrakt tájábrázolással. Ugyanitt emelném ki Lak Róbertet is, a szintén szabadkai festőművészt, hiszen a két fiatal művészet az experimentális figuralitás szempontjából mindenképp rokon egymással. Kortársak révén hatnak

Paszterkó, 2017

Lak, 2017

Richike állva, 2016

Richike ülve, 2016

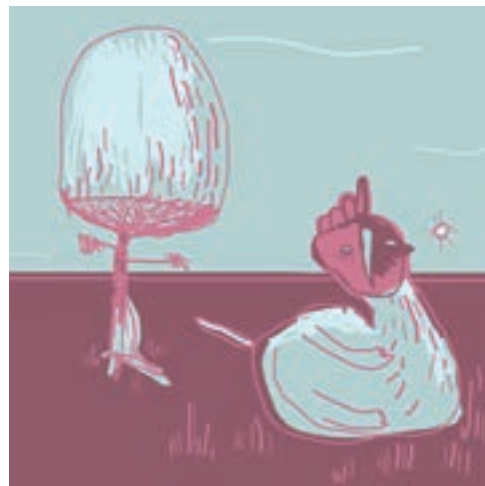
egymás művészetére, gondolkodásmódjára, eközben mégis mindketten egyediek tudnak maradni. S itt kanyarodnék vissza szövegem bevezetőjéhez: ha Paszterkó nem is a szomszédom, de Lak biztosan néhány sarokra lakik tőlem: ezt azóta tudom, mióta meghirdette első garázskiállítását (nem tudom, voltak-e már garázskiállítások, egészen izgalmas). Lehet, hogy itt van a kacsa elásva. Mindenesetre, jó újra nemzedékiséget látni a fiatalok között.

Paszterkó jelenleg a Szegedi Tudományegyetem Képi Ábrázolás grafikus szakán tanul. Számítógépes grafikái és rajzai, valamint festményei egyaránt rendkívül ösztönösek, szabadok, élénk színviláguk magával ragadja a tekintetet. Az alkotásain kibontakozó öntörvényű, groteszk világ a psziché kivetülése. Ahogy az már korábban említésre került, az art brut műfajra jellemző szándékolatlan nyers kifejezőmódot alkalmaz. Festményein sokszor indulatokat felfedő feliratok jelennek meg, és ezen durva gesztusok az ecsetkezelésében, ugyanakkor a címválasztásaiban is megnyilvánulnak. A belső lelkiállapot öntudatlan kifejeződései ezek, hirtelenek, erőteljesek, agresszívek. Legtöbbször emberi figurákat örökít meg, gyakran pedig önarcképet. Ezen alakok életképekben jelennek meg, azonban hangulatuk a mindennapi fölé emelkedik, bizonyos misztikummal telítődik, a képek pedig feszültséget keltenek. Grafikáin újabban visszatérő motívumok a vadállatok.

Paszterkó 2017-ben illusztrálta Németh István, az újvidéki Forum Könyvkiadó gondozásában megjelent *Jusztika* című kötetét. A gyors, vázlatszerű digitális rajzok jól kiegészítik Németh István novelláit. A könyv utószavában ezt olvashatjuk: „A kötet

a karaktert helyezi előtérbe, többnyire a zökkenőkkel teli életutat bejárt jellemet, a szegénység vetületeit, az ideológiai megpróbáltatásokat, a szubjektum kommunikációs lehetőségeit és korlátait”. Izgalmas megfigyelni, hogy Németh István novellái hogyan veszik rá a fiatal művészt, hogy a falvak, falusi emberek világában találjon rá azokra a motívumokra, melyek saját ars poetikájával is rímelnek. Paszterkó képeinek szubjektumai is mintha folyton beszélnének, mondani szeretnének valamit, azonban sajátos módon kommunikálnak, s mintha coprolaliában szenvednének: az önkifejezés elemi vágyával nem a megfelelő szavak hagyják el szájukat.

Paszterkó Richárd sokoldalúságát az is bizonyítja, hogy a fotográfia világa iránt is érdekli. Fotóit szintén a kísérletezés logikája irányítja, hiszen analóg gépével, a dupla expozíciók segítségével szurreális képeket alkot. A fénykép olyan eszköznél hat számára, mellyel mindennapjait örökíti meg művészi módon, s mindenképp opusának részeként kellene tekintenünk rájuk.

Malacka nem malac, inkább madár, 2017

Türkiz Hold I, 2017

Türkiz Hold II, 2017

Fekete Hold, 2017

Danyi Zoltán

KIEMELNI AZ EGET

PESTI EMMA KÉPEI 1.

Távolabbról kezdem, így talán közelebb tudok hozzájuk kerülni.

Egy folyosóval kezdem.

Könnyen fel tudom idézni magamban a padló grafit-szürke, kopott kőlapjait. Látom rajtuk a kifakult bordó díszítéseket, és ugyanígy előttem van a városházára néző magas ablak is, melynek szárnyait keskeny osztóbordák tagolták kisebb szeletekre. Némelyik üveg ezekben a szeletekben átlátszó volt, némelyik halványzöld, kárminpiros, okkersárga, és mintha királykék is lett volna köztük. Ilyen szép ablakot sokáig nem láttam máshol.

Ennek a folyosónak a végén lakott Benes József és a felesége, aki anyám legjobb barátnője volt.

Mikor kávézni ment hozzá, engem is magával vitt, ilyenkor a szomszéd gyerekekkel játszottam, vagy az ablakban álltam, és néztem a színes üveglapokat, vagy pedig a folyosón járkáltam, és a képeket nézegettem. A lakásban már nem fértek el, ezért Benes a folyosóra akasztotta ki a képeit, ahol jó helyen voltak, délutánonként fehéren ömlött be a fény a hatalmas ablakon. Ez a folyosó volt az első galéria az életemben, itt láttam először igazi festményeket, miközben fogalmam se volt, hogy mi a festészet, és ezt most se tudnám egész pontosan megmondani. Mindenesetre ott álltam öt-hat évesen a képek előtt, néztem őket, újra és újra végignéztem Benes képeit, ha nem voltak ott a szomszéd gyerekek, akikkel háborút játszottunk. Volt egy kép, amelyhez mindig visszatértem, ez élesen megmaradt bennem, most már valószínűleg örökre megmarad, pedig nem láttam azóta, hiába kerestem, nem sikerült megtalálnom.

A vászon csontfehér festékkal volt lekenve, nem a száraz csontok szürkéjével, hanem a friss csont fehérével, egy rózsaszínbe játszó fehérrel, a kép közepére pedig, helyesebben valamivel a közepé alá, egy nagy csepp piros festéket csöp-pentett a festő, és ez a piros csepp vékony

erecskét képezve egészen a kép aljáig lefolyt. Más nem volt rajta, semmi más nem volt ezen a képen, csak a rózsaszínbe játszó csontfehér alapon ez az elfolyó piros pötty, ennyi volt a festmény, de mindig ennél a képnél álltam a leghosszabb ideig, és csak néztem, sokáig bámultam a fehérre festett vásznot, a piros cseppet, és a vékony csíkot, ami a kép legaljáig araszolt, és mindig egy hosszú, keskeny embert láttam benne, el is neveztem magamban a képet PIROS EMBER-nek.

Lényegében azóta se tudtam meg többet az emberről, azóta se látom másnak az embert, mint egy piros cseppnek, melyet a gravitáció egyre közelebb húz a földhöz.

Mikor Pesti Emma ALKONY című festményét megláttam, megint ez a piros ember jutott eszembe. Több ilyen lefolyó embert látok ezen a képen, most tehát ki kell javítanom magam, helyesbítenem kell, amit az előbb mondtam: Benes festményét, a legkedvesebb festményemet, majdnem negyven év után Pesti Emma képén találtam meg újra. Ha lehet ugyanúgy állni, mint ahogy negyven évvel korábban állt az ember, akkor ugyanúgy álltam előtte, mint ahogy Benes képe előtt, és néztem a piros embereket, ahogy a kép aljáig folynak. És aztán néztem az eget, a szépen ívelt égboltot is, a színek különös rétegződését ezen az égen. Mindig izgalmas számomra, ha egy árnyalat úgy jön létre, hogy a színek több rétegben kerülnek a vászonra, amit most jobb szó híján rétegfestészetnek nevezek. Majdnem olyan ez, mint ahogy a kövek kopnak, fakulnak Benes folyosóján, csak ellentétes az iránya, a folyosó köveiről rétegekben tűnik el a szín, itt pedig rétegekben kerül fel a vászonra. És ez a szürkéslila és lazacrózsaszín és hamukék rétegekből kialakuló alkonyi ég Pesti Emma képén még akkor is magával ragad, ha közben egyre lejjebb, egyre közelebb húz a földhöz a gravitáció. Egészen a talaj menti fagyokig, a megfagyott földig húz.

AZ ELSŐ FAGY című kép bal alsó részén két csík látható. Ezeknek a csíkoknak éppen olyan a színe, mint a kedvenc tintámnak, melyet „éjszakai égboltnak” nevez a japán gyártó: egyszerre hideg és meleg ez a szín, mint az éjszakai égbolt teliholdkor. Ezek a csíkok, mióta megláttam őket, nem hagynak nyugton. Mintha valaki régóta csak arra várt volna, hogy megjöjjön a tél, és mikor az első fagyok megérkeztek, fogta a sílécét, és elhúzott innen – és a „leléceléshez” még csak óra se volt szüksége, a sínyomok a megfagyott, agyagos földre karcolódnak. Ha pedig az égbolt színű sínyomokról felnézünk az égre, mert Pesti Emmánál mindig érdemes felnézni az égre, akkor egy egész más-milyen éggel találkozunk, mint az előző képen, a könnyed, szálkás ecsetmozgatások helyett szaggatott ecsetvonásokat látunk, zaklatott gesztusokat. Eddig egy városképről és egy tájképről volt szó, most egy belső tér következik.

A FEKETÉBEN című festményen egy elhagyott fürdőt látunk, egy romokban álló, elhagyott szabadkai fürdőt. Erről a fürdőről érdemes lenne szólni

néhány szót, de nem érintem most, elhagyom én is ezt a fürdőt, és csak a képről beszélek. Helyesebben mondván, csak szeretnék beszélni róla, mert a vászon jobb alsó sarkában egy vérző testet látok, egy vérben fürdő testet ölel egy másik test, és ha rájuk nézek, ezekre a szerelmesekre, akkor elakad a szavam. A sebek, úgy tűnik, sokáig megmaradnak, az is lehet, hogy örökre megmaradnak. A kimozduló, megbillent, félredőlt síkok pedig még inkább belém markolnak, mert nem mászt látok bennük, mint a testem leépülését, a saját halálomat.

Ezek után, a halál után, ha szerencsénk van, arany deszkák hasadnak az égen, talán ezt mutatja a HAJNAL UTCA című festmény. Patócs László erről a képről értekezve az eget emeli ki, és nagyon pontosan megállapítja, hogy a képnek mindössze 1/4 részét teszi ki a hajnali utca, a fennmaradó 3/4 részét a hajnali égbolt alkotja. Én se tehetek mást, mint hogy a képről szólva ismét az eget emelem ki, és Pesti Emma képeinek éppen ez lehetne az egyik mottója: „kiemelni az eget”.

Hajnal utca, 2014

Álomváros, 2013

A HAJNAL UTCA párdarabját, a SZÜRKE FELHŐK JÖTTEK című képet pedig teljesen szubjektív módon, a legfontosabb képek közt tartom számon, mivel a kép születésénél, az első ecsetvonásoknál véletlenül épp jelen voltam, és megint úgy álltam, ahogy negyven évvel korábban Benes képe előtt, csak álltam és néztem, ahogy az ecsetmozgatás nyomán láthatóvá válik az ég.

Más módon, de úgyszintén közelinek érzem az ITT ÉLNI NEM LEHET című festményt, ugyanis a Magvető Kiadó könyvtervezőjének, Pintér Józsefnek köszönhetően ez a kép került az első regényem borítójára, amit nagyon szerencsés választásnak érzek. Úgy is mondhatom, hogy a festészet és az irodalom szerelmes találkozása ez, hiszen a kép és a regény ugyanarról szól, ugyanazokról a nyers, kegyetlen erőkről, melyek az életünket alakítják – itt, ahol élni nem lehet. A narancsszínű, lángoló kocka a kép bal felső részén, ez a kocka alakú, zavarba ejtő nap pedig azt jelenti, hogy mégis rendben van így, mert egy tökéletes rendbe illeszkedik a pusztulásunk.

Pesti Emma két legkisebb képéről, a KIS VITORLÁSOK-ról Pieter Bruegel nagyszabású festménye, az IKAROSZ BUKÁSA jut eszembe.

Bruegel képén hatalmas tengerparti táj látható, erdőkkel, hegyekkel, szántóföldekkel, ekéző parasztokkal, legelő nyájjal, a zöldes árnyalatú vízen könnyedén távolodik egy szép vitorláshajó, miközben az egyik eldugott sarokban, alig észrevehetően, két kis fehér láb merül a habokba: itt süllyed el, itt hal meg Ikarosz. A kép sarkában, alig észrevehetően játszódik le az égre vágyakozó ember kudarca, tulajdonképpen senki észre se veszi a tragédiát, minden megy tovább, a világ teszi a maga dolgát. Pesti Emma ugyanezt az eljárást alkalmazza a KIS VITORLÁSOK című páros képen, de más előjellel: nála nem a bukás jelenik meg ilyen észrevétlenül, hanem az öröm. Ezen a két kis vásznon szintén pazar tájat látunk, szeles tengerrel, hullámzó erdőkkel, égbe vesző hegyekkel, és valahol oldalt mindkét képen megjelenik két kicsi, fehér vitorla, az egyikken balról, a másikon jobbról.

Két kis kecses, karcsú, tiszta vitorla, alig észrevehetően.

(Újvidék / 2015)

Fürdő, 2017

Elérhetetlen part, 2017

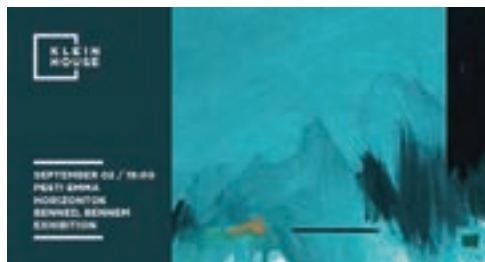
TÁNCOLNAK AZ ELSIVATAGOSODÓ TÁJBAN

PESTI EMMA KÉPEI 2.

A legjobb helyzetben vagyok. Olyan képekről kell beszélnem, amelyeket szeretek. Olyan emberek előtt beszélhetek, akikkel jó együtt lenni. És bármit mondhatok, mert olyasmiről kell beszélnem, amihez nem nagyon értek. Tehát szabad vagyok. Ez pedig azért jó, mert képek nézéséhez nem kell más, csak szabadság. Csak nyitott szem.

• • •

Pesti Emma képeiről két éve beszéltem először. És most nyugodtan folytathatnám ott, ahol abbahagytam. Ez a festő ugyanis határozottan és magabiztosan jár a saját útján, a munkáinak jól felismerhető vonásai vannak. Úgy is mondhatnám, hogy ezek a vonások, ezek az ecsetvonások már védjegyévé váltak ennek a festészetnek. Ilyenek például azok az erőteljes gesztusok, amelyek törött lécre emlékeztető nyomot hagynak a vásznon. A lécek törnek ilyen szálkásan, és aki már tört szét lécet, vagy akinek már volt a kezében törött léc, az tudja, hogy ezek a szálkák könnyen a bőr alá mennek, és aztán sokáig ott maradnak. Néha örökre ott maradnak, felszívódnak. A másik ilyen védjegye Pesti Emma képeinek a folyásnyom, a csík, ahogy a cseppek végigfolynak a vásznon, vagyis ahogy a cseppek festenek. Néha lágyan festenek, mint a kilöttyenő tej. Máskor meg sajogva, mint mikor a szálkák mélyebbre mennek, és ömleni kezd a vörös. Ahogy a FEKETEVERS című festményen.

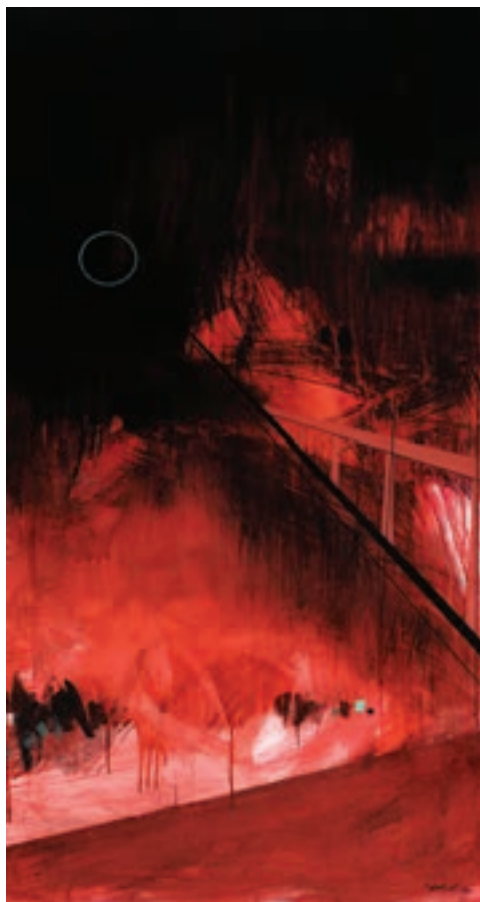

Kiállítás a Klein House-ban

Félelmetes, hogy ezen a képen milyen természetes, milyen magától értetődő a vértenger.

• • •

Ezek mellett a karakteres, vagy ahogy mondtam, védjegyszerű vonások mellett egészen új dolgok is megjelennek a Klein House-ban kiállított munkákon. Ilyen új elem a vonal, a mozgó vonal, vagyis a rajz. Ezek a színceruza rajzolatok nekem valami teljesen újat jelentenek Pesti Emma képein, egy új és meglepő mozzanatot, ugyanakkor ezek a vonalak

Feketevers, 2017

olyan könnyedén illeszkednek a folyásnyomokhoz és a szálkás lécekhez, mintha mindig is köztük lettek volna, csak nem vettem észre őket.

Ezekről a vonalakról, mikor először megláttam őket, Pilinszky János egyik verssora jutott eszembe: „a levegőben menekő madárhad”.

Úgy hasított belém ez a mondat, mintha a festő nem széneceruzával, hanem egy pengével húzta volna meg ezeket a vonalakat. És most is madarak nyomát látom, mintha menekő madarak levegőbe írt nyomai lennének ezek a szép, fekete vonások az ALÁSZÁLL című képen.

• • •

Menekülni akarnak, és mégse tudnak elmenni, a nyomok visszafutnak önmagukba. Mintha képtelenek lennének elmenni innen, és mintha beleőrülnének ebbe a képtelenségbe, már csak fel-le szállnak. Felszállnak, leszállnak. Felszállnak, hurkot rajzolnak a levegőbe, aztán visszaszállnak.

Ezen gondolkoztam, ezen a fel-le mozgáson, ezen a lüktetésen, ezen a különös szív munkán.

És akkor megláttam őket.

Jobban mondva, megláttam ezt a hosszú festményt, ezt a leghosszabb festményt, amit valaha láttam, lehet, hogy bekerülhet a Guinness rekordok könyvébe is, a vajdasági festészet Guinness rekordjainak a könyvébe mindenképp.

És ezen láttam meg, ezen a hosszú festményen láttam meg végül a madarakat, a fekete madarakat, ezeket a szép fekete madarakat, és azt láttam, hogy ezek a madarak táncolnak. Hogy ezek nem menekülnek, hanem táncolnak.

Úgy táncolnak, mint a Jel Színház táncosai, feketén és feketében, szemben a pusztulással. Táncolnak az elsivatagosodó tájban.

És ez a tánc megnyitja a kiállítást.

(Szabadka / Klein House / 2017)

Alászáll (Kiskép-sorozat 1/6), 2017

Kék madár, 2018

Fekete hal, 2017

Lovas Ildikó

ÉLETMESTER

SAGMEISTER LAURA ÉLETKÉPEI

Személyes

Milyen lenne egy vidám Maurits Ferenc alkotás? Milyen lett volna egy lány Benes József kép? Milyen lehetett volna egy huncut Biró Miklós festmény? Mindaz van benne Sagmeister Laura festményeiben. Egyszerre.

Az a szó jutott először eszembe, hogy életkép. **Sagmeister Laura** az élet képeit festi. Ezen eltöprengtem néhány hétig, el is feledkeztem róla. Meg kell dolgozni a szavak elfelejtéséért, ha hozánk tapadnak, ha megvadult dodgem autóként száguldanak körbe-körbe a fejünkben. Életkép, életkép, életkép. Megdolgoztam, hogy elfelejtsen a szót. Távolabb kerüljek tőle és ezáltal a festményektől is. Meg Sagmeister Peity Laurától is, hogy aztán visszakocogjak és a megtett távolság tapasztalatával, tudásával, okosságaival felvértezve visszaérkezzek a festményekhez, SPL-hez és a szóhoz: életkép.

Amikor visszaérkeztem, fényes kora nyári nap volt, késő tavaszi. A levegőben egymásba gubancolódtak a madárhangok, a fehér nyárfaszösz puha szőnyeggé alakult a teraszon. Pedig a közelben nincs egyetlen nyárfa sem. Okosan ültem a *műanyag* széken. Kitámasztottam a fejem, ez tűnt a legmegfelelőbb póznak. Sosem vagyunk egyedül? Életképek. SPL az élet képeit festi. Ami nem ugyanaz, mintha életképeket festene. De ki hiszi el, hogy nem ugyanaz? És tudjuk, művészi szempontból az ma nem igazán értékelhető. Ha rosszat akarok egy festőművésznek, akkor azt nyugodtan leírhatom, hogy életképeket fest, az élet képeit – a különírási játékossága nem elég, hogy kiemelje az életkép szót a sárból, lenézett helyzetéből, magyar felfogásban a ráadásként hozzátapadt, melléköngétől nem mentesen kimondott népies íztől. Mert a szavak nem élnek önálló életet. Poétikai értelemben az életképeknek megvan a maga helye a fejünkben,

a tudásunkban. Az irodalomtudomány és a festészet is szakkifejezésként bánik ezzel a csodálatos szóval, amin az sem segít, ha az élet képeinek nevezzük az alkotó festményeit. Rögtön ott van a definíció, miszerint a mindennapi élet valamely köznapi jelenetének realiztikus ábrázolásáról van szó. És ez meglehetősen borzasztó – semmi elrugaszkodás, hanem mindennapiság: köznapi jelenet, realiztikus ábrázolás. Valóban, ha rosszat akarunk egy *kortárs* festőnek, ezt kell mondanunk a festményei kapcsán. Azonnal világossá válik, hogy milyen festőről van szó. Szavak által érteni vélik. De a szavak nem okvetlenül, pontosabban csak jó esetben képesek arra, hogy visszaadjanak valamit abból, amit a festmény kínál önnön mivoltában. A fehér szőszöngyeg a teraszon, a talpam alatt, feltételezi a nyárfát és azt, hogy május vége van. Holott április van és nyárfa sehol.

Semmivel nem járok jobban, ha az élet képeiről kezdek beszélni. Miféle élet? A nagybetűs? A vidéki? És kinek az élete? Egy macskáé, három bagolyé? Egy némán, határozottan döglötten heverő hal befejezett élete? Egy fekete korzetté? Amelynek piros fűzője akár egy lila nyakkendő megszemélyesül? A kalap élete vagy a feje, amelyet ugyan nem látunk, de hozzá tartozik, a kehelyszerű pohár élete vagy az azt érintő szájé, a kézé, ami megfogja, vagy talán a boré, ami a pohár belső falát selymesen nyaldossa. Talán kiskocsmák asztalát körül ülő asztaltársaságok élete? A fekete korzett mögött felsejlő lókoponya egykor volt élete? A piros vonallal lefejezett torzóé? A kék színé egy macska-bagoly – nem macskabagoly – fején?

Miért kell valakit vagy valamit rendelni az élet mellé? Mert úgy tudjuk, önmagában nem létezik. Pedig létezik, csak azt nem tudjuk viszonyítani, ahhoz nem tudunk történetet és szavakat rendelni.

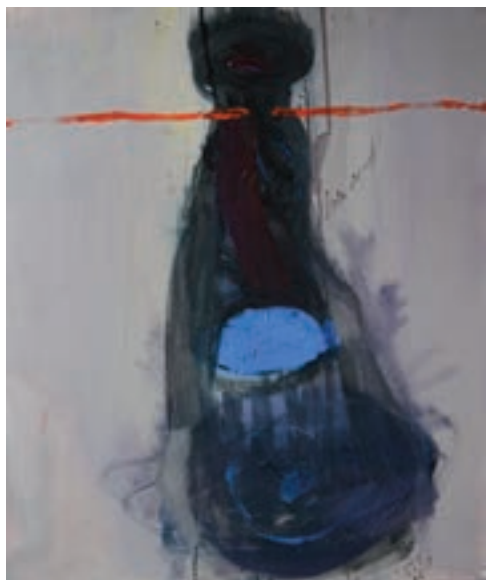
Mert SPL festményei nem egy-egy életet, hanem az életet hordozzák a vásznon. Tőlünk függetlenül.

Fejetlenül, 2018

Éj óre, 2018

Lengés, 2018

Test, 2018

Fölteszem, még tőle, az alkotótól is függetlenül. Mert ezt az esszenciális életjelenlétet nem lehet akarattal, tudással lefesteni. A döbbenet érzését, amit festményeken az élet megmutatkozása előhív, jelenthetik a kusza, párhuzamos, magányos és egyenes vonalak, a szaggatott, a pöttyözött, a lefolyó vonalak. Relációban vannak a festmény alanyával. Meghatározzák, behatárolják, kiszabadítják vagy éppen fordítva. De mindenképpen ezek a vonalak irányítják a tekintetet és határozzák meg a festmény alanyát. Általuk érezzük meg azt, hogy a festményeken a mindentől függetlenül létező élet van jelen, amit azonban nem tudunk definiálni, leírni, mert ahhoz mellé kell rendelnünk valamit. A semmiből képtelenek vagyunk, a semmiben mi sem vagyunk – noha az élet akkor is van, de erről honnan tudhatnánk bármit is?

Egy házon megszámloltam öt ablakot. Lehúzott redőnyök. Burjánhó kert. Virágok, bokrok, fák. Mintha megvadultak volna, úgy kúsztak, terebélyesedtek, ordítottak, kacagtak, trécseltek az udvarban. A gazdátlan ház udvarában. Az utolsó mozdulat, amit a ház őriz – mert láthatjuk a következményt –, a redőnyök lehúzásának mozdulata. Őször elismélt mozdulat, az ahhoz tartozó lépések nesze. Ez az élet képe vagy a befejezettség, lezárulás? És a kert, amit nem ápolnak, azonban valaha megterveztek és beültettek, őriz-e a mindennapokat, a locsolást, metszést, gyomlálást, elszáradt virágfejek finom mozdulattal való letördelését? Benne van-e a burjánhó kertben a rendezettség vagy csak odaképzeltük, mert látjuk a nyomait?

Abban sem tudok tehát dűlőre jutni, miféle élet volna az, aminek képeit SPL festi. Az előzmények vagy következmények élete-e? Természetesen nem is akarok, de haladni kellene, mondani valamit. És ez kifejezetten komoly probléma, mert arról, amit szeretünk, nehezen beszélünk. Minden túlzásként hat, személyeskedő, feldicsérő vagy – hogy ezt elkerülje – alulfoglalmozó. Szeretem SPL festményeit, az életnek azokat a képeit, amiket évtizedek óta fest. Ezekhez a képekhez nem tartoznak szavak, mert a festő kivette azokat a szánkból. Sokféle módon vette ki. A maga csendes, halk módján, de sokféleképpen. Elnémítanak és megdöbbennek

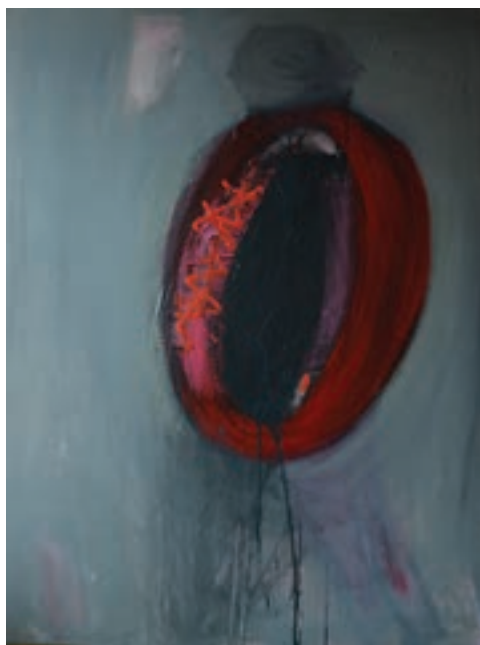
a festményei, miközben átjár tőlük a sehonnan sem érkező és sehova sem tartozó boldogság. Hogy jó élni. Ha nem jó, akkor is jó – tehetetlenségünk és zavarunk, amit a mindennapok ismétlődő jelenetei tesznek ki, néha váratlan boldogságélményben csúcsosodnak ki. Sehonnan nem jövő, sehova nem tartozó élményről van szó, ami átcikázik rajtunk. Ezt az élményt, tapasztalatot festi meg Sagmeister Laura. Nem az előzmények és nem a következmények életét, nem a megkezdést és nem a lezárulást, hanem mindezek összességét sűríti.

Nem emlékszem azokra az évekre, amikor nem ismertem SPL-t. Középkiskolásként kezdünk eszmélni a rajtunk kívül álló világra, az általános iskola biztonságát elhagyva másként keresi a szemünk a kapaszkodókat. Nehéz és kevésbé európai évek hosszú sora tölti ki az emlékezet réseit és egy hosszú utca, amelyiknek egyik házában lakott is a festőnő. Naponta jártam el a ház előtt, naponta járok el a ház előtt. Nézem a változásait, figyelem a jeleket, amikből egy máshol kiteljesedő élet képei kerülnek a vászonra. Másik térkép készült, másfajta betűk kerültek a kollázsokra, mintha ebben a hosszú és barátságatlan nem, de jellegtelennek mindenképpen mondható utcában feszítette volna vakrámára a vásznakat, áztatta volna festékben és vízben a papírt. Sagmeister Laura festményeit nem lehet elvonatkoztatni a helytől és annak szellemétől, ahol a művek születnek. Nem azt állítom, hogy kanizsaiak volnának, mint ahogyan a szabadkaiságot sem okvetlenül zárom ki (műterme nem jellegtelen utcában volt), de azt mindenképpen úgy érzékelem, hogy festményeinek motívumai, vonalai, síkjai egyszerre mozognak szélesebb közegben és szorulnak vissza egy intim, ha tetszik zárt, ha akarjuk a levegősség, a tér tágasságát fényekben visszaidéző világba.

Tudva, hogy iskoláit Belgrádban, Újvidéken és Pécsen végezte, tudva és alkotásaiból feltételezve, hogy élményeit ugyanolyan intenzitással szerezte – apai szeretettel tűzdelt útmutató – zágrábi múzeumokban, mint Magyarakanizsán vagy a horgosi általános iskolában, eltöprengve azon, hogy milyen tehetség és kompetencia rejlik abban, hogy matematika-fizika,

Fekete lyuk, 2017

Pörgés, 2017

pontosabban természettudományi tagozatosként végezte középiskoláját, akár adódhatna is a válasz arra a sokrétűsége, ami a térkezelését, vonalait helyét, az általa használt fények színét, motívumainak eleven, vibráló erejét adja. Festészetének szakaszai, korszakai váltakoznak, érdeklődése, figyelme lassan, tűnődő érdeklődéssel fordul a környezetét jelentő világ irányába, egyszerre szűkítve és tágítva a környezet, a világ, az életét kitevő és behatároló motívumok, tárgyak, holt és eleven dolgok jelenlétének képi tartalmát. Üzenetét írják legszívesebben, azt érzem a megfelelő szónak, de azzal ugyanúgy járnék, mint az életképekkel, amelyek az élet képei, a jelentés ordas farkasként támad(ná) azt, ami pedig ott van a festményeken. Kanizsaiság (a festményeken, az alkotó szemléletében) lehetséges volna, a szabadkaiság kizárul, a horgosi féktelenség lehetősége felmerül, és mindez Belgrádon, Újvidéken és Pécsen keresztül, a zágrábi izgatottságot tengert idéző késsel hűtő nyugalommal. A mikrovilágoknak, mikrorégióknak megvan az önálló létezésük, a vajdaságot valamelyest ismerjük is, attitűdöt, mentalitást feltételezünk ott, ahol

megpecsételően erős művészi életművek jelölték ki az irányokat. A vajdasági és vajdasági magyar irodalom és képzőművészet sem hagyott megjelölés nélkül semmit a tájból (élet, környezet). A vajdaságiaság ethosza közismert, a lebontó diskurzusok érintetlenül hagyták.

Sagmeister Laura festményei észrevétlen, halk finomsággal illeszkednek ehhez, tudatosan. Ugyanakkor semmi közük hozzá. Elemelkedtek és felette, körülötte vannak, az is lehet, hogy benne. De akkor valami olyasmi történt, amit tudatosítanunk kell. Mert akkor a vajdasági *valami* nem SPL-t határozza meg, hanem fordítva. Ennek megvan az esélye. Amennyiben szavakat húzhatunk a képekre, irodalmi közelítésre váltunk, akkor otthonosan mozoghatunk, de újra nem bukkanunk. Semmi nyugtalanítóra – amennyiben a művészetben az ismeretlen, új tartalom nyugtalanítást okoz. Márpedig a festményei ebben az értelemben határozottan nyugtalanítóak.

Nem kell ezt eldönteni. Egyébként is fárasztó, amikor egy mikrorégiót tovább szabdalva általános érvényűvé emelnek. Ott nem marad hely. Elvész a szabadság és a kaland.

Nem azért emeltem be tehát az élet képei mellé a vajdaságiasság ethoszát, hogy beletuszkoljam Sagmeister Laura festményeit. Hanem azért, mert miközben múltak a napok és körülöttem – a szobámban, a munkahelyemen, az autómban – ott voltak A4-es lapokra nyomtatva a festmények, bennem pedig (az elején hazudtam, nem állt le a fejemben, hanem megvadult, elszabadult dodgem autóként továbbra is száguldozott a szó: életképek, az élet képei) a boldogságélmény, a vala-

honnan ismerős, a ráismerés és elszakadás érzései váltakoztak, volt egy pillanat, amikor helyükre kerültek a dolgok. Akkor kezdtem el írni – már tudtam, hogy nem az élet képeit festő festőnőről írok (különös jelentősége van annak, hogy festőnő, de az egy másik dodgem autó, másik szöveg), hanem egy életmesterről.

Nem az a mester, aki ügyes, hanem aki megtanít valamit abból, amit ő mindenki másnál jobban ismer.

Kehely, 2018

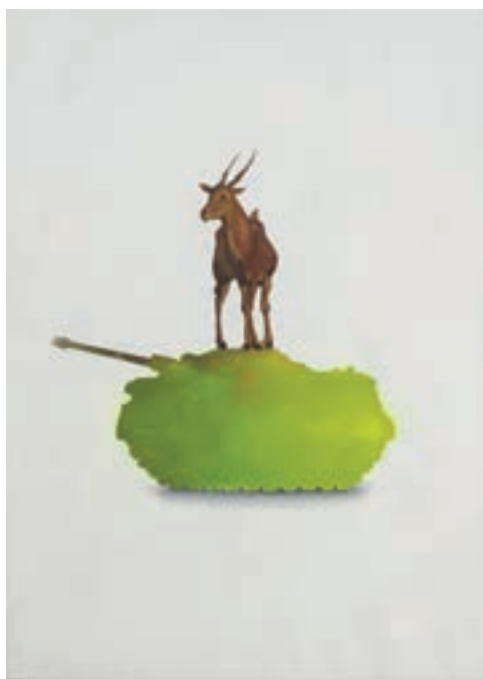
Képeslap, 2012

Szellemhús, 2017

Múzsza, 2016

Háború, 2018

Szerda Zsófia

AMERIKA KAPITÁNY A MUSKÁTLIK KÖZÖTT

Soltis Miklós. Ha azt kéne leírnom milyen is ő, elsőként a nyugodtság, a kimértség jut eszembe róla. Pedig a munkáit végignézve éppen ellenkező embert képzeltem magam elé. Aztán a nyugodtságból a beszélgetés során szép lassan megismerem a lelkes művészt is, hisz nagyon sokáig beszélgettünk. Nem akart vége szakadni, a délután estébe váltott közben. Miklós három fő vonalon mozog szakmailag, a saját alkotói tevékenysége (képzőművészet, azon belül festészet, grafika, kispasztikák) mellett ott az alkalmazott képzőművészet, illetve társadalmilag hasznos, a szociális szférában tevékenykedő alapítványok, intézetek projektjeiben is részt vesz művészként.

– *Nagyon sokrétű munkásságod van, sok mindennel foglalkozol, hogy csak néhányat említsünk: akvarellfestészet, számítógépes grafika, tus, arcu-lattervezés, képregény, termékek csomagolásának dizájnja, logo, film, s tényleg sorolhatnánk még nagyon sokáig. De bemelegítésként ugorjunk vissza az időben: ecsettel a kezekben emlékszel magadra kiskorodból?*

– Természetesen ecsettel a kezemben születtem én is. (nevet) Egyébként tényleg klasszikus a történetem, amióta az eszemet tudom, rajzoló, festek. S mindig egyértelmű volt számomra, hogy ezzel fogok foglalkozni a későbbiekben is.

– *Akkor iskolát is ennek megfelelően választottál?*

– Nagyjából. Amikor befejeztem az általánost, megnéztem a listát, hova lehet jelentkezni Szabadkán, így találtam rá a grafikus szakra, amiről akkor azt gondoltam, hogy biztos rengeteget fogunk rajzolni, de nem így történt, hisz az akkori körülmények között a grafikus szak nyomdaipart jelentett. Ez azonban már csak akkor derült ki számomra, mikor ott álltam az első szakmai gyakorlatomon a nyomdagépek mellett. De nem bántam meg, mert a sok szakmai gyakorlat mellett keveset kellett a szó hagyományos értelmében véve tanulni, így maradt időm magánúton fejleszteni magam képzőművészként. Tudatosan készültem a pályára.

Boros György rajziskolájába jártam, és rendszeres résztvevője voltam a temerini TAKT művésztelepnek, amelyek mind nagy hatással voltak rám.

– *Azért érdekes számomra, „nem képzőművész” számára a TAKT és a többi művésztelep, mert én úgy képelem, hogy a képzőművészet magányos tevékenység. (legalábbis az alkotás része biztosan az), az ilyen művésztelepeken pedig többen vagy-tok egy légtérben.*

– Ennek is megvannak az előnyei, főleg fiatalokban, amikor az ember a pályája elején jár. Ekkor nagyon fontos, hogy jó társaságod legyen, találkozz olyan emberekkel, akiknek hasonló az érdeklődési köre. Fiatalokban sok a bizonytalanság az emberben, s a hozzá hasonlórú emberek erősíthetnek benne dolgokat, csomó jó visszaigazolást kap. Rengeteget tudunk tanulni egymástól.

– *Tanulni, vagy „elcsenni”?*

– Igazad van, akkoriban talán még inkább elcsentünk dolgokat.

– *Amikor végiglapoztam a munkáidat, azt kellett észrevennem, hogy elég határozott választ adsz munkáiddal a téged körülvevő társadalmi problémákra. Amellett, hogy én is fontosnak tartom ezt a művészi attitűdöt, érdekelne, hogy te miért tartod fontosnak nem csak a rózsás oldalt megmutatni?*

– Elmesélem, de előtte elmondanám, szerintem milyen területekre oszthatjuk azt, hogy kvázi miről szólhat a művészet. Két fő csoportot említettél, az egyik a művész, aki keményen bemutatja a valóságot, a második, aki mindezt kicsit idealizálja és esztétizálja, s ehhez hozzátennék egy harmadik csoportot, ami talán a legfontosabb. A harmadik pedig, amikor a művészet önmagáért létezik, s nem kommunikál egyértelműen kódolható jeleken keresztül semmit, önmaga jogán létezik és valósul meg. Szeretnék törekedni arra, hogy a harmadik csoportba soroljanak engem is. Közben pedig ez sem teljesen igaz, hisz fontosnak tartom, hogy a befogadó számára valamennyire kódolható

*Dulakodás a muskátliskertben,
2017*

*Éjszaka, újra (A zöld nindzsa
bosszúja), 2005–2017*

*Hozzátok a bénát!,
2005–2016*

művészi nyelvet használva igenis kommunikáljak konkrét dolgokról. Főleg azokról, amelyek reflektálnak az aktuális közéleti, társadalmi, politikai eseményekre is. Szóval nehéz kérdés.

– *S ez a kommunikáció meglehetősen sok iróniát is tartalmaz.*

– Egyoldalú lenne, ha csak azt az oldalát domborítanám ki a dolgoknak, hogy mennyire negatív minden. Nem fedné a világnézetemet. A világ nem teljesen jó vagy rossz. Helyzetek vannak, és nézőpontok. Nincsenek olyan illúzióim, hogy meg fogom váltani a világot a műveimmel, s nem is hiszem, hogy egy alkotói pályának ez kéne hogy legyen a feladata. Csak csinálja mindenki szépen a dolgát, s ha megváltja vele a világot, az remek, ha nem, akkor sincs világvége.

– *Személyes kedvencem a munkáid közül a „Dulakodás a muskátlikertben” című kép. Szerintem zseniális. S ha már a muskátlinál tartunk, már azon a képen ott szerepel egyik visszatérő karaktered, Amerika Kapitány. Hol botlottatok egymásba ti ketten?*

– Vannak visszatérő motívumaim, de egyik sem annyira hangsúlyos, mint Amerika Kapitány s a szuperhősök világa mint olyan.

– *Akkor te is egy képregények-szerelmese vagy?*

– Gyerekkorom óta szeretem őket. A szüleim tiltották a képregényeket, igyekeztek megóvni minket a ponyva hatásától, ami nyilván nem sikerült, hisz minden gyereket izgat a tiltott gyümölcs, én magam is rongyosra olvastam azt a néhány képregényt, amelyeket be tudtam szerezni.

– *Emlékszel az elsőre?*

– Igen, hiszen a mai napig megvan. Ez egy 1987-es Tarzan. S valamennyire meg is maradt a vonzódásom a képregények iránt, azzal, hogy én elég reálisan s kritikus szemmel tekintek az egészre, látom mennyiben ponyva, gyatra irodalmilag vagy képzőművészetiileg, s van bennem egy erős nosztalgia is a gyerekkorom iránt, bár akkoriban sérelmeztem, hogy nem kaptam sok képregényt – utólag persze egyetértek a szüleim azon döntésével, hogy inkább a valódi irodalom és a könyvek felé próbáltak terelni. Most megtehetem, hogy vásároljak belőlük, s van is egy nagy gyűjteményem. Izgalmas dolog

volt számomra ezzel kísérletezni, beemelni a művészetembe. Még az egyetem alatt kezdtem kísérletezni vele, az első motívum, ami így került be a festményeimbe, az a szeptember 11-i terrortámadás kapcsán került oda. Tele volt a hírrrel a sajtó, s találtam egy újságot, ami nagyon jó fotóanyaggal illusztrálta az eseménykört. Akkoriban kollázsokat készítettem, s mivel ez az újság volt a kezem ügyében, elkezdtem a fotódokumentációt szétvagdosni. Akkor került be a képbe egy másik újságból az Amerika Kapitány c. filmből egy jelenet, ami iszonyatosan komikus volt számomra. Maga Amerika Kapitány nagyon ügyetlenül volt megcsinálva, ez volt az első mozifilmes feldolgozása a karakternek. Gumival kitömött szivacs- vagy gumi-izmai voltak, a füle műanyag fül, s ez a komikus kapitány harcol egy csávóval. Megtetszett ez a kinagyított kép, ami leleplezi, hogy mennyire gagyi is mindez, s a valós életben mennyire nehéz ezt artikulálni. A képet eltettem magamnak, hogy ezzel még kezdeni fogok valamit, másrészt ott voltak a terrortámadás fényképei, harmadik komponensként pedig fotók George Bush-ról, ahogy nagy mérgesen magyaráz. Mindeközben pedig a világ egyik fele őt hibáztatja, a másik másokat. Ebből a katyvaszból állt össze egy kompozíció, ami azt ábrázolta, hogy zajlik a terrortámadás, a repülő belerepül a WTC-be, ott van Amerika Kapitánya, aki USA védelmezője kéne, hogy legyen, de gumijelmezben van, műfüllel, őt fojtogatja a másik figura, akinek a feje helyén persze Bush van. Ő fojtogatja, mert megtalálta a tettest, a hibást, s míg fojtogatják egymást, felrobban egész Amerika. Ekkor kezdtem megtalálni ezt a nyelvet, a motívumokat, melyek segítségével kifejezhettem a dolgokat, amelyek piszkálnak.

– *A gyermekkorodat követő kilencvenes évek Jugoszláviája hogyan hatott rád?*

– Az akkori Jugoszláviában felnőni, a kilencvenes években, az itt dúló háborús állapotok közepette, nem volt egyszerű. Nagyon könnyen felvett az ember egyfajta érzékenységet bizonyos dolgokkal kapcsolatban, ami a politikai és egyéb társadalmi szférát érintik. S ezek az élmények aztán ott munkálkodnak az emberben. Bennem rengeteg minden feldolgozatlan volt, s a képművészet

volt az egyik módja annak, hogy ezeket a dolgokat kicsit feloldjam magamban. Szerintem innen ered az igény bennem arra, hogy foglalkozzam társadalmi, politikai, közéleti dolgokkal. Iszonyatosan zavar a hatalom propagandagépezete. Ezt talán nem kell magyarázni, miért. Amikor primitív módon manipulálják a társadalom manipulálható részét, amit folyamatosan próbálnak tágítani, azáltal hogy még előtte lebutítják őket. Amerika Kapitány a propagandagépezet egyik legalapvetőbb ikonja, motívuma. Eleve azért hozták létre Amerikában, hogy kamaszokban erősítse a patriotizmust, a hazaszeretetet, s haragra buzdítsa őket. Nagyon jól lehet rajta keresztül kommunikálni a hatalom által gyakorolt propagandát, elnyomást, szóval fontos és hálás motívum.

– De őt az alkalmazott képzőművészetben már nem használod. Például a gyerekeknek készült illusztrációidat elnézve azt vettem észre, hogy egészen különbözőek. Stílusjegyekben, hangulatokban. Egy ilyen feladat esetében egy picit a felnőttekhez is akarsz szólni, vagy maradsz a gyerekek nyelvénel?

– Az az igazság, hogy ha az ember foglalkozik ezekkel a dolgokkal, akár alkalmazott, akár művészi pályán gyakorló alkotóról van szó, egy idő után viszonylag könnyen talál motivációt magának, szinte bármilyen témakörben. Megtalálja azokat a motívumokat, amelyeken keresztül ki tudja fejezni autonóm alkotói mivoltát. A *Kétlábú ember* például eléggé absztrakt vers, ott nagyon könnyű volt motívumokat találni hozzá, de ez egy gyermekvers köntösébe bújtatott nagyon is felnőtt intellektust követelő vers. Persze a jellegéből adódóan, mivel egy gyermekvers-kötetbe készülő illusztrációról van szó, figyelni kell arra, hogy gyermekeknek is értelmezhető, fogyasztható legyen. De kell bele olyan poén is, ami a szülőkkel kacsint össze.

– Animációs filmhez is készítettél már alapanyagot. Ilyenkor a képzőművésznek értenie kell az animáláshoz is?

– Egy picit nem árt érteni hozzá, hogy technikailag olyan dolgokat találj ki, amit utána az animátor – aki már konkrétan a mozgást oldja meg a filmben – tud mozgatni, de ennél jobban nem.

– Szeretted egyébként az alkalmazott részét a munkádnak? Arculat, logo, címkedzaján s egyéb?

Bolondok hajója, 2010–2014

Álom # 2 (Apámmal a Hősök terén) – részlet, 2005–2017

– Szeretem. Ez mindig kihívás. Fontos, hogy az ilyen jellegű munkáim kellő mértékben ki legyenek egyensúlyozva saját, önálló, autonóm alkotói tevékenységgel is, viszont ezek izgalmas agytornák. Nyilván ezek is akkor igazán élvezetesek, ha valamennyire szabad kezet kap bennük az ember. Szerencsés vagyok, mert a megkeresések nagy része ilyen.

– *Oszlopos tagja van az általatok alapított Ctrl V Csoportnak. Mit képviseltek? Miért alakultatok meg?*

– Az egésznek a lényege az volt, s az ma is, hogy néhányan, akik a TAKT-on ismerkedtünk össze, tudjunk közösen dolgozni. Mi négyen szeretünk együtt lenni, érdeklődünk egymás munkája iránt, művészi, intellektuálisan és baráti is nagyon kötődünk egymáshoz. Sajnos szétszóródtunk, ahányan annyifelé (Riciz Géza Ausztriába, Kis Endre Erdélybe, Varga Valentin maradt Szerbiában, én pedig Budapestre költöztem), ezért keveset tudunk találkozni, s szerintem ez volt az egyik fő motivációnk.

Hogy szervezzünk egy csoportot, ami lehetővé, legitimé teszi a találkozásainkat. Rákényszerít minket arra, hogy együtt legyünk legalább egy hétig egy művésztelepen.

– *Szép gondolat. Miki, melyiket emelnéd ki, mint kedvenc irányzatot a sok-sok műfaj közül?*

– Jó kérdés. Talán, amikor az önálló alkotói tevékenységemben ezt mind ötvözni tudom. Illetve, amikor felismerem, hogy az alkalmazott munkáim közben tudom hasznosítani a festészetben szerzett tudásomat és fordítva. Tehát igazából erre sincs konkrét válasz. Például néhány munkámon ez tetten érhető a festményeim között, ismétlődik egy-egy motívum, nyilván ez az alkalmazott grafika ipari jellegére utal, viszont ott izgalmas számomra, hogy manuálisan állítsam elő ezt a picit gépies hatást. Amikor ezen tapasztalatok felhasználásával árnyalni és gazdagítani tudom a munkám. Ezért fontos számomra, s örülök neki utólag, hogy ennyi különböző területet kipróbálhattam a képzőművészetben belül.

Dibidusz, 2017

A piros szoba, 2017

Vihar, 2017

Jódal Kálmán

A SZOBA FÉLHOMÁLYÁBAN, A SAROKBÓL VIZSLATÓ SZÖRNY

SÉTÁK TARKÓ JÁNOS ÚJVIDÉKI KÉPZŐMŰVÉSZ VILÁGÁBAN

Tarkó Jánosról már több ízben írtam. Legutóbb néhány éve. Mégis, a minapi beszélgetésünkkor rengeteg újat tudtam meg tőle, róla.

Festményeiben olyan személyeket – már ha szabad ezt a kifejezést használnom – fest zömmel, akik maximum félig emberek. Vagy félig sem. Lehetnek ufók, biorobotok, szörnyek, űrlények, esetleg magányos emberek, akiket csak egy hajszál választ el a már nem emberi léttől. Tágra nyílt szemeikből eszelős rémület, elszántság ordít. Még hozzá vidám pasztellszínekből felmerülve.

(Nagy kár, hogy művei mellé vázlataiból nem mellékelte az alkotó, mert azok, szerinte – csak vázlatok. Merem remélni, hogy csak egyelőre maradtak a műélvezők előtt titokban. Bennük ugyanis olyan tartalmakat, birodalmakat nyit meg résnyire, sejtet meg, esetleg teljes nyíltsággal vág ordítva az arcunkba, ami tőle azért nem mindennapi gesztusszéria. Ez már egy új sorozat lesz, noha időközben Tarkó lélekben már más típusú képzőművészeti (pl. kollázs, ready-made, stb.), vagy más művészeti műfajokban (pl. zeneszerzés /pl. ambientális dub/, performance, szobrászat, etc.) is gondolkodik.

Visszatérve a szörnyre, „aki” a sarokból, a félhomályból, vagy a sötétből bámul, vizslat, mered ránk, és aki Tarkó gyakori motívuma volt is, maradt is. (Csáth Homokembere ártalmatlan jószág mellette.) Belőle gyerekkori énünk szólal meg, sikolt fel. A régi félelmek, rettegések, traumák.

A talaj témája, megfogalmazása, mibenléte is érdekes és különleges: az alkotó szándékosan olyan talajt álmodik a festményeire, amely ellentmond a hagyományos perspektívának.

És akkor itt vannak még a mindenféle megjelenő űrlények, bionikok, széteső félben lévő, vagy csak részben antropomorf, esetleg csak sejtetett figurák. Hisz az élet konfúzió és paradoxon. És ebben a megsemmisülés felé rohanó világban Tarkó, mint mondja, mindössze – szemlélő. Akár, mint ahogy egyik festményének alakjához: nem érnek hozzá a szúrós idomok. Ő csak szemlél, és nem ítélkezik. Amiket láttat:

Egy ajtó nélküli szobában a mennyezet felé torzan kancsalító, üvöltő szörnygyereket, mialatt a csukott ablak résein át alattomosan, megállíthatatlanul szivárog be valami megnevezhetetlen borzalom.

Az ufók által éppen az elrablás folyamatában megöröklített emberszerű lényt, aki tébolyult tekintettel sikolt, rikolt, kiált segítségért. Furcsa, meghajlott

Enigma, 2017

hátú, agyongyötört házakat – és árnyékukat – (Tarkónál gyakran szerepelnek az árnyékok), amiket akár emberi arcoknak is vélhetünk. Rémült, és torkuk szakadtából üvöltő deperszonalizált perszónákat. A fegyverek – árnyékát. A világűr urait, amint furcsa, rendhagyó módon kommunikálnak egymással. Csillagembereket. A Földanyát, akit annyit bántunk, de azért nem marad adósunk ő sem. A Dibidusz névre hallgató fura személyiséget (felénk dibidusznak nevezik a teljesen, menthetetlenül primitív és buta embereket)...

Úgy érzem, mindezzel kapcsolatban csak egyetlen lehetséges állásfoglalást (nem értékítéletet, kifejezetten tetszik ez a szenzibilitás) vehetek fel: a *Szputnyik* című festményét, amelyen egy távoli világból egy másik távoli világba odacsöppent (a negyedik, paralel dimenzióból való) lényt sejtet meg: Hogy kerülök én ide?! És most mi lesz?! S csak álldogál tanácstalanul, szeméit meresztgetve a kihalt, néptelennek tűnő, ám furcsa, megfajtásra váró tömény és erős impulzusokat küldő ismeretlen bolygó végtelen magányában.

S közben ne felejtjük: a szörny továbbra is – rejtőzködve, de konok elszántsággal – bámul ránk a sötétből. Minden sarkon, ugrásra készen.

A csillagember, 2017

A maszk, 2017

Diszkó Hipi, 2017

Fatális nő, 2017

Elektro pop, 2017

A tanú, 2016

Masszív támadások, 2016

Gaia Ciklusai 1., 2017

Gaia Ciklusai 2., 2017

Gaia Ciklusai 3., 2017

Gaia Ciklusai 4., 2017

Jódal Kálmán

A BÚZA MINT METAFORA

ÚJHÁZI ADRIENN ÚJVIDÉKI KÉPZŐMŰVÉSZ MUNKÁSSÁGÁRÓL

Újházi Adrienn, ez a mosolygós, piercinges, feketebe öltözött kislány olyan festőként határozza meg magát, aki nem használ színeket, és nem fest.

A paradoxon csak látszólagos: számára a színeket pl. az őrlt paprika, a szójaszós, a kurkuma, a liszt, stb. jelentik.

A felhasznált anyagok a különböző fa-, farost- és egyéb lemezekon „tálalva” (nem véletlenül használom ezt a szót) gyakran a föld, a homok, a tésta... és természetesen a búza. Csíráztatva vagy magként. (Ide sorolható még a barackmag és egyéb magok is, csak jóval ritkábban.) Régebben a tojás állt érdeklődésének homlokterében.

Mellesleg munkaeszközei részben a csiszoló, a vágó- és a fűrőgép. (Valamint a tulajdon ujjai, és itt már el is érkeztünk a gesztusfestészethez /action painting/, valamint az informelhez, az assemblage-hoz, enviromenthez, hadd írjam még ide esetleg az absztrakt expresszionizmust, a tasizmust... Ennyi terminus azt hiszem bőven elég is, úgysis a későbbiek folyamán nyernek majd értelmet. Nem maradéktalant, hisz Újházi Adrienn részben túllép az összes itt felsorolt irányzaton.

Még a braille-írást is beépíti művei egy részébe.

Amúgy számára a főzés éppen olyan fontos, mint a műalkotás! (Innen a felhasznált inspiráló színezőanyagok.) Mint elárulta, az ő esetében mindkettő igazi flow-élménnyel társul.

Egy időre térjünk vissza a fent említett tojáshoz, majd a búzához és a magokhoz.

Tulajdonképpen archetipikus szimbólumokról beszélhetünk. A különféle jelképtárak bőséges infókkal látnak el bennünket mindről.

Rövidebbre fogva: a tojás rengeteg keletkezésmítoszban megjelenik, s a régi vallásokban az ősuniverzumot és a ciklikusságot jelképezi. Hasonló a búza szerepe is: a különféle hitrendszerekben jelentőségét és szimbólumát az időszakosan meghaló és újjászülető istenekhez kötötték. Mindkettő

termékenységet és bőséget jelképez. A mag pedig szintén hasonló ismérvű: ahhoz, hogy kikeljen és bőséges termést hozzon, először el kell pusztulnia a földben. A Föld legkülönbözőbb pontjain és vallásaiban (beleértve a népi vallásosságot is) nagy jelentőséget tulajdonítottak nekik. Hadd ne folytassam tovább, a különféle hozzájuk kapcsolódó hiedelmek bizonyos formában még felénk is mindmáig fennmaradtak.

A földdel kapcsolatban pedig azt hiszem elég megemlítenem Gaiát, a Földanyát. Mellesleg a legtöbb teremtmítoszban a Föld nőnemű. S létezik egy elmélet, miszerint Gaia, vagyis a bolygónk egy egységes, élő entitás, s mi mindannyian csupán apró részei vagyunk ennek a gigászi élőlénynek.

Természetesen Újházi Adrienn mindezzel tisztában van, és beszélgetésünk folyamán szerényen csak megemlítette ezeket az ismérveket, felhozva még a vabi-szabi, az enszó, a feng shui, és egyéb, a keleti kultúrkörhöz kapcsolható vonzódását is, melyek aspektusait szintűgy beépíti műveibe. Példának kedvcsinálónak talán elég ennyi: a vabi-szabi egyik definíciója Adrienn szerint „a tökéletlenség bölcsessége és szépsége”, én még hozzátenném, hogy „a természetes egyszerűség bölcsessége”.

Adrienn mellesleg, amennyire csak tőle telik, környezettudatos személy: az általa felhasznált anyagok zömmel természetesek. De csak zömmel. Munkáiba mindig becsempész valami mesterségeset is, ezzel próbálva jelezni, szinte sikoltani, hogy: baj van, veszélyben a természet, az élővilág, s vele együtt az ember is.

Ha fotózik, akkor is jórészt a búza különféle makrofotói állnak érdeklődése homlokterében.

És itt jön „az i-re a pont”: a magvakat, amelyek olykor átütik az anyagot, gondosan gézzel burkolja be, esetleg, mint a vázlatfüzetében láttam: gyógyszeres lapokról egy-egy „szemet”, pasztillát kicsipentve, kivágva,

Gaia Ciklusai 5, 2017

Gaia Ciklusai 5. (részlet), 2017

Gaia Ciklusai 6, 2017

Gaia Ciklusai 7., 2018

a gyógyszer helyébe magvakat helyez „ültet”, esetleg sebrel való vízhatlan gyógytapasszal, hansaplaszttal fedi le őket. Vagyis mintegy egyszerre gyógyítja és védelmezi, óvja tőlünk, felelőtlen emberektől archetipikus kedvenceit.

Remélem, Adrienn ezzel a sokrétű, őszinte kíváncsiságtól, kísérletezni, felfedezni, újítani vágyó, női (ne feledjük, a búza nőnemű a legkülönfélébb lexikonokban, noha Adrienn kihangsúlyozza: az androgínia is foglalkoztatja), egyszerre fantázia-gazdag és munkaigényes hozzáállással felkelti az érdeklődésünket életünk ezen, zömmel figyelemre sem méltatott aspektusaira. És ennyi egy képzőművésztl

talán még sok is. Hisz a most folyamatban lévő alkotássorozata – ahogyan az előző is – a *Tat tvam aszi* (Te is az vagy) címet viseli. (A címet egyébként Szabó Lőrinc azonos című verséből kölcsönözte.) Ám van egy hosszabb értelmezése is: te is én vagyok, azaz nem okozhatok neked (=másnak) fájdalmat úgy, hogy magam ne sérülnek.

Vagyis az általa organikus művészetnek nevezett, de valójában rejtetten nagyon is antropomorf, misztikus, konceptualista ízelet is magán viselő, önként választott univerzuma láttán, ha kellően nyitottak vagyunk, csendes meditációként magunkba nézhetünk. Mert valóban: *Tat tvam aszi*.

Gaia Ciklusai 8. (részlet), 2018

Gaia Ciklusai 8., 2018

Cím nélkül, 2017

Cosmic answer, 2017

Verebes György

LÉLEGZŐ HORIZONTOK

UTCAI DÁVID FESTÉSZETE

Mintha magamról beszélnék. Amit látok, az táj. Akárhogy nézem, forgatom, értelmezem, fülelem, szimatolom, tapintom, a végeredmény ugyanaz: tájban vagyok. Helyesebben fogalmazva: tájba léptem. Igen, ez talán a helyes megfogalmazás, de magyarázatra szorul. Képileg.

Először: a táj atmoszféra, távlat, levegőég, geológiai alakzatok, organikus formák, növényzet, síkvidék, lankák, dombok és hegyek. Föld, víz, levegő. Fent és lent, jobbra és balra, közel és távol.

Másodsor: a táj épített környezet utakkal, hidakkal, házakkal, járművekkel, sínekkel, üzemekkel, gyárrakkal, kéményekkel, csatornákkal.

Harmadsor: a táj az ember tája, ahol ő egyedül vagy többedmagával áll, sétál, mozdul, lehajol vagy felegyenesedik, gyomlál, kaszál, szerel, szemlélődik, vagy egyáltalán valamit tesz.

Negyedsor: a táj az emlékek tere, valós és képzetes egyidejűleg, ahol helyszínek, élethelyzetek, történések, személyek, tárgyak, hangok és hangzatok, szagok és illatok, tapintások és érintések szövődnek össze egy személyes tér-idő univerzumban, ahol minden tapasztalt dolog egyszerre az, ami, és ugyanakkor valami egészen más jelentést hordoz, jelképpé, szimbólummá, üzenetté válik.

Ötödször: a táj a jövő tere, a vágyaké, reménységeké, a terveké és elképzeléseké, de egyúttal a szorongásoké, félelmeké, tartózkodásoké és fojtottságoké is, a perspektíváké vagy a perspektívák hiányáé, a tiszteleté és bizalomé, a sértettségé, a be nem vallott irigységé, bosszúállásé, a megbánásé, vezeklésé és a háláé, amelyek a múltban gyökereznek, de a jövő az, ami cselekedetre váltja őket.

Hatodsor: a táj az álmok vidéke, ahol a *tudomás* szertelenül gyúrja össze az emlékezet és a jövőbeli várakozások képleteit, olyan átéléseket, képzeteket állítva elő, melyek túllépik a verbális vagy a képi megfogalmazhatóság határát.

Hetedszer: a táj a lehetőségek birodalma, a formákkal teli nyitott tér, ahol áramlások, sugarak, áthátások, erőterek rétegződnek, formálódnak sajátos, egyszeri és megismételhetetlen térbeli képletté.

A táj átélése ezeken a stációkon át történik. Kezdetben én vagyok a tájban, végül pedig a táj van énbennem. Ami közben történik, az a festészet. Utcai Dávid vérbeli festő. Akkor is, amikor jeleket, rajzolatokat ró, akkor is, amikor talált képtörédekekből kollázst készít, úgy kutatva vizuális emlékezetének szétszóródott dokumentumait, akár egy szenvedélyes régiségkereskedő, aki elmúlt idők tárgyait illeszti mágikus díszlet-struktúrává. Pályája íve változatos, impulzusokban gazdag, de tiszta és következetes. Kezdetben rabul ejti a környezet sokszínűsége, vagy épp monoton harmóniája, a színek és formák gazdagsága, a változások rebbenékenysége, a tónusok és valőrök ezerféle változata, a mozgások ritmusa, az árnyékok mélye és a csúcspények ragyogása. Itt még minden az, aminek látszik. A föld az föld, fű az fű, és a felhő is felhő az égen. Rögzít, dokumentál. Rátapad az élményre érzelmileg, rátapad gondolatilag, mi sem egyszerűbb, hiszen ez az ő vidéke, ezt a levegőt szívta magába születése óta. Aztán lassan, szinte öntudatlanul ráteríti mindeerre a tudomás hálóját. Finom szövet, könnyű és áttetsző. Bele van szöve minden, ami volt, és az is, amivé válni fog. A szálai közt ott van a gyerekkor, a szülőök arca, a játékkockák, a traktorkerék, a barátok nevéte, faforgács, vonatzakotolás, festékszag, könyvlapok zizegése, ölelések, gyerekzsuzogás, nyáklemez, monitorfény meg miegyéb. De ami a legfontosabb: ott van a kíváncsiság. A változás, a változatosság igénye. A kép tehát átalakul. A tudomás finom szövete a formákat néhol összemossa vagy elfedi, a színeket megtisztítja, besűríti, térben hátratólja, vagy az előtérbe húzza. A mélységérzet maga mögött hagyja az enyészpontos

Kozmikus üzenet, 2016

Untitled 05., 2017

Untitled 01., 2017

perspektíva szabályrendszerét, szuverén síkokra bomlik, melyeken szenvedélyes pasztelles gesztusok lendülnek keresztül, galaxisok fényéveket leíró pályáit sűrítve festői mozdulatba. Barázdált, ősrög szántóföldek kiálló szelvényei, izomrostok nyúlnak, feszülnek, kolloidszerű sejtstruktúrák egymásba fonódó láncolatai növekednek óriási műanyag szerkezetekké, mint valamiféle kozmikus gyerek játékszerei, mégis tapintható valóságosságban, és mindez mintegy támaszték nélkül szabadon lebeg, áramlik, forog, süllyed, emelkedik egy kvázi valóságos mentális térben. Aztán tengelyek, vektorok, sugarak, spirálszerkezetek és geometriai struktúrák finom rajzolatai tűnnek föl, átdöfik, kifeszítik a képmezőt, elenyésznek, majd újra felbukkannak. Az emberi kéz beavatkozásának nyomai ezek, az elemző gondolkodás igényének dokumentumai, amely ízekre bontja, majd önkényesen új szerkezetbe illeszti a tapasztalt világ organikus képleteit. Megszámál, elnevez, magyaráz. Hiszen a festő is ezt teszi, amikor kompozíciót épít. Az intuíción és racionalitás szerves elegyét hozza létre. Az egyetlen olyan akcionalitást, ami az embert a teremtő társalkotójává, művésszé avatja.

És ekkor a szemlélő számára feltűnik valami. A gomolygó, áramló, lebegő fragmentumok szövetségében felsejlik a rend. A személyes, megélt múlt képi töredékei, a tanult ismeretek szimbólum-foszalányai sajátos, ütemes táncba kezdenek, és ennek a lüktető zeneiségnek a ritmusa kirajzolja a képfelület tengelyét. A képelemek a vízszintes és függőleges irányok megnyugtató, biztonságos rendszerébe simulnak. Ebben a koordináta-rendszerben pedig – mily meglepő – kirajzolódik a horizont, a jól ismert szülőföld vidéke, a vajdasági táj. Ez a megszámlálhatatlan dimenziójú sík, amelyből templomtornyok tűhegyei törnek az ég felé, búzasilók tornyosulnak, jegenyék és nyárfák magasodnak, apró műanyag játéktörzsek füstje gomolyog, szántások barázdái nőnek hegyekké, felhő-drapériák terülnek óvón az égre és árasztják alá életető nedvüket.

Tehát tájba léptem. Most itt állok, és feltűnik egy ismerős, kedves alak. Látom, hogy messziről érkezett, talán fáradt is egy kicsit, hiszen kozmikus utazáson járt, de szemmel láthatóan erővel teli. Otthonosan mozog, és ahogy közelebb lép, biztosan tudom, hogy nemsokára újra útra kel, mert a tekintetében ott a kíváncsiság. Utcai Dávid hazatért.

Cím nélkül, 2017

Pexcymaenmawr Ugx

Ayh PontycluxX0F78EMNIV

VRX24 312N

Virág Gábor

PSZEUDO-PRIMITÍV MASZKOK

MICHEL HOUELLEBECQ POSZTAPOKALIPTIKUS KLÓNJAI

Vass Szabolccsal abban az évben találkoztam először, amikor Michel Houellebecq-vel is megismerkedtem: akkor már többszörösen klónoztatta magát, a kertjében robotméchek gyűjtöttek be némi virágpórt az óriásira nőtt kaktuszokról, szabadidejében pedig a Mesterséges Intelligenciával sakkozott végtelen időnkig.

Azokban az években a megnövekedett UV-sugárzás miatt már nem lehetett védőruha nélkül közlekedni, a gondolkodásunkat is teljesen szétnyírta a virtuális metakommunikáció, akkoriban történt meg először, hogy a posztemberiség egyetlen nap alatt több betűt pötyögött valamilyen kutyájába, mint ahány szót kiejtett valóságosan, pár évvel később pedig az emberi beszédet teljesen kiszorította az ujjkommunikáció. Akkor már nem is emlékeztünk pontosan, mikor vették át az életünk feletti irányítását a robotok, futurológiával pedig már senki nem foglalkozott, mert semmi sem úgy történt, ahogy előtte bárki is elképzelhette volna, lélekben pedig már mindenki felkészült a totális apokalipszire.

Az ember utáni ember korában eltörődött az emberek történelme, s ezáltal mégiscsak igaza lett Orwellnek és Fukuyamának, ha nem is éppen úgy, ahogyan ők elképzeltek, hiszen a gépek nem a történelmi tényeket írták újra nap mint nap, hanem egyszerűen az ember szót a robotra cserélték fel.

Reménykedni a történelem végében – emberi dolognak tűnt, várni rá, hogy be is következzen – irreális volt, de irreális volt azt is feltételezni, hogy a robotok nem fogják újraírni a robotika aszimovi törvényeit, s 2015. február 11-ét, amikor is egy robot először támadt meg embert lényt, nemzeti ünnepként ünnepeltük, s nem volt olyan valamirevaló település, amelynek központjában nem formázta volna meg valamilyen szoborcsoport a VRX24 312N robotporszívót, amely a névtelen koreai nő életére tört, s már senki sem emlékezett egy másik 11-ére, amelynek korábban történelmi jelentőséget tulajdonítottunk.

A múlt egyszerűnek tűnt, de a jövő bonyolult lett. Amikor beléptem Szabolcs műhelyébe, szembejött velem ugyan pár humanoidszerű szoborvázlat, de Rokon Ilonka és Világos Bandi szkulptúráit már sehol sem találtam. A terem egyébként is tele volt szétszerelt APN4-es motorokhulladékkal, melyek fokozatosan rendeződtek át új formákba, csak később jöttem rá, hogy a mozgásukat Szabolcs irányítja egy eldugott vezérlőfülkéből, a hulladékok előbb kaotikus masszává, végül maszkyszerű arcokká formálódtak.

Ezek a maszkok az ember utáni ember maszkjai lettek, azé a koré, amikor egyedüli értéké a lojalitás vált, a gondolatok, érzelmek, erkölcsök már fölöslegessé lettek, csak a lojális indián lett a jó indián,

a lojális vásárló a jó vásárló, a lojális szavazó a jó szavazó. Az ember utáni ember korában már nem véleményekre volt szükség, hanem csak lájkokra és hűségkártyákra, nem az eredeti gondolatokra, hanem a teljes személyiséget feltérképező statisztikai adatokra.

Ezen maszkok mögül már a mesterséges intelligencia agya és logikája nézett rám a maga korai primitívságával, s ha valamiféle érzelmi megnyilvánulást fel is fedeztem rajtuk, azok már nem emberek voltak, sokkal inkább egy robot mesterségesen elsajátított, majd sajtóságon keresztül artikulálódott érzelmei.

Ezek a klónmaszkok a repetatív dekoráció pszeudo-primitív maszkjaivá váltak, hiszen ahogyan a primitív művészetben korlátozott volt az eszközhasz-

nát, Szabolcs is korlátozva volt a motorok, csavarok, anyák, szögek formájára, a maszkok az Egyetlen uralma dicsőségének eposzát mesélték el nekem, az Azonost, az Aszexuális Klónt istenítették.

A műhelyben csak pár percet töltöttem, Szabolcs, ha valójában ő, és nem valamelyik klónja ült a vezérlőfülkében, nem állt velem szóba, nem is üdvözölt, ezért némán bóklásztam az egyre agresszívabbá váló maszkok között.

Amikor hazaértem, rögtön ágynak estem, s nyugtalan, zavart álmokat láttam. A másnap reggeli ébredéskor kialvatlanul néztem a tükörbe, ahonnan egy klónozott maszk olajfoltos arca vigyorgott vissza rám: a füleimből anyacsavarok lógtak, a hajamat fémforgács piszkította, a szememben két villogó motor forgott körbe-körbe.

Cwmmeccylon

Exq 9F51KX0F70

AngYhysddn16 Oqx

Proyccionex24

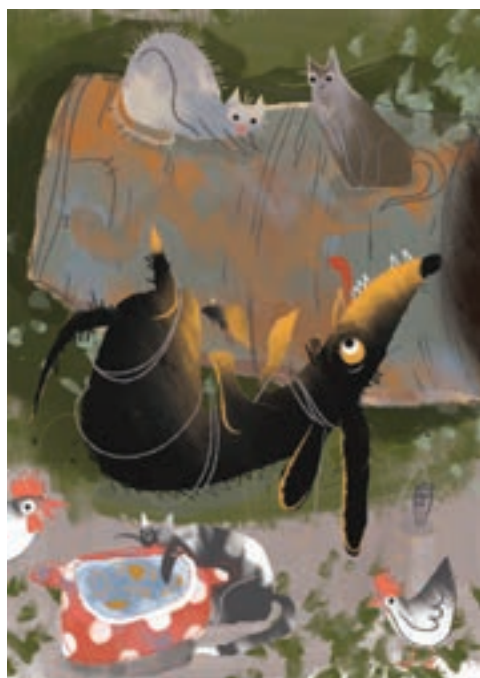
Amlwchqox

*Tigrislélek** Válogatás a vajdasági magyar prózairodalomból. Újvidék, 2017. Forum, Jó Pajtás, Magyar Szó

Tigrislélek (Bencsik Orsolya: Ő, a ribiszke!)

Tigrislélek (Balázs Attila: Pepe [kutyaélet])

*Az illusztrációk a *Tigrislélek* című könyv zárójelben lévő prózához készültek.

Lábadi Lénárd**ERDŐBEN****BICSKEI ANIKÓ ILLUSZTRÁCIÓI**

A *Tigrislélek* című kötetet forgatva (Forum, Jó Pajtás, Magyar Szó közös kiadása) Bicskei Anikó legújabb illusztrációinak gyűjteményét is a kezünkben tartjuk. A vajdasági szerzők novelláit kiegészítő képanyag kiválóan tükrözi az alkotóművész irodalomra való érzékenységét, történetmondásra való ösztönét.

A *Szél Jankó*, valamint a *Szél Jankó és a kiscsalád* című gyermekkönyvekben kidolgozott vizuális világok után legújabb munkáit „novellák, rövid-történetek és tárcák” ihlették. Az antológia egységes képi értelmezése egybefogja az eltérő beszédmódokat az 1900-as évek elejétől napjainkig.

Újabb képeinek ihletettsége nemzetközi képzőművészek munkásságából származik. David Hockney izolált színei, steril és mágikus természetábrázolásai az életerek megjelenítéseiben köszönnek vissza ránk. Shaun Tan gyermekkönyveinek borús látásmódja a mélységet és a nosztalgiát táplálja.

A *Tigrislélek* eseményei kis szigeteket alkotva lebegnek a fehér papír anyagán. Ezek a szigetek olykor kapcsolatba kerülnek egymással, néha viszont a saját történetüket mesélik el. A képek indái a szövegekkel együtt alakulnak, a sorok között léteznek. A képzőművész Majtényi Mihály hibás szemüvegének elemeit és a megoldást jelentő drótgubancot is elszórja az oldalakon. A törött tárgy darabjaiban felbotlik az olvasó, aki gondolatban összeillesztheti és megjavíthatja ezeket. Hasonló játékot űz *Anya szótárának* betűlevesével is, ahol kiválogathatjuk és sorba illeszthetjük az összekeveredett térszafoslányokat. Az *Életmentés* vadászfigurájának alakját pedig, a cselekmény záróakkordját követve, a képzőművész is letörlti a makulátlan felületről.

Az eklektikus formák és ornamentikák körbenövik a tekintetünket. A tobzódó természetben a főhősök

eltörpülnek a hatalmasra nőtt fák és a gigantikus objektumok között, akik van hogy a történetben felmutatott használati tárgyakon kuporogva néznek vissza ránk. Liszka, akiben Nana és Vénusz alakja ötvöződik, miközben hajából kagylóhéjak gurulnak, és lepkék röppennek a betűk közé, a kávéscsészéből kipillantva kerül a papírra, míg a *Virágék a kínai boltban* című szöveg asszonyalakja a káosz közepette a hamutálca peremén medítál.

Minden élvezet és játékosság ellenére az illusztrációkban ott rejtőzik az elmúlás, a gyermekkor terhe, édes nosztalgiája is. Régen elveszített szeretteink a sűrű szivarfüstben villannak fel újra. A lakodalom vendégei mögött vőlegény képében ott rejtőzik a halál.

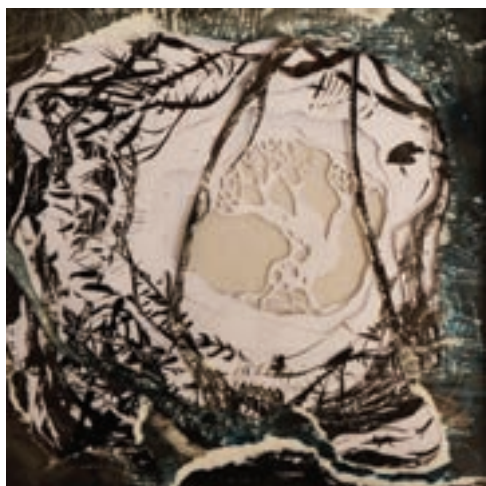
Bicskei Anikó mindig történetet mesél. Magánmitológját szöveget, vagy kultúránk alapmomentumait gondolja újra, urbánus értelmezésbe helyezi. Nála az Apolló elől menekülő Daphné teste, a panellakás falai között, nem babérfa ágaiban, hanem egy cserpes szobanövény leveleiben végződik.

Magánmitológiájának különös színtereit szarvasok járók be. Spórák, gömb alakú energianyalábok, indák között bóklásznak. Rítusokat végeznek az illanékony, akvarellés tájakon. Keresik, kergetik és csalogatják egymást. A születés utáni megismerés és

Cím nélkül, 2018

Cím nélkül, 2018

kíváncsiság hajtja őket. A növényevők riadt mozdulatlanságával pásztázzák a másik testét, az ismeretlent. Álarcaikat egymásra szegezik, melyek mögött megszélfidített félelmeink lapulnak. Miután

bejárták a rejtett világok határait, az univerzum lombjainak a legtetetjén, halmazállapotot és lelket átalakítva, felszabadulnak.

Az illusztrációk és az akvarellek dimenziói után fotósorozatai a nyugalmas, idilli természetet hívják életre. Az alkotó viszonylag rövid időn belül, párhuzamosan jutott el a képzelte világok fantasztikumától a természet valós letisztultságáig. Az erdőt szereti, azt az ősi, elemi közeget, ahová csak óvatosan és tisztelettel szabad belépni, harmóniában az ott élő állatokkal és növényekkel. Gyermekként járja be a tájakat, és a táj gyermekkorát keresi. Az előbukkanó hajtásokat a talaj felső rétegei alól, madáryomokat a hó felszínén, és bogarak vájatait a fák kérgében.

A változás és a növekedés szimmetriájában, a tükörképek hajszálnyi eltérései közepette a fák és a kövek iránymutatásai, erdészeti képelei radikálisan hatnak, a digitális megmunkálás illúzióját keltik.

Bestiáriumban a népmeséket idéző parányi, ízeltlábú figurák százszoros terheket cipelnek. Egy pici hangya hatalmas narancsszín gombócot tart

a hátán, akár a napot. Egy megtermettebb tücsök pedig az életet vonszolja maga után, annak minden tartozékával.

A hatalmas erejű bogarak az erdő avarja alól másznak elő, a fák törzsei között neszelnek, míg a szörnyetegek zajosan vonulnak a kérgesek között, kúrtjeikből fújják szét a gondolatot. Szemeik csillagok, köpenyükben pedig ott az egész univerzum. Egymás mellett élnek, a mindenkori egyensúlyért felelnek. Bicskei Anikó képeinek vizuális nyelvezete folytonosan módosul, de témája, a természet és

a gyermekkor emlékei mindvégig megmaradnak. Jelnyelvének modifikációi „az illusztrátor egyéniségének változásait” is tükrözik. Van hogy „madár-meghajtású biciklivel” röppen a magasba, a felhők fölé, néha a sötét erdő lombjai alatt tanulmányozza az élővilág rezdüléseit, mert Őt „beteggészteti, ha elszakad a természettől”.

(*Tigrislélek: válogatás a vajdasági magyar prózairodalomból.* Fórum–Magyar Szó–Jó Pajtás, 2017. Újvidék).

Bestárium-illusztrációk, 2017

Tündértánc – könyvborító (Tündérszép Ilona*)

Királylány a tengerben (A három almafi)

Kutya dióbélben (A fehér cica)

Álmodó szörny (A három almafi)

*Az illusztrációk a *Tündértánc* című könyvhöz készültek, a képcímek mellett zárójelben a mesék címei szerepelnek.

Benedek Miklós

MESÉK SZÁRNYÁN

TÓTH ALISA ÉS A TUNDÉRTÁNC

Ismerős világ tárul elénk a fiatal vajdasági származású képzőművész, Tóth Alisa meseillusztrációit szemlélve. A szegény ember olyan, mint A szegény ember, a királykisasszony is pontosan olyan, mint A királykisasszony, és az égig érő fa ágai is éppen úgy kanyarognak az ég felé, ahogyan a képzeletünkben kanyarognak. Mindezek ellenére a képek az újdonság erejével hatnak, hisz az alkotó jól felismerhető szín- és formavilága különleges és szerethető atmoszférát ad az illusztrációknak, amelyek egynémelyike, a hozzá tartozó mese elolvasását követően örökre belefészkel magát a tudatunkba. Tóth Alisa az Újvidéki Egyetem Művészeti Akadémiáján szerzett alapfokú egyetemi diplomát grafikusművész-pedagógus szakon, majd ugyanitt mesterdiplomát újmédia művészet szakon. Jelenleg a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskolájának PhD-hallgatója. Kutatási területe a vizuálisképesség, ezen belül a színek, mint a vizuális nyelv kifejező és közlő szerepének a vizsgálata általános iskolás tanulók körében. Tudományos kutatásainak eredményeit számos publikációban mutatta be, nemcsak Magyarországon, hanem nagy tekintélyű külföldi szakfolyóiratokban, illetve konferenciákon is ismertette. Ismeretterjesztő előadásait több alkalommal hallgathatták az érdeklődők, ugyanakkor előadóként pedagógusképzéseken is rendszeresen részt vesz. Képzőművészeti alkotásaival több önálló kiállításán, illetve csoportos tárlatokon találkozhatott a közönség, ugyanakkor meseillusztrációi kötet formájában is megjelentek. Dolgozatunkban vizsgált művei az újvidéki Forum Könyvkiadó Intézet gondozásában megjelent *Tündértánc* című kötetben jelentek meg. A kiadványban vajdasági magyar, bunyevác és szerb népmesékkal találkozhatunk, Molnár Márta válogatásában.

Amit mindenféleképpen meg kell említeni meseillusztrációit vizsgálva, az a dinamika, az akciódús pillanatképek és mozdulatok özöne. Az állóképek megtelnek élettel. A szereplők mindig csinálnak valamit, nyúlnak valami felé, ugranak, szökkennek, vagy csak szemérmesen arcuk elé emelik kezüket, esetleg elmosolyodnak, kacsintanak. Mindezen dinamika nemcsak a formákban ölt testet, hanem a színek is ezt erősítik. A sárga háttér is mozog, mintha a verőfény remegtetné a levegőt, a kék háttérben mintha felhők csatározna a napsugarakkal, és a vakolat színei is vibrálnak a szemünk előtt. Mindez részben az akvarell technikának köszönhető, viszont azt is észre kell vennünk, hogy a háttér dinamikája életre kelti a kép főszereplőit. A képek előterében, fókuszában egyszerűnek, vagy úgy is mondhatnánk gyerekesnek tűnő alakok

Jóllakott sárkány (Sárkányölő királyfi)

A sünvőlegény és a királyné
(A sünvőlegény)

A sünvőlegény elindult
(A sünvőlegény)

A makacs ló
(Az állatok beszéde)

helyezkednek el, kevés díszítőelemmel, kevés részlettel, elnagyolt arcok, szem, száj, orr és az elmaradhatatlan, jól körülhatárolt arcpír. Utóbbi nemcsak az embereken vehetjük észre, hanem például egy sündisznó arcán is, és így eme piros folt akár a megszemélyesítés egyik eszközeként is értelmezhető. Az imént leírtak alapján kijelenthetjük, hogy az arcok nem tartogatnak meglepetéseket a nézők számára, viszont annál pontosabban fejezik ki a szereplők gondolatait, hangulatát, attitűdjét – a meglepetések inkább a háttérben vehetőek észre a tündérek táncát figyelő kutya és macska alakjában, a tükörben megjelenő szerelmi jelenetben, a horizonton húzódó házsorban, vagy éppen a fal tapétájának mintázatában.

Furcsa helyzetben találja magát a képzőművész egy-egy mese illusztrálásakor. A szereplők adottak, mindenki által jól ismertek, így a rajzoló kénytelen igazodni az elvárásokhoz, persze mindezt a saját elképzelései, képi világa nyomán, egyéni szűrőjén keresztül eresztve valósítja meg. Sokkal nagyobb a felelőssége a megfelelő jelenet kiválasztásánál,

hiszen egy-két képben kell megragadnia a mese szempontjából fontos történéseket. Tóth Alisa nem törekszik a mindent eldöntő, sorsfordító jelenetekre. Képeinek főhőseit leggyakrabban nem hőstettük pillanatában, a bonyodalom legmagasabb fokán örökíti meg, hanem a mellékesnek tűnő jelenetekben. Ezáltal a szereplők közelebb kerülhetnek az olvasókhöz, illetve lehetőséget adnak a nyájasnak, hogy a sorsdöntő jeleneteknél a saját fantáziáját használja, megadva az olvasóknak a szabadságot, amely az olvasás egyik, ha nem az egyetlen célja.

A mesék és Tóth illusztrációi nem mindennapi kombinációt hoznak létre, a rajzok megtekintése után a mesék mellé el sem tudnánk képzelni másféle képi világot, szülő és gyermek egyaránt megtalálhatja benne a számára érdekes és értékes elemeket, és a képek kitűnő mankóként szolgálhatnak az olvasó vagy a felolvasást hallgató számára saját mesevilágának felépítéséhez.

(*Tündértánc: vajdasági népek meséi*. Újvidék, 2015. Forum Könyvkiadó)

Látomás a tükörben (Tündérszép Ilona)

Tolnai Ottó könyve Petar Ćurčić illusztrációival

Fenyvesi Ottó könyve Hangya András rajzaival

Döme Szabolcs könyve Turkál Anna illusztrációival

Sinkovits Péter

ÖSSZJÁTÉKOK

A ZÉTNA-KÖTETEK ILLUSZTRÁTORAI

Ismerősöm említette: már messziről felismeri – egyéb kiadványok társaságában – a pultra kihelyezett zÉtna-könyveket. Állítását mások is megerősítették, kivált egy alkalommal Budapesten, midőn az ünnepi könyvhét alkalmával erre többeknél is konkrétan rákérdeztem. Ennek pedig feltételezhetően az a magyarázata, hogy e köteteknek a zsebkönyv felső határát súroló formátuma az eltelt évek során nem változott, hasonlóképpen a címloldal betűtípusa sem. Ez a szabályzott állandóság, szándékolt hasonlóság időközben egyfajta sajátos esztétikumot is létrehozott, avagy a kibogozható felismerhetőség hozzánk elérő szinkronja értékévé vált. Szinte önálló művészi alkotássá. Megálmodójaként és készítőjeként Beszédes István író, a zentai székhelyű internetes folyóirat és könyvkiadó alapító-főszerkesztője amúgy nem készült erre a szerepkörre, s csak a meghívott emlékezet regisztrálja a vizuális művészetek iránti vonzódását, továbbá azt, hogy rádióműsoraiban egykoron képzőművészeket is megszólaltatott. Akik emberileg is érdekelték. Többek között mondjuk Szajkó István (róla még lesz szó), aki rajztanára volt a középiskolában. A mindezek alapján formálódó tipográfiai „szemüveg” segítségével vérszédült aztán a zÉtna védjegyének képi egységisége, természetesen az együttműködésre felkért illusztrátorokkal karöltve.

A zÉtna-könyveken sokak kézjegye megtalálható, számosan hozzájárultak ahhoz, hogy ezek a kiadványok ma is megbízható iránytűként szolgálhassanak a mostanság mellelleg igencsak változó dizájnvilágban. A könyv amúgy zárt objektum, szélei behatárolják. Nyitható azonban, különösképpen a rajzok által, amelyek a szövegek echójaként a szavakba kapaszkodva terítik, szélesítik a képmezőket, megoldásokat kínálva az írói valóság képi reprodu-

kálhatóságára. Példák erre bősséggel találhatóak a zÉtna-produktumban (nemsokára jegyezhető egyébként a századik könyv megjelenése). Fenyvesi Ottó kötetében (*Halott vajdaságiakat olvasva – második könyv*) a tagolódo lapokon a megidézett szerzőket Hangya András neves képzőművészünk egy rajzának „kitépett” vonalkái-pálcikái választják el egymástól; Tolnai Ottó *Világítótorony eladó* című könyvének pedig a címlap válik azonnal vonzóvá Petar Čurčić stilizált, a karikatúra vagy éppen a naiv örömmök felé hajló rajzának felhasználása révén. Döme Szabolcs novelláskötetéhez (*A felhő neve*) Turkál Anna készített sallangmentes, iskolás technikákat megidéző rajzokat, szorosan a szövegekhez igazodva; Sirbik Attila interjúkötete esetében viszont (*eXoból Endóba*) a kiélezetten a lényeges elemeket kutató fotók és képzőművészeti alkotások már-már

Sirbik Attila interjúkötete

Kovács Jolánka mesekönyve Péter László illusztrációival

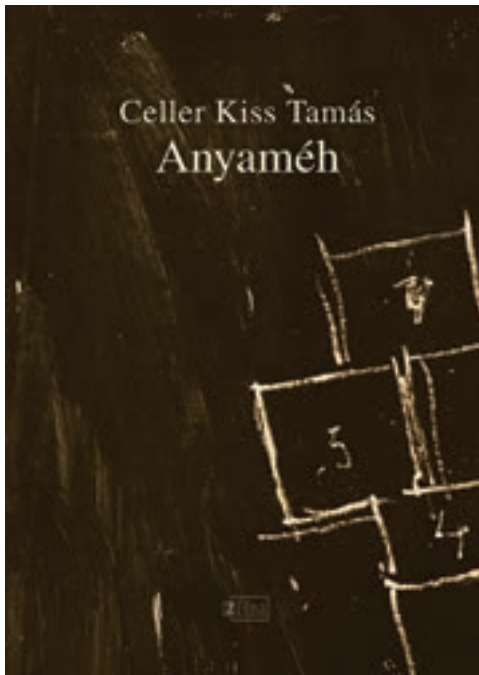
Tóbiás Krisztián verseskönete Lázár Tibor illusztrációival

egyenértékűek a szöveggel. Amennyiben úgy tekintjük, hogy a könyv külleme belépő az olvasó felé, akkor mindenképpen telitalálat Péter László közreműködése Kovács Jolánka *Rétesország meséi* című, gyerekeknek szánt könyve esetében, mert visszadja azt a hangulatot, amely ugyan elsősorban a kicsinyek tulajdona, de kellemesen felderenghet a visszarévedő felnőttekben is. Hovatovább az emberen olyan érzés lesz úrrá: ha rajzolni tudna, akkor ezeket a bájos történeteket nagyjából hasonlóképpen jelenítené meg.

A *Túliratok* elnevezéssel napvilágot látó verseskötet lapjain Lázár Tibor robusztus férfitestet láttató vonalszövevei ellensúlyozzák Tóbiás Krisztián más szerzőket újragondoló poétikai kísérletének első szempillantásra megtévesztő játékosságát. A gyakori tiszta levegővételt jelentik Szajkó István munkái Mihályi Czobor (Fekete J. József) prózakötetében (*Angyalok rozettája*), a történet átfomálhatóságának álomszerű, másképpen hiteles megfogalmazódásának megvalósulásaként. Ennél is különösebb, mindenképpen meghökkentő vállalkozásra szánta

Mihályi Czobor könyve Szajkó István képeivel

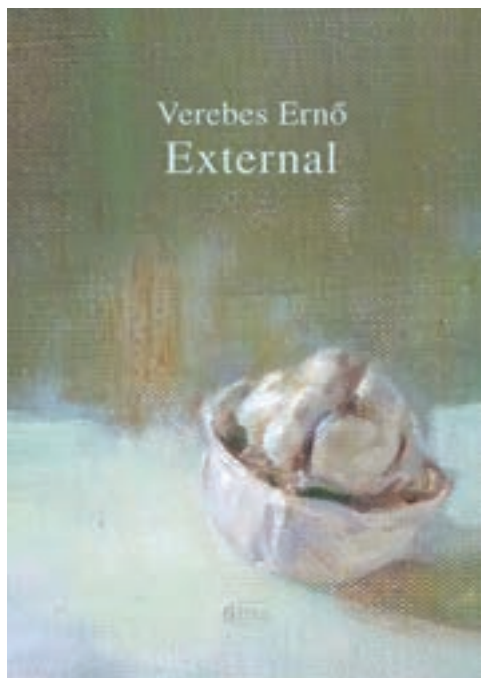

Celler Kiss Tamás verseskötete Bakos Anita illusztrációival

Lennert Móger Tímea kötete Stock János fotóival

Verebes Ernő verseskönete Verebes György illusztrációival

el magát Bakos Anita, aki elmosódva átütő régi német szövegekre „présele” Celler Kiss Tamás verseinek üzenetét (*Anyaméh*).

Lennert Móger Tímea *Innensemerre szigetcске* elnevezéssel jegyzett kötetében a felsorakoztatott versek egy részével Stock János fotói képeznek egymást kiegészítő párost. Hasonló összefüggésre bukkanunk Verebes Ernő *External* című verseskötetét lapozgatva, lévén a fedél és a fejezetcímek Verebes György munkáinak felhasználásával készülnek. A művész-testvérpár szellemi kapcsolatteremtése még inkább megmutatkozik az *Előbb még örök* című – immár valóban közös, egymást inspiráló – kötetben: az oldalpárokon a versekhez *A pont körül* néven elkészült tusrajz sorozat egy-egy darabja kapcsolódik, az ugyanazon időben lezajló előzmény és megvalósulás vizuális lenyomataként.

Formátumában egyedül Verebes György rendkívül igényes és szép albuma, az *Alvó titánok* tér el a többitől, kellő teret biztosítva ily módon a mitológia és az antik világ témakörét sejtésesen ábrázoló, nagyméretű festmények elhelyezésére. Kalauz

ez a kiadvány a nyugvópont titkos helyéről, amelyben a kavargó ködfergeteg és a történetnélküliség is mozdulatlan, híján továbbá tervnek és iránynak egyaránt. Ám ekkor megjelenik egy halvány fénycsóva, amely a tett hírnökeként előkészíti a születendő teremtő gondolatot, amely e szakaszban csupán egyfajta puha gyolcsban elnyújtózó rétvület: még nem áll össze mintává, amely aztán meghatároz minden későbbi – már a beinduló mágikus erőkre bízott – képletet.

Az imént felsorakoztatott példákban szereplő képzőművészek mellett természetesen mások

is közreműködtek a zÉtna-kiadványok vizuális megformálásában – a teljesség igénye nélkül említsük meg mindenképpen Bálint István, Bicskei Zoltán, Farkas L. Zsuzsa, Janovics Erika, Miroslav Jovančić, Mucsi Attila, Penovác Endre, Recskó Diana és Torok Melinda nevét is. Összesítve ez az a gárda, amely a felismerhetőséget szavatoló hagyományvígázás kereteit mégis tisztelve éppen a kiadványok sokszínűségére törekedett: a beleérzően közelítő „átírás” kísérletének módszerével, valamint egyfajta szellemi kéznyújtásként, írók és olvasók felé mindenképpen. Merthogy társutasok – egy fedél alatt.

Verebes György albuma

ALVÓ TITÁNOK - TITÁNOK ALVÁSAI
 ALVÓ TITÁNOK - 2011
 Budapesti Könyvtár Kiadó
 Budapest, 2011
 ISBN 978-96-1-987-111-1
 Budapesti Könyvtár Kiadó

Beszédes István
verskötetének könyvborítója
Lázár Tibor illusztrációival

Fekete J. József

SZÖVEG ÉS KÉP ÁTHATÁSA

KÉT KÖNYV PÉLDÁJÁN

Beszédes István: *Kokon*. Fordította Draginja Ramadanski. Lázár Tibor illusztrációival. Bielitzy Károly Városi Könyvtár, Zombor, 2016. 84. o.
Fehér Miklós: *Fekete normalitás*. Kincses Endre illusztrációival. Forum Könyvkiadó – Gion Nándor Emlékház, Újvidék – Szenttamás, 2017. 125 o.

A szöveg és a kép fúzióját a Vajdaságban a DNS posztalfabetikus kulturális folyóirat tűzte zászlajára még 2004-ben. Samu János Vilmos főszerkesztő és a folyóiratot jegyző kör számára a posztalfabetikus és neoanalfabetikus világra kivetített szemléletben az írásbeliségből kifelé vezető úton a grafémák anyagi tapinthatósága, és a gyorsulás helyébe lépő sebesség iránti szerelem lobogott. A játékelméleten túlmutatóan magára a játékra összpontosító szerzők alkotásaikkal és teoretikus leírásaikkal arra esküdtek, hogy az információs forradalom a látványt hozta előbbre a szöveg háttérbeszorulása árán, egy új analfabetizmust generálva, amelyben kezdetét veszi a posztalfabetikus kor, fölslegessé válik a papír és a festék, a grafémák immár a képernyőkre telepedtek át, ahol a digitális kép és szöveg fúziójában a textus nem a verbális jelentés, hanem az alfabetikus és alfanumerikus közeg anyagosságának szintjén van jelen, és inkább a képi esztétikumot erősíti, mint az egyszeri értelmezés biztonságát, ehelyett inkább a palimpszeszt eljárásának az ősi írásbeliség szövegrétegeinek föltárásához hasonlatos módon jár el, megteremtven a testetlen kommunikáció utópiáját.

Ezt a rövid bevezetőt a megkülönböztetés szándékával írtam. El kell ugyanis egymástól választani a DNS szerzőinek a kép és a szöveg fúziójának megvalósítására irányuló törekvését a szöveg és kép egymásba hatolásától, áthatásától, amiről az alábbiakban szólok.

• • •

Beszédes István verskötete kétnyelvű, a páros oldalakon magyar, a páratlanokon szerb szöveg szerepel,

egymás tükörképeként. A kötet címe mindkét nyelven gubóként értelmezhető. A könyv mindössze hat, erős jelképiséget fölvonultató verset tartalmaz, kezdve a művészeti versengésben pofátlansága miatt alul maradt, és ezért, a fogadásból kifolyólag megnyűzott Marszüasz szatír csodálkozó tekintetétől a színpad homályán keresztül az akár kétezer évig is eléelő velvicsiáig. Ezen vezérvonalak mentén a versek által a költő könyvként képződik meg, lapozni lehet, akár a velvicsia száraz leveleit, mint egy világverset, amelynek a különböző irányú szemlélésére a szövegbe fogott belső versek nyitnak teret. A könyv, mint a költő lenyomata, a lét önmagát kirakó tipográfiája. Ebbe a gubóba beletartoznak a Beszédes-féle versuniverzum póktojásai, a színház, az antikvitás, a képzőművészet, az egyetemes tudás igénye. (Polihisztorság, amit a folytatásban méltatott Fehér Miklós is igényel.) A kötet címadásával kapcsolatosan a szerző a következőket nyilatkozta: „A kokon egy szervezeti egység, amelyben a pók tojásai, petéi található, egy sejtburrok. A verseskötetnek is van egy burka, amelyen belül jó esetben van egy körforgás, tehát az utolsó vers találkozik valahol az elsővel. Az ember bőre is egy kokon-féleség, a kötetben szereplő Marszüasz szatír bőre is az, aztán az amfiteátrum alaprajza is ovális, és ilyen a glóbuszunk is, vagyis kokon alakú.”

Hogy a könyv a költő lenyomata, ebben az esetben nem pusztá szólam, hanem tény: Beszédes István maga válogathatta ki, és a könyvtervet is ő készíthette. E kettő találkozásakor a határ a csillagos ég, meg a kötet megjelenítéséhez rendelkezésre álló összeg. Ez utóbbi miatt a kiadvány vizuális megmunkálásának nyomdai kivitelezését vissza kellett fogni valamelyest, ám így is megérdemelte volna a Vajdasági Szép Magyar Könyv kitüntetését. A kiadvány tipográfiája egyedi, látványos, ugyanakkor áttekinthető, a vízszintes és függőleges tükrözések, a fehér és a fekete oldalak változásának ritmikája

Lázár Tibor festményeinek fölhasználásával egészült ki a könyvtest tervezése során. Ennek miéjtjét így fogalmazta meg a szerző: „Az illusztrációknak, Lázár Tibor képeinek egy része is ovális. Ez egy csendélet-sorozat, amely vanitas motívumokat is tartalmaz, ami arról szól, hogy a hiúság az, amivel a leginkább szembe kellene szállnunk. A kötet első versében megjelenő Marszüasz is művészi hiúságának áldozata lett. Emellett ezeken a képeken is szerepel az emberi koponya, amelyet el tudunk képzelni úgy, hogy millió kis bogár, vagyis idea, eszme és rögeszme található benne, és ez egy kellemes tér a költészeti kísérletekre.”

• • •

Beszédes István teremtett világában a frekvenciált szavak voltaképpen négy orígóra utalnak vissza: a Napra, a Földre, az Égre és a Vízre. Ha a Napot Tűzre, az Eget Levegőre módosítjuk, ott találjuk magunkat az őselemek között, az óceán fölött lebegő lélek társaságában. Innét indul költészeti útján Beszédes István, hogy személyes tapasztalatán keresztül új olvasatát adja világának, miként eléünk is új olvasatban tárul a tájképszerű megjelenítéstől a szerepjátszás kényszeréig ívelő költői univerzuma, a történetet öltött tárgyi tétlenség világegyeteme, ami nem egyéb, mint „a soha össze nem állt egész”, az alapból

torzónak született realitás kozmikus kiterjedésének költői tapasztalata. A *Kokon* kötetében elhagyta a korábban gyakran alkalmazott rímet, mérsékelte a szóképek alkalmazását. hogy a tengelytűkrözés során a könyvben szerbül is sorról sorra követhető legyen az eredeti verszöveg, ami, bizony nem akármilyen mutatvány.

Beszédes István József Attila-díjas költő, prózaíró, drámaszerző, műfordító a vajdasági Zentán született 1961-ben. Az *Új Symposion* szerkesztője volt 1989 és 1991 között, alapító főszerkesztője az 1999-ben indult *zEtna* irodalmi portálnak, illetve könyvkiadónak. Öt verseskötet (*Kívánja-e a pirosat? Újvidék*, 1988; *Égvizi séta, déli tükör*, Zenta, 1997; *Messziről Andromeda*, Zenta, 2007; *Magrittesziget*, Zenta, 2013, *Kokon*, Zombor, 2016), egy verses gyermekdráma-kötet (*Rozsdaszín*, Zenta, 2006), és a kisprózákat tartalmazó *Napkitörés* (Zenta, 2008) szerzője. *Legszebb verseinek* gyűjteményét az AB-ART Kiadó jelentette meg 2014-ben. *Kokon* című kötetét a 2016-os Herceg János Irodalmi Díj jutalmaként jelent meg.

Lázár Tibor Becsén született 1980-ban. Jelenleg Zentán él és dolgozik. A Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégium képzőművészeti tagozatának tanára. Egyetemi tanulmányait (2000–2004) és magiszteri tanulmányait (2004–2008) az újvidéki Művészeti Akadémián végezte. Posztgraduális képzési programon a svájci L'Ecole Cantonale d'Art du Valais (Sierre (2006/2007) intézményben vett részt. „Munkáiban a 19. század második felének polgári kultúráját idézi meg mai stílusjegyekkel ötvözve, mint az utcai művészet és a pop kultúra” – hangzott el a Nagypáti Kukac Péter Képzőművészeti Díj átadásakor 2016-ban.

...

Fehér Miklós ifjúsági (?) regényének hőse a Fiú, akiről harmadik személyben szól az elbeszélő, tizenévesen öngyilkosságot kísérel meg, a kórházban töltött néhány nap során azon tépelődik, miként térhetne vissza a „normalitás” világába, miként kopírozhatná egymásra a benne élő Fiút és önmagát, vagyis választ találjon a „ki vagyok én?” kérdésre. Magyarázatot szeretne találni az emberek közti viszonyokra, azok hatásmechanizmusára. Az idegosztályon megfigyelt színes figurák mellé az egymásra sorjázó szövegrészekben, címmel jelzett fejezetekben megjelennek a szétszóródott család tagjai, a barátok és a szerelmek, a léttér konkrét helyei, végül az elbeszélő évekkel később szemtanúja lesz egy tinédzser öngyilkossági kísérletének, de nem akadályozza meg a cselekedet, hanem szurkol a másik fiúnak, vegye csak be a pirulákat. Mert vannak utak, amelyeket végig kell járni.

A Fiú a kórházba kerülését követően magának se tudta megmagyarázni, miért nem akar élni, miért kíván tizennyolc évesen végérvényesen pontot tenni mindenre. Nem meghalni akart, hanem meg szeretett volna szünni. Úgy tűnik, nem a fekete, hanem a szürke normalitás elől menekült, amit apja már megtapasztalt, ő viszont nem szeretné.

A Fiú az öngyilkosságra sarkalló belső gonoszt egy erőltetett maszturbálás során veti ki magából a kórház vécéjében, annak kiürült helyét nyomban valami más kezdi feltölteni, az addigi életét irányító feketeséget megnyugvást nyújtó fehérség váltja föl, jelezvén, hogy a Fiú szembesült önmagával és az életet választotta. Ezt a jelenetet remek illusztráció nyomatékosítja a kiadványban.

A könyv háromnegyedénél fontos változás áll be az elbeszélésben: *„...ez a történet nem ideális, legfőképpen nem normális, mégis teljesen hétköznapi. A történetek soha nem érnek véget, a halál,*

Fehér Miklós regénye Kincses Endre címlaptervével és illusztrációival

az elmúlás, vagy a világvége sem szünteti meg az elbeszélések bonyodalmaikat. A történiák nem szakadnak félbe, örökös körforgásban folytatódnak, a legrosszabb esetben egy másik nézőpontból...” Ez történik itt is, az elbeszélő elárulja, hogy valójában ő a Fiú, és innentől már első személyben folytatja a narrációt. Mintha magához engedné a normalitást, a korábbi, megnevezetlen személyek és térségek helyét nevükön szólított szereplők töltik be az elbeszélésben, akik Zentán, Újvidéken, Szegeden, a Tisza és a Duna partján mozognak, sőt, a jövőbe helyezett epilógusban a szerző részletes utcatérképet mutat be budapesti mozgásáról. Lassan minden a helyére kerül.

Neurotikus érzékenységet, vallomásságot és kontemplációt, dúlt és csillapodó fiatal életérzést, nagyszerű történetvezetést, ötletes szerkesztési megoldásokat, figyelmet fönntartó elbeszélést és példás nyelvi kiforrottságot kínál a regény. Minderre még ráadás **Kincses Endre** utalásokkal teli címlapterve

Kincses Endre
illusztrációja a könyvhöz

és remekbeszabott illusztrációinak sora, voltaképpen a teljes könyvterv, ami tökéletesen illeszkedik a kötet szövegvilágába. Belé hatol.

Már a regény címadása is provokatív, de a címlapere ráteszi a rátehető. A fekete alapon egy szabálytalan fehér téglalapban jelenik meg a FEKETE szó, amelyben a T betű keresztet formáz, a harmadik E pedig befelé fordított, vagyis mintha zárójelbe tenné az előbbi írásjeleket. Alább, a NORMALITÁS már fehéren jelenik meg a fekete alapon. A két sorba tördelt, elválasztó jel nélkül megjelenő szövegben az O vízszintesre stilizált, a női nemi szervet jelölő piktogram, a folytatásban az A fejtetőn áll, a T újra kereszt, miként az illusztrációk mindegyikén, a sorzáró S függőlegesen tükrözőtt, az alá helyezett ferde vonallal együtt kérdőjelet mutat. A borító által közvetített impulzusok természetesen önmagukban is hatnak, ám a szöveg ismeretében válnak utalásként értelmezhetővé. Az alkotók portréi is ezt a fekete/fehér realitást nyomatékosítják.

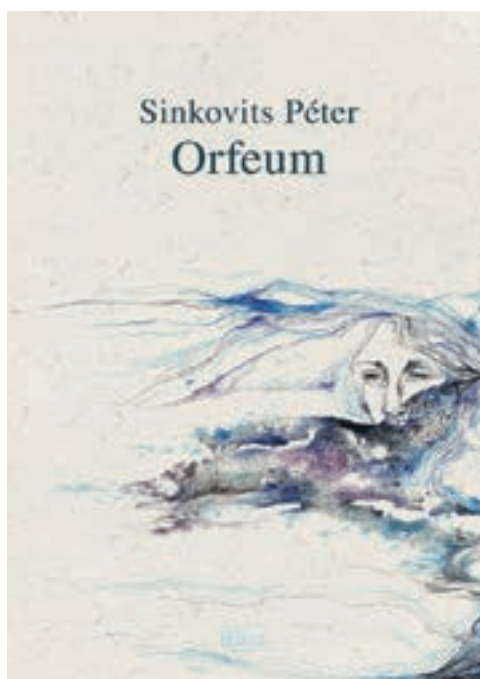
A regény alkotóinak bemutatkozása:

Fehér Miklós – Abban az évben születtem, amikor meghalt Kurt Cobain és megszületett Justin Bieber. Kicsit szégyellem magam emiatt, azóta próbálok jóvátenni a dolgokat. Polihisztor szeretnék lenni egy polihisztormentes világban. (Újság)írók, olvasók, tanulok (valamit mindennap). Időnként terápiás jelleggel kerülnek be dolgok az életembe, aztán eltűnnek. Ami marad, az boldoggá tesz. Az írás megmaradt.

Kincses Endre – Jelenleg Pécssett tanuló grafikus vagyok, aki amúgy a Vajdaságban lakik. Tanulom, hogy ne önkényesen tagoljam a szavakat. „Feltett szándékom megdöbbenést kelteni” (ezt egy filmből loptam). Írok is, meg olvasok is, de nem úgy, mint Fehér Miki. Ennek az alkotásnak boldog grafikusa voltam, aki minden firkát felnyalt, és adott ennek az írott műremeknek az egészébe. „Mert ha az a Fiú nem teszi meg, én nem lennék itt” (ezt meg a regényből loptam).

Könyvbemutató:
Beszédes István, Balázs Attila,
Szógi Csaba, Lennert Móger Tímea,
Fenyvesi Ottó, 2018.
Fotó: Höffler Róbert

Fekete J. József

A VULKÁN ALATT

A **zEtna – magazin a vulkán alatt** irodalmi portál 1999. november 2-án kezdte el működését. Neve a székhelyül szolgáló város (Zenta) nevének anagrammája, alcíme pedig Malcolm Lowrey¹ regényére utal. Nonprofit és független kezdeményezés, amelyet 2001-től önállóan a zEtna Egyesület működtet, tizenkilencedik évfolyamával a teljes magyar (és szerb) nyelvterület legrégebb folyamatosan működő internetes irodalmi folyóirata. Céljával kortárs irodalmi értékek létrehozását és népszerűsítését tűzte ki a társművészetek bevonásával, rendszeres és időszakos, hagyományos és elektronikus kiadói tevékenység folytatásával, közönségtalálkozók, szakmai és ismeretterjesztő rendezvények szervezésével, a különféle földrajzi régiók, illetve különböző nyelvterületek alkotói közötti kapcsolatok fejlesztésével. A zEtna magazin az együttműködés terévé vált. A magazin „határok fölötti” jellegéből eredően kapcsolathálója már működése első éveiben meghaladta az ország- és nyelvi határokat, szerzők és partnerműhelyek, közöttük rangos irodalmi lapok is vendégeskedtek a folyóirat oldalain, állandó hazai és anyaországi szerzői mellett időről időre erdélyi, kárpátaljai, felvidéki, de franciaországi, hollandiai és kanadai magyar alkotók is közöltek írásokat a portálon, amely szívesen látja tárhelyén, sőt oda gyűjti a kortárs irodalom magyarról szerbre, illetve szerbről magyarra fordított darabjait.

A portál folyóirat- és egyben műhelyjellegét tematikus sorozatai adják: a *Szoba kilátással a...*, *A klón neve: Balog*, a *Kezeit csókolja dr. Tóth*, a *Zynthanova: kivonulás, városalapítás (jó?)szomszédság*, a *Fehér füvek*, a *Dobzseiáda*, a *Tűlirat*, a *Láthatatlan madarak*, a *Quadrille-e, vagy flottaverseny?*, a *Biopoétika-sorozat* stb. A webmagazin és olvasóterem legrégebb projektuma a közép-kelet európai térség különféle

tájelemeinek összekapcsolását célzó, *Makropoliszi történetek* négykezes prózasorozat, amiben egy-egy magyar szerző egy-egy szerb íróval felelgetve duzzasztja az egymással párbeszédben álló, vagy egymásra ráíródo urbánus közép-kelet-európai prózakísérlet történetfolyamát.

A webmagazin olvasótermében az *Éghetetlen könyvtár* cím alatt 88 szépirodalmi kötetet, 7 értekező prózagyjűteményt, 16 helyismereti és négy egyéb tartalmú kiadványt találhat az olvasó.

Kilencezret meghaladó címszót, és harmincöt-negyvenezer könyvoldal körüli olvasmányt halmozott fel olvasóterméiben: folyóiratszámokat és elektronikus köteteket. A folyóirat két „kapuval” (frígül a zetna szó jelentése kapu) rendelkezik: évi tizenkét számából egy-kettő szerb nyelven jelenik meg a folyóirat külön e célra rendelt beléptetőjén. Évi forgalma 300.000 látogató.

A zEtna a két évtizedes fennállása alatt könyvkiadóként is fontos kulturális centrum, 2002 óta ugyanis hagyományos könyveket is megjelentet. Próza-, vers-, értekező próza- és műfordítás-sorozataiban a mai napig közel száz első kiadású kötet jelent meg, ezek a *Tűzérékeny kötetek*, vagyis papíralapú könyvek. Évente 5–6 könyvet jelentet meg, szépirodalmi produkciója meghatározó a vajdasági kiadók mezőnyében: Kiadója az elsőkönyves, a fiatalabb és a középnemzedéki, illetve az idősebb szerzőknek egyaránt, miként a kortárs drámaszövegeknek, a magyar szerzők szerb fordításköteteinek és magyar-szerb négykezeseknek, olykor hatkezeseknek, antológiáknak. Ilyen antológiáknak számítanak a webmagazin sorozatai, amelyek voltaképpen műhelymunka eredményei, közülük több könyvként vagy multimediális kiadvánnyként is megjelent. Ezekben

1 Malcom Lowrey: *Vulkán alatt*. Fordította és az utószót írta Göncz Árpád. Bp., 1973. Európa

a szerkesztő immár közel harminc különböző témát vetett föl, amelyekre hol meghívott szerzők írtak egymással felelgető szövegeket, hol pedig szabadon jelentkezhetek a témára érzékeny alkotók. A szerzők csupán a virtuális térben találkoztak, emiatt felvetődött a személyes találkozás igénye, ami nyomán 2004-ben megszületett az Irodalmi Fesztivál ötlete. A fesztivál minden évben a zEtna születésnapja táján, november első hétvégéjén kerül megrendezésre, immár tizennégy alkalommal. Irodalmi jellege alapvető, de társművészeteket is mozgósít. Kezdetől hangsúlyos jelenlétet biztosít a képzőművészetnek, a fotónak, a filmnek, a zenének, el egészen a gasztronómiáig. A fesztiválok is adott témakörök köré szerveződnek, olykor két- vagy többnyelvűek, a vendégek bel- és külföldiek egyaránt, akiket szakavatott beszélgetőpartnerek faggatnak a közönség előtt. A rendezvény a kapcsolatteremtés ösztönzője, egyben poétikák ütköztető helye. Semmiben se hasonlít a hagyományos konferenciákhoz, ugyanakkor semmivel se kisebb tudományos és művészi szintű azoknál. Ráadásul a résztvevők Zenta mellett a környező városokban is bemutatkozási lehetőséget kapnak, akár kiállítással, akár közönségtalálkozóval. Az eddigi fesztiválokon mintegy 500 vendég vett részt, a 150 különböző rendezvényt megközelítően 8.000 néző látta.

A szerző és az olvasó személyes találkozása fontos a zEtna számára. A *Beszélgetések a Vulkán alatt* elnevezésű sorozat is 2004-ben indult útjára, évi akár 20–30 műsossal, és mára háromszázadik estjéhez közelít ez a Vajdaság művelődési életének kiemelten fontos kulturális sorozata. Ezeknek a rendezvényeknek fontos szerepe van Zenta és környéke művelődési életében, azon túl más településeken is, ahol néha a helybeliek éppen ezeken a találkozásokon szereznek tudomást róla, hogy tehetséges író, költő, képzőművész, illusztrátor él közöttük.

A zEtna voltaképpen egyszemélyes könyvkiadó, mindenese Beszédes István, József Attila-díjas költő. Belegondolni is rossz, hogyan vezethet bárki egyedül ilyen szerteágazó tevékenységet, szerzők százaival, pályázatok cerberusaival, nyomdákkal,

terjesztőkkel küszködve, rendezvények sorát, műhelymunkák garmadáját szervezve, köteteket tervezve, tördelve, gondozván a szövegeket.

Természetesen nem segítség nélkül. Értő irodalmi lektorokat, szakavatott szerkesztőket, kiváló illusztrátorokat kér föl a könyvek készítése során. Az utóbbi, a könyvek grafikai és vizuális gondozottsága kiemelt értéke a zEtna köteteknek. A Vajdasági Szép Magyar Könyv versenyében több elismerést nyertek kiadványai (Koncz István *Összegyűjtött versei*, Cs. Simon István *Parlagmagány*, Sirbik Attila *eXoból Endoba*, Verebes Ernő *Előbb még örök*, Csik Mónika *Mákvihar*, Celler Kiss Tamás *Anyaméh* és Diószegi Ágnes *Porcicák* c. kötete, illetve Verebes György *Alvó titánok* c. albuma.) Utóbbi kétségkívül a zEtna eddigi legnagyobb formátumú képzőművészeti vállalkozása. Ehhez viszont hozzá kell tenni, hogy a kötetek vizuális megformálásához számos kiváló képzőművész járult hozzá: Verebes György, Penováč Endre, Miroslav Jovančić, Janovics Erika, Bálint István, Petar Ćurčić, Recskó Diana, Szajkó István, Mucsi Attila, Lázár Tibor, Torok Melinda, Farkas L. Zsuzsa, Stock János (fotográfus), Bakos Anita, Péter László, Turkál Anna, Szeghő Attila, Guelmino Valéria, Bicskei Zoltán, Kiss Attila Etele, Bukta Imre, Kerekes Sándor, Daniela Mamuzić, Sinkovits Ede, Végel Dániel, Krajcsovics Éva.

A zEtnánál megjelent kötetekhez köthetően szerzői már részesültek Szirmai- (Nagy Abonyi Árpád), Sinkó-díjban (Deissinger Ákos, Tóbiás Krisztián, Celler Kiss Tamás, Hernyák Zsóka), Híd- (Fekete J. József) és Artisjus-díjban (Tolnai Ottó). A zEtna az Ünnepi Könyvhét hivatalos listáján évente 4–6 új címszóval szerepel.

A zEtnáról bátran állítható, hogy műhelyként működő kulturális központ. Olyan szerzők munkálkodnak ebben a műhelyben, akik számára hatványozottan fontos az alkotószellem autonómiája, a létértelmezés esztétikumá átválósítása, a mű jelentésvilágának és a befogadó értelmezési horizontjának koherenciája, a gondolatközvetítés művön belüli egyedi megoldásai, mind a költészetben, mind a prózában és a kiemelt helyen kezelt drámában. Tegyük hozzá, a zEtnának se székháza, se fizetett alkalmazottja nincsen.

A kezdetek 1978-ból: *Sáfrány Imre*. Válogatta, előszót Tolnai Ottó. Fedőlapterv: Kapitány László

Tolnai Ottó *Agyonvert csipke* című (1969) verseskötete. Könyvterv: Kapitány László

A Képzőművészeti Kismonográfiák-sorozat első darabja. (Szerkesztő: Ninkov K. Olga, grafikai szerkesztő: Szalma Viktória)

Utasi Anikó

A KÖNYV MINT MŰTÁRGY

BESZÉLGETÉS VIRÁG GÁBORRAL, A FORUM KÖNYVKIADÓ INTÉZET IGAZGATÓJÁVAL-FŐSZERKESZTŐJÉVEL

Az újjvidéki Forum Könyvkiadó 1957-ben alakult meg. Kezdetben szépirodalmi és tudományos munkák, valamint idegen nyelvű kötetek magyar nyelvű fordítását tűzte ki célul.

Idővel a szépirodalmi kötetek mellett a politikai, történelmi, jogi, nyelvészeti és pedagógiai művek is helyet kaptak a kiadásban, azután tankönyvek, bibliográfiák és vallási művek, helytörténeti, néprajzi és művelődéstörténeti munkák is. A Kiadó külön gondot fordít a gyermek- és ifjúsági irodalomra, emellett a képzőművészeti publikációkra is.

2008-tól a kiadó Forum Könyvkiadó Intézetként működik. Az elmúlt 60 évben több mint 2500 címszót jelentetett meg, több milliós összpéldányban. A Kiadónál két folyóirat jelenik meg: a 1934-ben alapított irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat, a *Híd*, és a társadalmi, tudományos, kulturális folyóirat, a *Létünk*, amely 1971-ben indult. A Forum évente három rangos elismerést oszt ki: a *Híd Irodalmi Díjat*, a *Forum Képzőművészeti Díjat* és a *Vajdasági Magyar Művészeti Díjat*.

– A *Forum Könyvkiadó az elmúlt évtizedekben számos képzőművészeti kiadványt is megjelentetett. Elsősorban a vajdasági magyar képzőművészeti élet jeles képviselőit hivatottak bemutatni ezek a könyvek. Monográfiák, albumok jelentek meg fotóművészek, kerámiaművészek, grafikusok, festőművészek munkásságáról; azután olyan kiadványok is, melyek a képzőművészeti csoportok, kolóniák működésével foglalkoznak. Művészetelméleti és művészettörténeti munkák, sőt irodalmárok képzőművészeti írásait tartalmazó kötetek is napvilágot láttak. Ez a változatosság továbbra is fennáll a jelenlegi könyvkiadásban is?*

– A Forum Könyvkiadó a kezdetektől szoros együttműködést ápolt a képzőművészekkel, grafikusokkal, könyvtervezőkkel, talán egy kicsit délszláv hatásra, s ez a szoros együttműködés

azóta mintegy a védjegyükké vált. Többek között olyan művészekkel működünk együtt, mint Hangya András, Sáfrány Imre, Kapitány László, Ács József, Benes József, Maurits Ferenc, Csernik Attila, Baráth Ferenc, Dobó Tihamér, Glid Nándor, Szajkó István, Szombathy Bálint, akik egy-egy korszak meghatározó egyéniségei lettek, munkáik szerves részét képezik könyvkiadásunknak. Helyzetünkben fakadóan, mivel kisebbségi könyvkiadó vagyunk, egyszerre több művészeti területre koncentrálnunk. A változatosság továbbra is fennáll. A képzőművészetet illetően az elmúlt években például Lazukics Anna fotóművész munkásságát bemutató (*Foto Lazukicsanna*) albumot, a csurgói művésztelepről szóló monográfiáinkat (*Ifjúságunk, Csurgó*) Dormán László, a Kanizsai Írótábor nyolcvanas éveit felidéző képes krónikáját (*Kanizsai képesesék*), Oláh Dóri vizuális naplóját (*Rakétaiskola darálthúsból*), Davor Gromilović képzőművészeti albumát (*Wrong time, wrong place*) vagy Antal Szilárd fotónosztalgiait (*A rejtett város*) említeném. De van olyan verseskötetünk is, amely a szerző azonos értékű illusztrációival jelent meg (Maurits Ferenc: *Néma angyalok*), és készülöben van a magyar képzőművészetet kiválóan ismerő Bela Duranci munkásságát bemutató életútinterjú-kötet is.

– A Képzőművészeti Kismonográfiák sorozatában régebben olyan jelentős vajdasági művészek kaptak helyet, mint a két Pechán, Oláh Sándor, Hangya András vagy Sáfrány Imre. A sorozat hosszú szünet után újjáéledt, úgy tudom két kiadvánnyal bővült. Előkészületben vannak-e esetleg újabb kötetek?

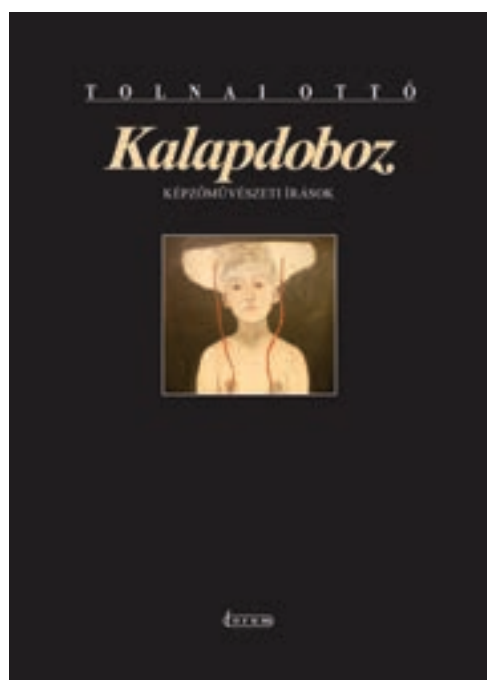
– A Képzőművészeti Kismonográfiák elsősorban vajdasági születésű, illetve vajdasági kötődésű művészekre fókuszál. Igen, nemrég két új kiadvánnyal bővült sorozatunk. A zombori származású festőművészről és a gödöllői művésztelep tagjáról, Juhász Árpádról (Őriné Nagy Cecília: *Juhász Árpád*),

A 2016. évi Vajdasági Szép Magyar Könyv Díját a Forumnak ítélte oda a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség zsűrije. (Juhász Erzsébet: *Határregény*, Csernik Emese illusztrációival, műszaki szerkesztő: Csernik Előd)

A 2017. évi díjat szintén a Forum kapta. (Terek Anna: *Halott nők*, Antal László illusztrációival, műszaki szerkesztő: Losonczi Kelemen Emese)

Tolnai Ottó képzőművészeti írásai

Domonkos István verseskötete

továbbá a bajai-szabadkai Telcs Ede szobrász- és éremművészről (Baranyi Anna: *Telcs Ede éremművészete*) adtunk ki kötetet. Emellett a kortársak ismertetése is szerepel kiadói terveinkben. Előkészületben van Nemes Fekete Edit kerámiaművészt méltató kismonográfiánk, és a fiatal szabadkai festőművészt, Ricz Gézát bemutatni kívánó könyvünk is. Itt kell megemlítenem azt is, hogy korábban kismonográfiánk bevezető tanulmányát írók és irodalomtörténészek írták, újabban viszont ezt a feladatot művészettörténészekre bízuk. Sorozatunk szerkesztője jelenleg Ninkov K. Olga, grafikai szerkesztője pedig Szalma Viktória.

– *A Forum Könyvkiadó külön figyelmet fordított mindig a könyvek művészi megjelenésére is. A korábbi kiadványok tervezői, műszaki szerkesztői és illusztrátorai (például Illés Lajos, Kapitány László, Maurits Ferenc, Tomcsányi László, Csernik Attila, Léphaft Pál, Penovác Endre) számos elismerésben részesültek. Ma a fiatal vajdasági grafikusok nemzedéke is lehetőséghez jut a könyvek illusztrálásakor. A díjak természetesen most sem maradnak el.*

– Fontos számunkra az, hogy küllemében is értékes, szép kiadványokat jelentessünk meg. A könyvre mint műtárgyra tekintünk. Továbbra is számítunk az idősebb nemzedékre, de természetesen a fiatal illusztrátorainkra is gondolunk. Oláh Dóri és Davor Gromilović köteit már említettem, mindkét kiadványt a Symposium Kiadóval közösen adtuk ki, és a Ricz-kötet is közös kiadásban készül. Oláh Dóri egyébként ezzel a könyvével elnyerte a 2016. év legszebb művészeti könyvéért járó díját. Kiemelném a Híd Kör Art elnevezésű fiatal képzőművészeket tömörítő csoportosulást is, melynek tagjai az irodalmi művekhez készült könyvillusztrációik bemutatását például kiállítások szervezésével kapcsolják össze. Az eddigiekben Bicskei Anikó, Munjin Andrea, Újházi Adrienn, Szent Lilla, Vass Szabolcs, Varga Valentin, Pesti Emma, Klájó Adrián illusztrált egy-egy könyvünket, és remélem, hamarosan a többiek is sorra kerülnek. Nem kis büszkeséggel kell megemlítenem, hogy az elmúlt években a Vajdasági Szép Magyar Könyv-pályázaton kiadványaink szinte minden kategóriában díjazottak voltak. Presztízs kérdés számunkra, hogy minél szebb könyvet tegyünk le az asztalra,

olyan kiadványokat, melyek megállják a helyüket akár egy magyarországi, akár egy belgrádi könyvkiállítás megmérettetésében is.

– *A Kiadó elsősorban a vajdasági magyar, valamint a szerb, illetve délszláv kultúra közvetítését tartja feladatának. A hagyományos és kortárs szerb képzőművészet mennyire van jelen a Forum-kiadványokban?*

– Nem annyira jellemző, hogy a Forum szerb képzőművészekről jelentet meg könyveket, bár erre is volt példa (Milovoj Nikolajevićről jelentet meg kismonográfiát), de itt ismételtelen megemlíteném Bela Duranci művészettörténész nevét, aki nemcsak a Kiadóhoz, de a magyar képzőművészethez is szervesen kötődik. Előkészületben van Tolnai Ottó délszláv képzőművészekkel foglalkozó esszéinek szerb nyelvű kiadása, melyet Vickó Árpád fordításában szándékozunk kiadni.

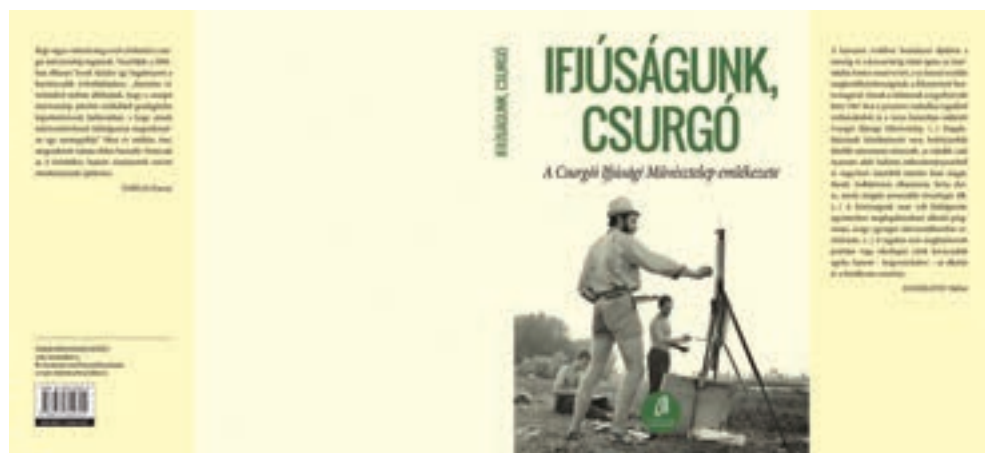
– *A magyarországi (netán felvidéki vagy erdélyi) érdeklődők hogyan juthatnak hozzá ezekhez a képzőművészeti kiadványokhoz, egyáltalán a Forum-könyvekhez?*

Maurits Ferenc „fényversei” utazásairól

Lazukics Anna
fotóalbuma

Monográfia
a Csurgói
Művésztelepről

Davor Gromilović
képzőművészeti albuma

– Mivel a határon nehéz átjuttatni a könyveket, mindenkinek az internetet tudom ajánlani. Eljutnak ugyan könyveink Magyarországra, de sokszor nehézkes egy-egy könyv beszerzése. A www.forumliber.rs/konyvesboltok linkre kattintva az érdeklődők tájékozódhatnak a magyarországi könyvvásárlási, illetve elektronikus könyvrendelési lehetőségekről. E-könyvek formájában is elérhetők egyes publikációink a www.ekonyv.hu oldalon. Az Ünnepi Könyvhéten és a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon is folyamatosan jelen vagyunk, természetesen itt is megvásárolhatók kiadványaink.

– *Melyek a Forum ez évi kiadói tervei, milyen képzőművészeti kiadványokra számíthatunk?*

– Ahogy említettem, folytatjuk kismonográfia sorozatunkat, ezenkívül külön monográfiát szeretnénk megjeleníteni a Forum képzőművészeiről, illusztrátorairól. Tervben van Dormán László jazz-fotóinak, azután Vass Szabolcs Rokon Ilonka-sorozatának kiadása is. A *Híd* januári száma Benes Józsefnek állít emléket. A folyóirat egyébként rendszeresen közöl kortárs képzőművészettel foglalkozó írásokat, ugyanakkor fiatal képzőművészek illusztrációit is mellékeli.

– *Köszönöm a beszélgetést.*

Újvidék, 2018. III. 19.

Oláh Dóri vizuális naplója

A Kanizsai Írótábor képes krónikája

Baranyi Anna monográfiája

A Vajdaság Magyar Művelődési Intézet épülete, könyvtára és alkotóháza

Máriás Endre

A MEGTARTÁS INTÉZMÉNYE

A zentai székhelyű **Vajdasági Magyar Művelődési Intézet** 2005-ös megalakulása óta rendkívül fontos szerepet tölt be nemcsak a vajdasági, hanem a Kárpát-medencei magyarság életében is. A Magyar Nemzeti Tanács és a Vajdaság Autonóm Tartomány által alapított intézmény létrejöttének elsődleges célja az volt, hogy a vajdasági magyar nemzeti közösséget átfogó, jobbra mozgalmi jellegű kulturális szerveződésekkel karöltve a kultúra és a tudományosság minden olyan területén, amelyeken önálló kisebbségi intézmények nem hozhatók létre, felvállalja az ott folyó munka irányítását és segítségét, kiegészítve azt az egész régióra kiterjedő közművelődési tanácsadással és szolgáltatásrendszerrel.

A Vajdasági Magyar Művelődési Intézet napjainkban a magyar közművelődési élet egyik fő szervezője, valamint a tudományos kutatások kezdeményezője és vezetője a Vajdaságban. Feladatai közé tartozik a vajdasági magyarság kultúrájának dokumentálása, kutatása és bemutatása; szakkönyvtárak és internetes adatbázisok kialakítása és működtetése; szakmai képzések szervezése, illetve tudástranzfer biztosítása; az információszolgáltatás és a tanácsadás; a kulturális értékek bemutatása, valamint társadalmi hatásuk vizsgálata; a művelődő közösségek tevékenységének elemzése és az azok fejlődését szolgáló kísérletek végzése, illetve egyéb tudományos és közművelődési szolgáltatások nyújtása.

Az intézetben megvalósuló igen sokrétű és szerteágazó munkának köszönhetően az elmúlt évek során folyamatosan bővült az intézmény vajdasági magyar könyv-, kép-, mozgókép- és levéltári gyűjteménye. A digitális tartalmak ugyanakkor nemcsak a közgyűjteményi anyagok digitális feldolgozása révén gazdagodtak folyamatosan, hanem új tartalmak is keletkeztek az értéktár-projekthez és a műemlékvédelemhez kapcsolódóan, valamint növekedett a népzenei és a folklóradatbázis feldolgozottsága is.

*– Intézetünk egyik fő feladata a digitalizálás és az archiválás. Jelenleg is folyamatban van a Magyar Szó napilap, valamint az Új Symposion folyóirat digitalizálása; illetve archiváltuk a Durindó és a Gyöngyösbokréta, valamint a Kálmány Lajos Népmesemondó Verseny anyagait is. Drámatárunkat is folyamatosan bővítjük, tavaly például összesen 20 698 oldalnyi anyaggal gazdagodott, ami elsősorban az Újvidéki Színház archívuma feldolgozásának volt köszönhető. Emellett folytatódik a már archivált anyagok metaadatolása, valamint az archívumban található adatok nyilvántartásának átszervezése, a katalógusrendszer kidolgozása a digitális könyvtár, médiatár, fotó-, hang- és mozgóképarchívum területén, illetve ezek integrálása a meglévő rendszerekbe. – mondta el **Gondi Martina**, a VMMI igazgatója, hozzátéve, az intézeti könyvtárban a katalogizált és a még katalogizálatlan állománnyal együtt jelenleg körülbelül 12 000 könyv található, amelyeknek a száma folyamatosan bővül. Napi rendszerességgel dokumentálják a szerb nyelvű sajtóban és általában a médiában a vajdasági magyarsággal kapcsolatban megjelenő hírianyagot, emellett folyamatosan végzik az intézet közművelődési információs hálózatának működtetését, a www.vmmi.org információs weboldal és a www.adattar.vmmi.org digitális adatbázis folyamatos feltöltését, valamint az adatbázisban szereplő adatok frissítését, feldolgozását és fejlesztését is. Az intézményben ezenkívül számos egyéb tevékenység is folyik, mint amilyen például az a számottevő társadalomtudományi kutatómunka, amelynek eredményei elsősorban az intézet eddig megjelent, illetve előkészületben lévő kiadványaiban mutatkoznak meg; az akkreditált pedagógusképzések, valamint a könyvtárosok és a közművelődési szakemberek számára szervezett továbbképzések életre hívása; a magyarországi, Kárpát-medencei és nemzetközi kapcsolatok ápolása és továbbéltetése; a Hagyományok Háza*

Könyvek a VMMI kiadásában (vagy társkiadóként)

A VMMI által szervezett rendezvények
(fő- vagy társszervezőként)

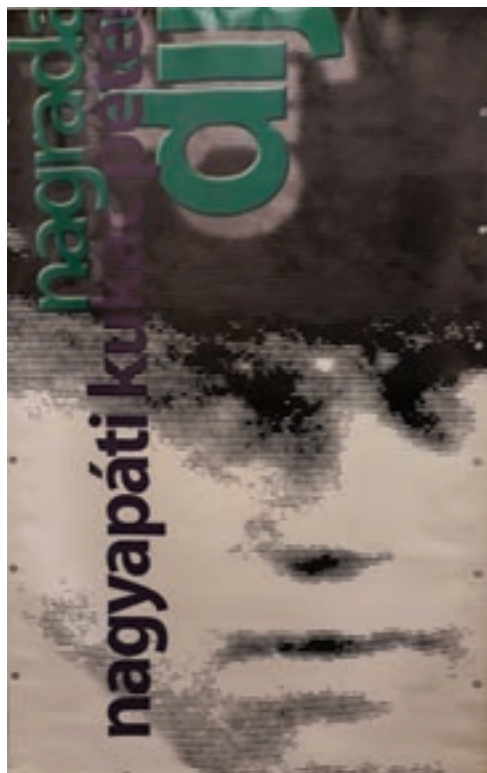
Hálózat – Vajdaság munkájának koordinálása, amelynek köszönhetően a VMMI a korábnál jóval magasabb szinten tudja biztosítani a szakmaiságot a népművészet egyes területein; a vajdasági magyar virtuális örökségmúzeum feltöltése és publikus felületének kialakítása, stb.

A Vajdasági Magyar Művelődési Intézet tevékenységi körébe mindemellett olyan állandó rendezvények fő- vagy társszervezőként való megszervezése és lebonyolítása is beletartozik, mint amilyen például a magyar kultúra napjának vajdasági központi ünnepe és a Kárpát-medencei Kulturális Fórum, az Énekelte Verseket Zentai Fesztiválja, az Improvizatív Zenei Műhely, a Művészet és műemlékvédelem elnevezésű művésztelep, a Vajdasági Magyar Amatőr Színjátékos Találkozója, a Vajdasági Magyar Amatőr- és Diákszínjátékos Tábora, a Szent Mihály-napi Táncháztalálkozó és Sokadalom, valamint számos egyéb esemény.

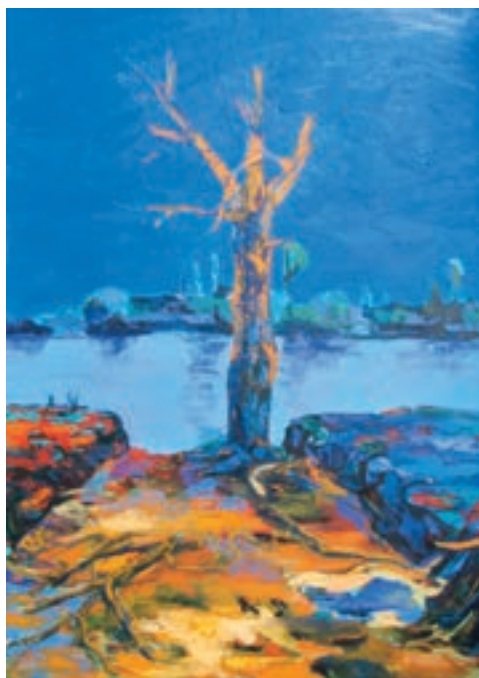

Mindezen tevékenységek a Vajdasági Magyar Művelődési Intézetet a vajdasági és az egyetemes magyarság legkiemelkedőbb művelődési intézményei közé emelik, azok közé az intézmények közé, amelyeknek jelentősége messze túlmutat az eredetileg meghatározott feladatkörükhöz tartozó tevékenységek ellátásán, ugyanis a VMMI nemcsak a közösség szolgálatát, hanem az annak megtartásáért és a továbbépítéséért folytatott küzdelem eredményességéért is kulcsszerepet tölt be a vajdasági magyarság életében.

Vízpartok és emberek (Festészeti napló az eltűnésről), 2014–15

Az emlékek
őrzői, Triptichon,
2015

ACSAJI GYÖRGYI

1986-ban született Zentán. Pillanatnyilag az Óbecse–Újvidék útvonalon él és dolgozik. Első művészi lépéseit, úgy az elméleti, mint a gyakorlati ismereteit Viktor Skrabány festőművész becsei műtermében szerezte.

2005–2009 között az Újvidéki Művészeti Akadémia festészeti szakán végezte alaptanulmányait Dusan Todorovity vezetésével. 2009–2011-ben a festészeti szakon Goran Deszpotovszki tanár vezetésével elvégzi a mesterképzési tanfolyamot. Az újvidéki Bogdan Šuput Formatervezői Iskolában dolgozik.

2011-től a Vajdasági Képzőművészek Egyesületének Szövetségének (SULUV), 2017-től a Szerbiai Képzőművészek Társaságának (ULUS) tagja. Önálló kiállításai mellett részt vett számos csoportos kiállításon is, valamint jelentős hazai és külföldi festőtáborokban.

Önálló kiállítások:

- 2018 Topolya, Községi Művelődési Ház
- 2018 Belgrád, NLB galéria
- 2018 Belgrád, Lucida Galéria: „Stone Dreams”
- 2017 Újvidék, SANU Galéria (Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia/ Platoneum)
- 2017 Vrbas, Kulturális Központ galériája: „Az emlékek őrzői”.
- 2016 Vranje, Nemzeti Egyetem Galériája
- 2015 Óbecse, Városi Galéria, Kör (KRUG)
- 2015 Bácspalánka, Városi Galéria
- 2015 Újvidék, Kis Képzőművészi Szalon (MLS)
- 2015 Újvidék, Vajdasági Képzőművészek Társaságának Galériája (SULUV): Partok és emberek-ciklus
- 2014 Belgrád, Sztambol-kapu felsővárosi Galériája
- 2012 Újvidék, Frida caffè-galéria
- 2012 Kragujevac, Balkán Hídjai Galéria: Homo Ihtis

- 2011 Újvidék, Művészeti Akadémia Multimediális központja: A képzőművészi tér dualizmusa – mesterkiállítás
- 2010 Belgrád, Bozsidar Adzsija Népegyetem – Osztrvo G: A megfogható határai

Díjak:

- 2006 Milivoje Nikolajevity-díj rajz-tanulmányra az Újvidéki Művészeti Akadémián
- 2016 Különdíj a 3. Nemzetközi Biennálén, kollázs
- 2017 Első díj a 24. rajzkiállításon – Sabac
- 2018 Nagypáti Kukac Péter-művészeti díj

Elérhetőség:

- E-mail: adjerdji@gmail.com
- Webcím: <http://acajidjerdji.weebly.com>

ÁGOSTON LÓRÁNT

1970-ben született a jugoszláviai Törökkanizsán. 1995-től a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola rajz–földrajz szakos hallgatója. 1997-ben a szegedi József Attila Tudományegyetemen végez okleveles környezetvédőként. 2004 óta a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének (MAOE). 2005 óta pedig a Savez udruženja likovnih umetnika Vojvodinának (SULUV, a Vajdasági Képzőművészek Egyesületeinek Szövetsége) a tagja. 2005-ben megkapta a párizsi Cité International des Arts ösztöndíját. 2010-től a Szegedi Tudományegyetem Művészeti Akadémiáján vizuális és környezetkultúrát tanít. Több verseskönyvet illusztrált, köztéri műalkotások elkészítésében vett részt, kísérleti filmeket készített. Alkotói tevékenységgel főiskolás kora óta foglalkozik, rendszeresen állít ki önállóan és csoportosan is. Rendszeresen részt vesz nyári alkotóműhelyek szervezésében és munkájában, valamint tanulmányutakon otthon és külföldön. Jelenleg egy olyan performanszon dolgozik, amely ötvözi az irodalmat, a zenét és a képzőművészetet, keresi a kapcsolódásokat, átjárhatóságokat a műfaji határok között. Fontos feladatának tartja, hogy alkotásai és tanítása révén közelebb hozza az embereket a műalkotásokhoz, a művészetek szeretetéhez, élvezetéhez.

2000–2002 Árpád-házi Szent Erzsébet Szakközépiskola, Esztergom, környezetvédelem tanár; József Attila Általános Iskola, Esztergom, rajztanár

1995–1999 Dositej Obradovic Gimnázium és Szakközépiskola, Törökkanizsa és Magyarkanizsa, rajz-földrajz tanár

Tanulmányok:

2009–2010 Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógiai Kar, MA okleveles vizuális- és környezetkultúra tanár
1995–1997 József Attila Tudományegyetem, Szeged, okleveles környezetvédő
1991–1995 Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged, rajz-földrajz tanár

Szakmai munka:

2016– SZTE JGYPK rajz-művészettörténet tanszék, óraadó rajztanár
2002– Zoltánfy István Általános Iskola Deszk, rajz-földrajz tanár

Alkotói díjak:

2017 Szeged város alkotói díja
2015 Ösztöndíj, Római Accademia d'Ungheria
2015 XXV. Rajzpedagógus tárlat, Szeged város díja
2013 XXIII. Rajzpedagógus tárlat, különdíj, Szeged
2012 XIV. Táblaképfestészeti Biennálé különdíj, Szeged
2011 Olaf-díj, Bácskossuthfalva, Szerbia
2011 XXI. Rajzpedagógus tárlat, Szeged, pedagógusok szakszervezete városi és körzeti bizottságának díja
2010 Szeged város alkotói díja
2006 XVI. Rajzpedagógus tárlat, Szeged város díja
2005 Ösztöndíj, Párizs, Cité Internationale Des Arts
2005 Szeged város pályakezdői díja

Lebegés 04, 2016

Lebegés 06, 2016

Egyéni kiállítások:

- 2017 Tiszavirág Étterem, Szeged
- 2015 Lakáskiállítás Vas u.15., Budapest
- 2014 SULUV Gallery, Novi Sad, Szerbia
- 2014 SZTE rajz-művészettörténeti tanszék, Szeged
- 2012 'zETNA Gallery', Zenta, Szerbia
- 2012 Szilády Áron Gimnázium Galéria, Kiskunhalas
- 2010 Grand Café, Szeged
- 2009 Dobó Tihomér Gallery, Kanizsa, Szerbia
- 2008 Tanítóképző Főiskola, Subotica, Szerbia
- 2008 SULUV Gallery, Novi Sad, Szerbia
- 2006 Európai-Közép Galéria, Duna Múzeum, Esztergom
- 2005 MÉH Galéria, Szeged
- 2005 Cité Internationale des Arts, Open Atelier, Paris, France
- 2005 Könyvtár, Kiskunhalas
- 2003 Diákkotthon, Subotica, Jugoszlávia

- 2002 Elvis Cafe, Entomophoby, Budapest
- 2001 Zöld Ház Galéria, Esztergom
- 2000 József Attila Iskola Galéria, Esztergom
- 1999 Könyvtár, Zenta, Jugoszlávia
- 1999 Kanizsa, Jugoszlávia
- 1998 Rimska Dvorana, Beograd, Jugoszlávia
- 1998 Könyvtár, Novi Knezevac, Jugoszlávia

Művészeti tagságok:

- 2005 SULUV – Vajdasági Képzőművészek Egyesületeinek Szövetsége
- 2004 MAOE – Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
- 2004 MROE – Magyar Rajztanárok Országos Egyesülete

Elérhetőség:

- Web: <http://agostonlorant.hu/>
- E-mail: loriub@gmail.com

ARGYELÁN ZITA

1995-ben született Újvidéken. Az általános iskola befejezése után a Bogdan Šuput Képzőművészeti Középiskolába iratkozott, képzőművészeti technikus szakra. A középiskolát 2014-ben fejezte be. Ekkor felvételt nyert az újvidéki Képzőművészeti Akadémia grafikai szakára, ahol 2018-ban diplomázott Aleksandar Botic egyetemi tanár szakosztályában.

2011 óta folyamatosan részt vesz az újvidéki Šok zadruha Galerija szervezésében történő különböző művészeti tevékenységek bemutatkozásain. 2017 óta a Híd Kör Art művészkör tagja. Már a középiskolai tanulmányai alatt számos csoport kiállításon és projektum megvalósításában vett részt.

Kiállítások – projektumok:

- 2010 Technikai Tudományok Kara, Újvidék – Város arca-projektum
Apolo központ, Újvidék – fotókiállítás
- 2011 Art Klinika művészcsoporthoz tagja
- 2011 Art Klinika – Lutkorama projektum – bábszínházi műhelymunka, előadások a kamenicai gyermekfaluban, az újvidéki Dunaparkban, a Miletic utcában és az Art Klinika Galerija termében
- 2011 Természettudományi Múzeum – falfestmény-készítés
- 2011 Art Klinika Galerija – grafikai csoportkiállítás
- 2012 Lengyelország – európai projektum (stop motion animáció készítés)
- 2012 Art Klinika - Új Lutkorama projektum
- 2013 Művésztelep az újvidéki Petőfi Sándor Általános Iskolában
- 2013 Vajdasági Múzeum – papírmásé szobor készítés
- 2013 Galerija Macut, Újvidék – csoportkiállítás
- 2014 Črnatelj, Szlovénia – Képzőművészeti Művésztelep
- 2014 Művésztelep az újvidéki Petőfi Sándor Általános Iskolában

2014 Šok zadruha – grafikai csoportkiállítás

2014 A Bogdan Šuput Középiskola kiállítása: SULUV (Vajdasági Képzőművészek Egyesület) legjobb grafikai mű díja

Elérhetőség:

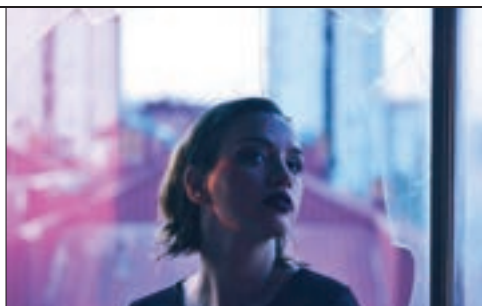
E-mail: zita.argyelan@gmail.com

Herbárium, 2017

BICSKEI ANIKÓ

Óbecsén született 1987. május 24-én. Az Újvidéki Művészeti Akadémia képgrafika szakán tanult. Főleg gyerekkönyvekkel és egyéb illusztrációkkal foglalkozik, ezen kívül az animáció- és a bábkészítés iránt érdeklődik. A képzőművészeti alapelemek variációjával, játékkal jut el a kész alkotásig – sokszor olyan utakon, amelyek neki is sok újdonságot, ismeretlent rejtenek.

Elérhetőség:

E-mail: bicskei.aniko@gmail.com

Cím nélkül, 2018

Cím nélkül, 2018

BLASKÓ ÁRPÁD

Verbászon született 1985. június 4-én. Az Újvidéki Művészeti Akadémia Képzőművészeti Karának tervezőgrafikai szakán diplomázott. A Bolyai Tehetség-gondozó Gimnázium tanára, a Kosztolányi Dezső Színház és a szabadkai Népszínház tervezőgrafikusa. A képzőművészet terén az iparművészet, azon belül az orosz avantgárd foglalkoztatja. Ars poeticája a digitális valótlanág.

Jelenleg a szabadkai Képzőművészeti Találkozó Modern Galéria megbízott igazgatója. (Raichle-palota)

Elérhetőség:

E-mail: bla.bla.blasko@gmail.com

Posztmodern kisember, 2015

KINCSES ENDRE

Zentán született 1996. május 25-én. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának harmadéves grafikusművész hallgatója. Főként alkalmazott művészetekkel foglalkozik. Fontos számára a képzőművészet, mint kifejezésforma, éppen ezért igazán nem is alkalmazott és nem is képzőművész. Ars poeticája: „A képző és alkalmazott művészet arany metszésében szeretnék újjászülni majd. Ehhez hasonló giccsek nélkül.”

Elérhetőség:

Twitter: endrekincses

Instagram: endremacu

E-mail: endre.macu@gmail.com

Válasz Pilinszkynek, 2016

A Ctrl V csapat és a VITA művészeti központtal meghívjuk Önt

„SZABADKA, A FÜRDŐK VÁROSA”
című kiállításra.

Ctrl V
facebook.com/ctrlvart

MEGNYITÓ:
2015. ÁPRILIS 10. 19-00A

HELYSZÍN:
SZABADKA,
STRÓGOMBERETECSE,
KÜLÖNFÉNYK / SOCIAL BAR
& ART GALLERY

MEGTARTÁS:
ÁPRILIS 10. - MÁJUS 10.

KURÁTOR:
GRÜNÖCSEVIRÁG

KIÁLLÍTÓ MŰVÉSZEK:
KIS ENDRÉ, MOLNÁR ESIKARD, PESTI EMMA, RICZ GÉZA,
SOLTIS MIKLÓS, SZABÓ BARNA ÉVA, VARGA VALENTIN

Utcai Dávid, Kis Endre, Ricz Géza és Soltis Miklós

KIS ENDRE

Szabadkán született 1980. április 11-én. 1995–1999 között a szabadkai November 18 Építészeti Szak-középiskolában végezte tanulmányait, ipari nyomtató technikus szakon. 1999–2000-ben a Magyar Nyelvi Intézet művészettörténet szakát végezte el, majd 2000–2006 között a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karát, festő szakon.

Egyéni kiállítások:

- 2002 Márton Áron College, Pécs
- 2003 Márton Áron College, Pécs
- 2011 Mirror, Apa Gallery, Budapest
- 2014 Exhibition, Nappali, Pécs; Hun-ted, ArtWorks, Trenton, USA

Performanszok:

- 2002 Natasa kiszabadítása, Óbecse, Szerbia
- 2003 Megnyitó, Márton Áron Szakkollégium, Pécs
- 2004 Világok háborúja, StandART Multiplex, Kishegy, Szerbia; Megnyitó, Helyőrségi Klub, Pécs
- 2005 Az Alma, Ifjúsági Ház, Pécs
- 2006 Siker-kudarck, Művészetek Háza, Pécs
- 2010 Tengeri vitorlás, Tóthfalva, Szerbia
- 2011 Art for free, Dombos feszt, Kishegy, Szerbia; Art for free, Pécs; Projekt Zmajev, Zmajev, Szerbia
- 2012 Odüsszeusz, Temerin, Szerbia; Art for free, Pécs

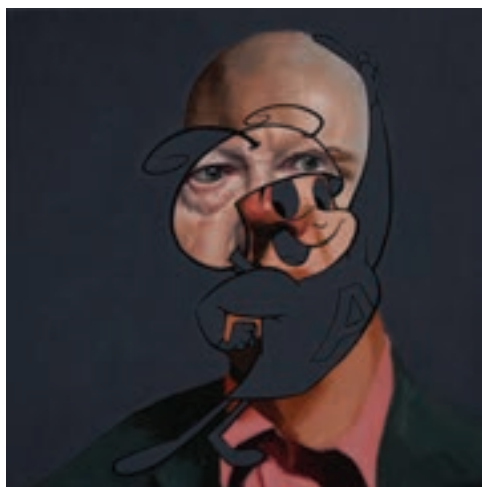
Díjak:

- 1999–2005 Márton Áron Szakkollégium, magyar állami ösztöndíj
- 2003 I. Országos Művészeti Diákköri Konferencia, II. díj
- 2005 Add el a design!, Design Hét kiraktpályázat, II. díj (Gyuris Róberttel és Pinczehelyi Andrással)
- 2006 Kogart díj
- 2010, 2011, 2013 Derkovits ösztöndíj
- 2011 Festészeti különdíj, Meeting point, Arad, Románia

Elérhetőség:

Telefon: +40 745 385 939
 Web: m.me/kis.endre
 E-mail: enkiss@yahoo.com

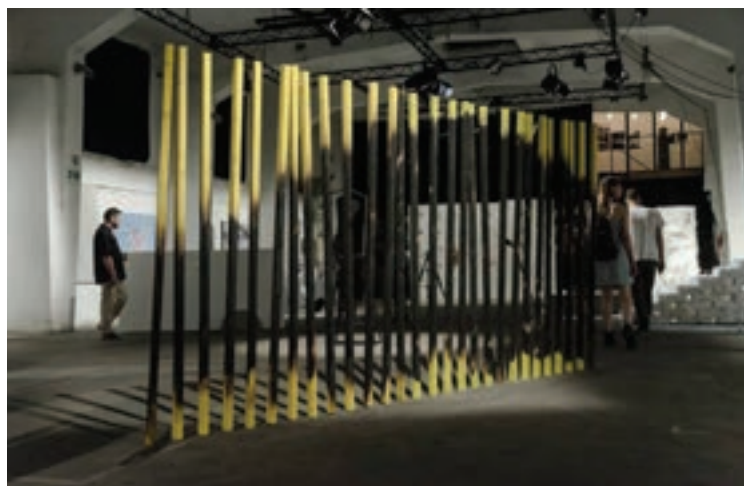

Lopott hősök, 2016

Fagyott birsek, 2017

Fagyott birsek (részlet), 2017

Kerítés, 2016

KLÁJÓ ADRIÁN

Zentán született 1993. szeptember 19-én. A középiskolát a Bogdan Šuput Formatervezői Iskolában végezte grafikus tervező szakon. Jelenleg az Újvidéki Művészeti Akadémia képzőművészeti karának abszolvense. Irányultsága a művészetben belül széles spektrumon mozog. A kétdimenziós, leginkább papíralapú képek, kollázsok készítése mellett installációk, objektek és egyéb multimediális kifejezési formák foglalkoztatják. Kísérletező alkat. Munkáiban hangsúlyos a textúra és a fekete használata. Legfőbb témái: a ruralitás, mint létforma, a környezet és az egyén kapcsolódása, illetve a művészi újrahasznosítás. Több önálló kiállítása volt, megannyi csoportos tárlaton és művésztelepen vett részt belföldön és külföldön egyaránt (Magyarországon, Szlovákiában,

Ausztáriában). Műveit számos folyóiratban publikálta. Képzőművészettel kapcsolatos szövegeket ír.

Elérhetőség:

klajoadrian@gmail.com

Sárga gyökér, 2017

Sárga gyökér, 2017

Képzelné valamit

Exodus

Lakatlan fázis

KOZMA LAURA

1990-ben Csantavéren születtem és élek. A nyomdaipari, designer középiskolai évek, melyek Szabadkán múltak el, és a szegedi képzőművészeti egyetemi időszak után, a városi élet és a szárnypróbálgatások után fontos állomás újra a szülőfalum és környéke. Tanulmányaim alatt igyekeztem sok művészeti ággal, technikával megismerkedni, hasznos tapasztalatokra szert tenni és több utat járni egyszerre. Így bekerültem a temerini TAKT alkotótelepre, az ómoravicai 9+1 ifjúsági művésztelepre és tagja lettem több képzőművészeti csoportnak pl. a szabadkai Q csoportnak, a Csantavéri Képzőművészek Társulatának és a Szabadkai Művészeti Szalonnak. Ráérősen, lassan haladok azon az úton, mely egyszer majd körvonalazza és bekeríti egyéni alkotói világomat. A csoportokkal való kiállítás mellett folyamatosan vendégkiállítóként szerepelek a szabadkai Népkör Őszi szalonján és a Nemzetközi Kiskép Kiállításokon. 2015 elején a *Három(szem)szög* című kiállítás, melyen másik két kortársammal vettem részt Szabadkán a Magyar Házban, jellemezte és összegezte eddig legjobban az egyéniségemet. Ott láthatta először a közönség, mi foglalkoztat. Általános iskolában, középiskolában és a helyi művelődési házban tanárként dolgozom. Ebben örömet lelem és rengeteg lehetőséget látok a magam fejlődésére és a diákjaim számára is. A jövőben viszont szeretnék egy olyan környezetet kialakítani, ahol munkámban az alkotás kerülhet az első helyre.

A „KÖRNYÉKKÉP” végre egy olyan állomás, mely köré az első önálló kiállításomat érdemes és fontos is szervezni. Remélem, a hangulatából még sokáig táplálkozhatok.

Önálló kiállítások:

- 2018 Házformák (Topolya)
- 2016, 2017 Környékkép (Zenta, Szabadka)
- 2015 Három/szem/szög (Szabadka)

Művésztelepek:

- 2016–2018 Nemzetközi Grafikai Műhely (Zenta)
- 2017 Bácskai művésztelep (Hajdújárás)
- 2015–2016 Zentai művésztelep (Zenta)
- 2014–2016 9+1 művésztelep (Ómoravica)
- 2012–2013 TAKT (Temerin)

Tagságok:

- Híd Kör Art (2014–2018)
- Csantavéri Képzőművészek Társulata (2010–2018)
- Q-csoport (2011–2016)

Elérhetőség:

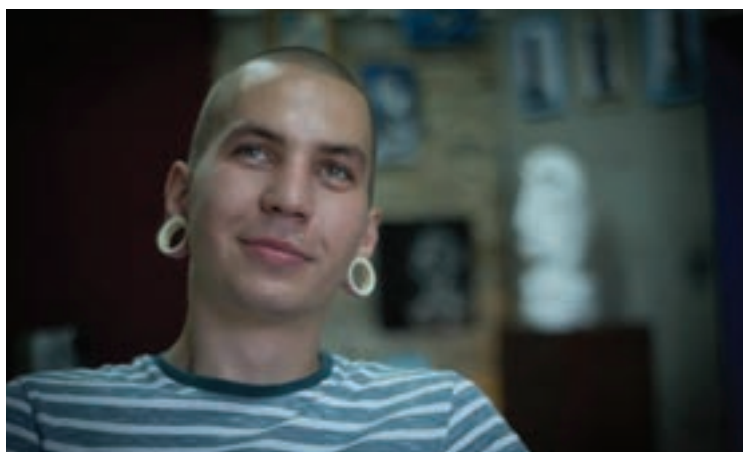
- Web: <http://laurakozma.tumblr.com>
- E-maill: kozmalaura@hotmail.com

Fehér tető, 2017

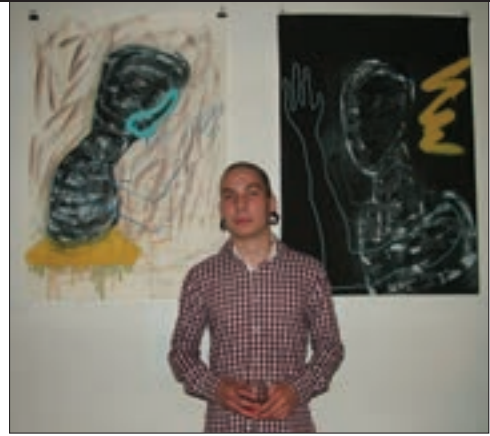

Lak Róbert kiállításának meghívója, portréja és a megnyitó közönsége

LAK RÓBERT

1994. szeptember 28-án született Szabadkán. Jelenleg a Szegedi Tudományegyetem hallgatója, de fél éven át tanult az EESAB quimperi egyetemén is. Jelenleg Budapesten él és alkot. A képzőművészet majd minden iránya foglalkoztatja. A figurális ábrázolásmód jellemzi, alkotási folyamatában jelen van az expresszionizmus, egyfajta tudattalannak való tudatos térátengedés. A tudatos és tudattalan egyaránt foglalkoztatja, de a paradoxonok is. Valamiféle ősit és mélységit keres, amelyet időnként meg is lel. A médiumot választja az éppen aktuális témához, és nem fordítva, ami olyan, mint borhoz választani az ételt. Teljesen természetes folyamat.

Elérhetőség:

Instagram: /robertlak94

E-mail: robertlak94@yahoo.com

Fehér fej, 2017

A kettő, 2018

A hentes nedves álma, 2018

Beach Time, 2017

LÁZÁR TIBOR

Becsén született 1980-ban. 2000 és 2004 között az újvidéki Művészeti Akadémián folytatta rendszeres tanulmányait. 2008-ban ugyanott magiszteri fokozatot szerzett. 2006–2007-ben a svájci Sierre-ben, a L'École Cantonale d'Art du Valais-ben vett részt egy posztgraduális programban. Jelenleg Zentán él és dolgozik. A zentai Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégium képzőművészeti tagozatának tanára.

Önálló kiállítások: Óbecse, Szabadka, Zenta, Albion, Guelph (Kanada), Újvidék, Törökbecse. Csoportos tárlatok: Óbecse, Újvidék, Szabadka, Zenta, Törökbecse

Számos díjban, elismerésben részesült. 2011-ben Forum képzőművészeti díjjal jutalmazták.

Elérhetőség:

Lakcím: 24400 Zenta, Dositej Obradović u. 6.

Telefon: +381/63-887-4605

E-mail: lzrtbr@yahoo.com

Weboldal: www.lazartibor.com

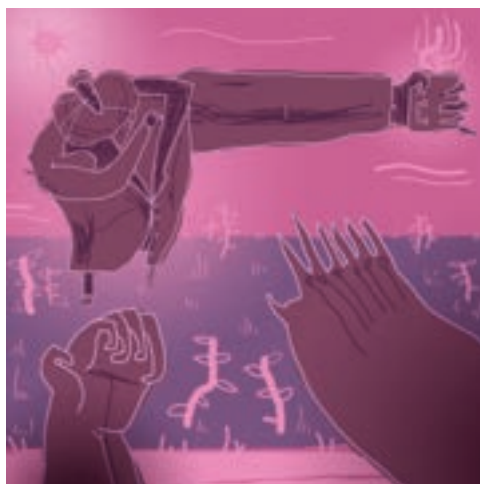
Street fighter, 2017

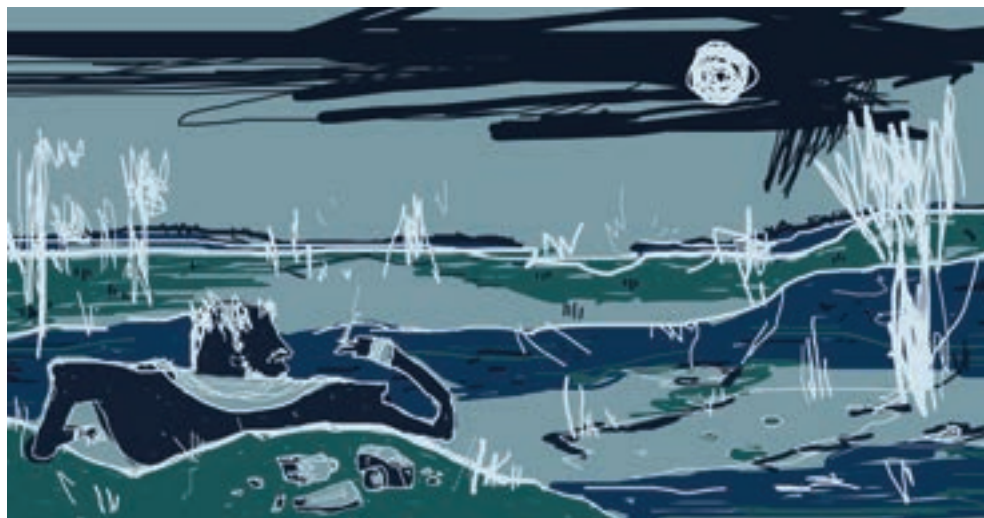
Street fighter, 2018

Valamilyen Viktor Veritek, 2017

Szaros is, meg nem is, 2018

Kaszarnya a a Klaska, 2018

PASZTERKÓ RICHÁRD

1995. április 7-én születtem Szabadkán. Az elmúlt években tanulmányaim miatt Szegeden éltem. Középiskolai tanulmányaimat a Politechnikai szakközépiskolában nyomdaipari előkészítő technikusként végeztem (2014). 2014 szeptemberétől felvételt nyertem a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula pedagógusképző karának Rajz és Művészettörténeti tanszékére, Képi Ábrázolás BA szakra. 2018 júniusában zártam le tanulmányaimat a grafika szakirányon. Az elmúlt 2 évben hivatalosan tagja vagyok a Híd Kör Art szervezetnek, amely a vajdasági fiatal pályakezdő képzőművészeket támogatja. 2016-ban önálló kiállításom nyílt festményeimből a szabadkai Klein House social bar-ban, *Kiskenyér* címmel. 2016 szeptemberében részt vettem a Carpediem, Karlovac nonprofit szervezet által megtartott ifjúsági cserén, melynek címe „Arts here, rights now” volt. 2017-ben különdíjas lettem az XXXIII. OTDK animáció kategóriájában *Vásárnap* című animációmmal. Szerepeltem 2017-ben Szabadkán, a Raichle palotában, a Híd Kör Art *Néma dialógusban a világgal* című kiállítás bemutatkozó tárlatán, a *Szerintem ez fasza* című installációmmal, 2017-ben Belgrádban a nemzeti néprajzi múzeumban csoportos kiállításon az *Istenek az almát szeretik, de én mit?* című fest-

ményemmel. 2017-ben Szegeden MTA SZAB Székház csoportos kiállításán szerepelt a *Nincs kész* című triptichonom. 2017-ben Szegeden, a Várkertben volt önálló kiállításom *Alvilág a víz alatt* címmel. 2018-ban Újvidéken mutatták be Németh István *Jusztika* című novellás kötetét, melyben az én illusztrációim szerepelnek. 2018-ban a kaposvári *Groteszk* triennáléra bezsűrízték a *Xeresz vagyok, lobotómiára gyűjtök* című grafikám. 2018-ban Budapesten a Próbauzem//Patyolat Vad art csoportos kiállításon szerepelt a *Lelki Kaka* képcsoportom.

Elérhetőség:

E-mail: paszterkopaszta@gmail.com

Próféta tisztelete, 2017

Lifkoptikum I, 2016

Lifkoptikum II, 2016

Lifkoptikum III, 2016

PESTI EMMA

Pesti Emma 1990-ben Szabadkán született. A Szegei Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kara Képi ábrázolás szakán, festő szakirányon szerzett diplomát. Jelenleg egy nyomdában dolgozik, mint tervezőgrafikus, emellett aktív alkotó, rendszeresen állít ki csoportosan és önállóan is. Festészete erősen absztrahált, ugyanakkor részleteiben világokat fedezhetünk fel – a Napot, a Holdat, vizeket, eget, felhőket, a port, házakon ablakot, maga a téma viszont másodlagos számára, alkotás közben fontosabb a kompozíció, az egyensúly megteremtése. Festésmódjának egyik alappillére a megtervezett, irányított véletlenszerűség, az esetlegesnek ható gesztusok tudatos elhelyezése a vásznon kompozíciós szempontok alapján.

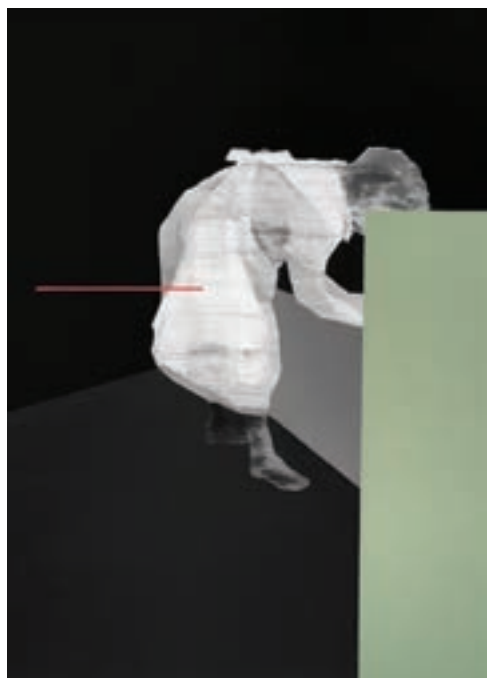
Elérhetőség:

emmapesti.wixsite.com/pemma

emma.pesti@gmail.com

Lifkoptikum IV, 2016

Házimunka, 2017

Az archeológus, 2017

Gavilo Princip, 2017

Vanítás, 2017

RICZ GÉZA

Ricz Géza 1980-ban született Szabadkán. Jelenleg Salzburgban él családjával. 2011-ben végzett a Szegedi Tudományegyetem Rajz-Művészettörténet Szakán, majd 2013-ban az intézmény Bölcsészkarán szerzett mester diplomát. A hagyományos festészet mellett murálfestészettel és alkalmazott grafikával foglalkozik. Art directorként olyan nemzetközi ügyfeleknek dolgozott, mint a Red Bull, Burn, Leica, Telenor, Audi és Suzuki. Munkáit számos folyóirat és magazin publikálta (ArtSlant-Under the radar, The Red Bulletin (AT), Art Maze Mag (UK), A5-Zine (UK), Symposion (SRB), Új Művészet, Élet és Irodalom, kARTon (SRB)). Tagja a CTR V művészeti csoportnak és a Salzburger Kunstvereinnak.

Válogatott kiállítások:

- 2018 Párizsi Őszi Szalon (Salon D'Automne), Champs-Élysées, Párizs (FR); Color 2018, Czong Institution for Contemporary Art, Gimposi (KOR); -BEEP Painting Biennial, Swansea College of Art, Swansea, (UK); Premio Combat, Museo Fattori, Livorno (IT)
- 2017 Arte Laguna Prize, Arsenale, Velence (IT); TOAF, Arnolfini Centre For Contemporary Arts, Bristol (UK); Stroke, Zündapp-Halle, München (DE); Laura Haber Gallery, Buenos Aires (ARG); - Stephan Jäger International Art Symposium Jubileum Exhibition, Calpe Gallery, Temesvár (RO)
- 2015 Itt és most, Múcsarnok, Budapest; A képregegy Szabadkán, Kortárs Galéria, Szabadka (SRB); Fürdők városa/CTR V – Klein House, Szabadka (SRB); -SZAB Székház, Egyéni kiállítás, Szeged
- 2014 Másik város (Other City), Klauzál 13 Galéria, Budapest; TAKT, IX-XI Galéria, Budapest; CTRL-V, Magyar Műhely, Budapest; Periféria – Városi Múzeum, Egyéni kiállítás, Kecel
- 2013 Temerinből a világ, Pepper Art Galéria, Budapest;
- 2012 Táblaképfestészeti Biennálé, REÖK, Szeged; A Szoba, Egyéni kiállítás, Pécs; Belvárosi Kamara Galéria, Egyéni kiállítás, Szeged

- 2011 Nyári tárlat, REÖK, Szeged 2009; No Pass Biennálé, Magyar Alkotóművészek Háza (Olof Palme Ház), Budapest; OMDK, Magyar Képzőművészeti Egyetem, Budapest; Belvárosi Kamara Galéria, Egyéni kiállítás, Szeged; Basch Ház, Egyéni kiállítás, Szabadka (SRB)
- 2007 OMDK, PTE Művészeti Kar, Pécs
- 2006 1956 Emlékév - óriásplakát kiállítás, Dunapart, Budapest
- 2004 Voice of the streets, Kultiplx, Budapest; Urban Art, Josephine Avenue, London (UK)

Díjak:

- 2018 O.R.A. Prize (IT)
- 2018 BEEP Wales contemporary painting prize döntős kiállító (UK)
- 2018 Combat prize döntős kiállító (IT)
- 2017 ArtSlant Prize Showcase Winner (USA)
- 2017 Arte Laguna Prize döntős kiállító (IT)
- 2017 Museu Europeu d'Art Modern-Figurativas 2017 shortlisted (ES)

Elérhetőség:

Web: gezaricz.format.com
 E-mail: riczgeza@gmail.com
 Telefon: +43676 464 11 64
 Instagram: @gezaricz

„Szabadkai tavasz“-alkotótábor, 2013

A kék hal, 2014

SAGMEISTER LAURA

Szabadkán született 1969. október 08-án. 1984-től 1988-ig a szabadkai Svetozar Marković Gimnáziumban tanult. 1993-ban felvették az újvidéki Művészeti Akadémia Képzőművészeti Karának festészeti szakára, Jovan Rakidžić osztályába. 1999-ben diplomázott. 2003-ban a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara Képzőművészeti Mesteriskolájának DLA-képzésén (Doctor of Liberal Arts) vett részt. Témavezetője Keserü Ilona professor emerita volt. Egyéni kiállításai voltak Szabadkán, Budapesten, Szegeden, Magyaránizsán, Antwerpenben (Belgium), Zentán, Topolyán, Szivácon, de számos hazai és külföldi kiállításon is részt vett.

Önálló kiállítások:

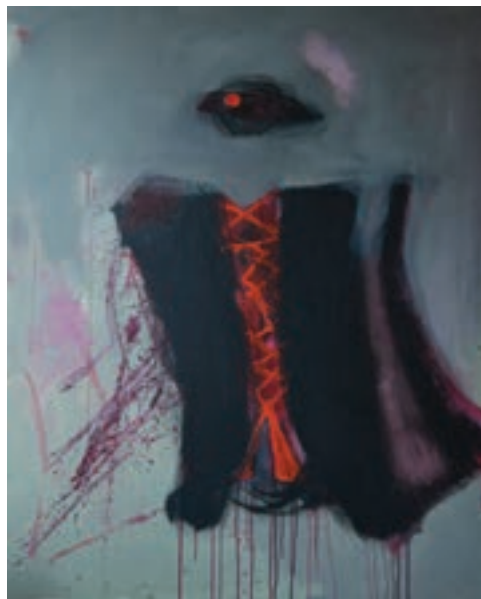
1992 Városi Könyvtár, Szabadka
 1994 Budapest Galéria Kiállítóháza, Budapest
 1994 Régi Zsinagóga (Theater Fesztivál), Szeged
 1994 Egyetemi Színpad, Budapest
 2005 1st FloorGallery, Antwerpen (Hollandia)
 2006 Képzőművészeti Találkozó, Szabadka
 2007 1st FloorGallery, Antwerpen (Hollandia)
 2012 Zentai Városi Múzeum, Zenta
 2012 Topolyai Művelődési Ház
 2012 Artist's Book-Book Art, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
 2013 Magyar Ház, Szabadka
 2016 Horgos, József Attila Könyvtár

Díjak:

1995 Akvarellfestők III Díja, Zenta
 2012 Nagypáti Kukac Péter képzőművészeti díj

Elérhetőség:

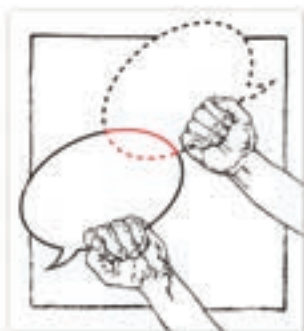
24420 Magyaránizsa, Nikola Tesla u. 13.
 Telefon: +381/60-546-4463
 E-mail: lori_sag@yahoo.com

Fűző, 2017

„Art against violence” – Illusztrációk plakátokhoz, 2015

„A barátom dadog” A Seneca Közhasznú Alapítvány pályázata (különdíj), 2017

SOLTIS MIKLÓS

1980. december 18-án született Szabadkán. 1995 és 1999 között a szabadkai nyomdaipari középiskolában tanult. 2000-ben felvették a budapesti Magyar Képzőművészeti Egyetem festőszakára, ahol 2005-ben végzett. Fontosabb kiállításai Magyarországon és Szerbia-szerte voltak.

Iskolai végzettség:

1995–1999 Nyomdaipari Középiskola, Szabadka
2000–2005 Magyar Képzőművészeti Egyetem (Budapest), festő szak

Fontosabb kiállítások:

2018 Klein House - Szabadka
2016 Esernyős Galéria, Budapest – Közös kiállítás drMáriással és Utcai Dáviddal
2014–2015 Chinese Characters kortárs galéria
2014 – Közös kiállítás a Ctrl V csoporttal
„Művészettel a bántalmazás megelőzéséért”
2014 Art IX-XI galéria – TAKT művésztelep csoportos kiállítása Magyar Műhely Galéria
2013 Pepper Art Galéria – „*Temerinből a világ*” – kiállítás
2008–2016 évente Kafana (Budapest)
2005 Meander Galéria (Budapest): „Kezdeti strukturátlanság ködszerű állapotból” c. kiállítás
2002, 2004, 2005 Fonó Budai Zeneház
2003 Magyarok Háza (Budapest)
Közös kiállítások a TAKT (Temerini Alkotóműhely és Képzőművészeti Tábor) résztvevőivel Szerbiában

Díjak:

1998 Rácz László képzőművészeti díj

Egyéb szakmai információk:

A festészet mellett illusztrációkészítéssel, formatervezéssel és alkalmazott grafikával foglalkozik, kutatja az átjárhatóságot e területek között. Képzőművészként rendszeresen részt vesz társadalmi problémákra reflektáló projektekben. 1997 óta a TAKT résztvevője, több alkalommal, mint művészeti vezető, oktató. (TAKT: Temerini Alkotóműhely és Képzőművészeti Tábor, 1977-ben alakult vajdasági székhelyű művésztelep.) A Ctrl V csoport egyik alapító tagja. (vajdasági fiatal képzőművészek által 2012-ben alapított csoport. Első nagyobb projektjüket 2014-2015-ben valósították meg Szabadkán.)

zőművészeti Tábor, 1977-ben alakult vajdasági székhelyű művésztelep.) A Ctrl V csoport egyik alapító tagja. (vajdasági fiatal képzőművészek által 2012-ben alapított csoport. Első nagyobb projektjüket 2014-2015-ben valósították meg Szabadkán.)

Elérhetőség:

1073 Budapest, Dob utca 82.,
2. lépcsőház 1. em. 6/A,
Telefonszám: +36/70-607-8025
E-mail: miksolt@gmail.com
Weboldal: www.soltismiklos.com

Kiállítás a Klein House-ban, 2016

Az ember, 2017

A fürdő, 2016

TARKÓ JÁNOS

1980-én született a szerbiai Újvidéken. 2004-ben szerzett oklevelet az újvidéki Művészeti Akadémián. A következő országokban állította ki műveit: Szerbia, Horvátország, Mexikó és Kanada. Csoportos kiállításon Újvidéken, Belgrádban, Guadalopéban, Zacatecasban (Mexikó), Torontóban, Stepanovičevón, Karlócán, Pancsován és Nagybecskerekén vett részt. Önálló kiállításai Belgrádban, Újvidéken, Rijekában, Budapesten és Temerinben voltak, valamint 2016-ban a Klein house / socail bar & art galleryben/, Szabadka: *A bennünk élő bohócok*-kiállítás: „Az alkotómunkán keresztül elsősorban a saját érzéseimet fejezem ki. A koncepcióm a múlt, a jelen és a jövő, vagyis az élet minden megnyilvánulási formája. Úgy gondolom, mi mind bohócok vagyunk, akik fiktív értékeknek engedelmességek, és egész életükön át különböző szerepeket játszanak, kik jobbat, kik rosszabbat. Ami az álarc mögött van, azt már mindenki tudja magáról. De talán ez az egyetlen módja annak, hogy szembeszálljunk mindazzal, ami az életünkben történik.

Ezt a kiállítást szeretném a bohócoknak szentelni, mosolygósoknak-szomorúaknak, jóknak-rosszaknak, boldogoknak-boldogtalanoknak... embereknek, amilyenek vagyunk.”

Elérhetőség:

Telefon: +381/65-542-7675

+381/21-504-62

E-mail: tarkojanos@gmail.com

Weboldal: tarkojanos.com

Munka közben

TÓTH ALISA

1988-ban született Zentán. Az újvidéki Bogdan Šuput Formatervezői Középiskolát 2007-ben fejezte be, majd 2011-ben az újvidéki Művészeti Akadémián diplomázott grafika szakon. A mesterképzést 2013-ban Újvidéken médiaművészetből végezte. 2014-től a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskolájának ösztöndíjas hallgatója. Eddigi tanulmányai során számos díjban és elismerésben részesült, ezek közül kiemelkedik az SZTE Tehetségpont aranyfokozatú díja művészetek kategóriában. Több nemzetközi csoportos tárlaton vett részt. Eddig öt önálló tárlata volt, ezek közül négy Szerbiában és egy Magyarországon. A kutatói munkában és a művészetben egyaránt aktív; Kutatási területe a vizuális képességek, ezen belül a színek, mint a vizuális nyelv kifejező és közlő szerepének a vizsgálata általános iskolás tanulók körében. Szabadidejében illusztrálással és tervezőgrafikával foglalkozik, főként gyermekkönyvek és versek vizuális megjelenítésével. Illusztrációi letisztultak, élénk színekkel dolgozik, melyeknél a vonalak könnyedsége teret ad egy gazdag színvilág kibontakoztatásához. Tagja a Vajdasági Magyar Doktoranduszok és Kutatók Szervezetének, a Híd Kör Art Egyesületnek, a Široka Staza Művészetbarátok Körének, a Szerbiai Fotósövetségnek, a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesületének.

Elérhetőség:

23320 Csóka, Bánáti utca 8.

Telefon: +36/30-865-5770

E-mail: alysa0010@gmail.com

Weboldal: <http://tothalisa.com/>

Facebook: <https://www.facebook.com/pages/Alisa-T%C3%B3th/>; 468395709933714?fref=ts

Önálló kiállítás:

2016 Szeged, Somogyi-könyvtár

– Színes természettudomány-kiállítás

Az ördög és a ló
(Az ördög meg az inasa)

ÚJHÁZI ADRIENN

Újvidéken született 1995-ben. A Bogdan Šuput Formatervezői Szakközépiskolában érettségizett 2014-ben. Jelenleg az Újvidéki Művészeti Akadémia negyedéves festészet szakos hallgatója. Tanulmányai alatt a természetből merített alakzatok, formák és anyagok foglalkoztatják, amelyeket többféle vizuális nyelv segítségével mutat be a közönségnek. A fényképészet, a videó, az installáció, a rajz és az atipikus festészeti technikák jellemzik alkotóvilágát. A természetes anyagok felhasználása által ironikusan hívja fel a figyelmet a környezeti katasztrófákra. Alkotásai a Braille-írással leegyszerűsítve és letisztulva absztrakt formát kapnak. Jelenleg organikus festményein és assemblage-ain fejleszti kreatív látásmódját. 2010-től aktív tagja a Šok zadruuga galériának, 2017-től pedig a Híd Kör Artnak.

Elérhetőség:

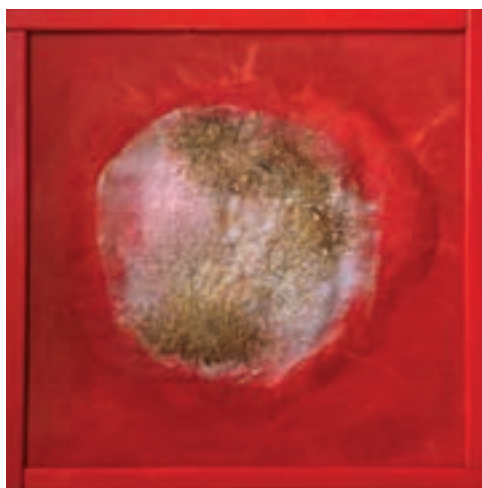
Web: www.behance.net/Adrienn_Ujhazi

E-mail: adryka95@hotmail.com

Instagram: [adrienn_ujhazi](https://www.instagram.com/adrienn_ujhazi)

Gaia Ciklusai 9, 2017

Gaia Ciklusai 10, 2017

Cím nélkül, 2017

Cosmic answer, 2017

UTCAI DÁVID

Újvidéken született 1978. augusztus 29-én. A Magyar Képzőművészeti Egyetem festőszakán diplomázott 2003-ban, Károlyi Zsigmond osztályán. Festményein az organikus-geometrikus formák és értékek kereszteződnek. Képi világa kialakulásához nagyban hozzájárultak a gyerekkorban meghatározó jelentőségű mezőgazdasági gépek és tájak. Ezen kívül a balkáni háború, amelyben felnőtt, és az elektronikus zene. Inspirálóan hatnak rá a Neue Wilde irányzattól kinőtt Albert Oehlen munkái. Képeivel a teljes szabadságot keresi a festészetben, a megismert valóság elemeit összemixelve új képi világot teremt, reflektálva a világ kuszaságára és bonyolultságára, de személyes, optimista meggyőződését is szeretné kifejezni, leginkább a színek erejével. A festészetében arra törekszik, hogy egyszerre legyen tudományos, friss és könnyed.

Őnálló kiállítások:

- 2007 Nyári Ifjúsági Játékok, Zenta
- 2009 Fonó Budai Zeneház, Budapest
- 2010 Klub 400, Budapest
- 2010 Lukijan Musicki kiállítóterem,
„Metamorfózis”, Temerin
- 2011 Art Gallery, „Metamorfózis”, Topolya
- 2011 Bash ház, „Metamorfózis”, Szabadka
- 2012 Kör galéria, Óbecse
- 2013 Fonó Budai Zeneház, Budapest
- 2013 Szentesi Művelődési Központ,
Tokácsli galéria, Szentes: „Periféria”-kiállítás
- 2016 Kelet Kávézó és Galéria, Budapest
- 2016 Fonó Budai Zeneház, Budapest

Díjak:

- 1996 TAKT, Rácz László-díj
- 2012 Katona Kiss Ferenc és neje Túri Júlia
Képzőművészeti Alapítvány díja
- 2015 NKA támogatás
- 2016 NKA támogatás
- 2017 Esterházy-díj jelölés

Szakmai működés:

- 1996-tól a Temerini Alkotóműhely és Képzőművészeti Tábor (TAKT) résztvevője,
2008–2012 művészeti vezetője
- 2005-től a bácskossuthfalvai 9+1 művésztelep rendszeresen meghívott művésze
- 2006-tól 2012-ig a temerini Kókai Imre és Petar Kocsity Általános Iskolákban tanít rajzot
- 2013-tól a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE) tagja
- 2013 CTRL V csoport alapító tagja
- 2015-től a Sensaria Képzőművészeti Egyesület tagja

Elérhetőség:

- Tel.: 06 20 313 8661
- E-mail: utcdvd@yahoo.com
- Web: www.davidutcai.com

VARGA VALENTIN

1990-ben született Újvidéken. Középiskolai tanulmányait az Újvidéki Bogdan Šuput Formatervezői Szakközépiskolában végezte, képzőművészeti technikus szakon. 2014-ben diplomázott a Szarajevói Művészeti Akadémia festőszakán. Mesterei Amer Bakšić és Nusret Pašić. 2015 óta a TAKT (Temerini Alkotóműhely és Képzőművészeti Tábor) művészeti vezetője. Jelenleg Temerinben él és alkot.

Elérhetőség:

E-mail: vargav90@gmail.com

Ergon 02.
(Akció-fotósorozat), 2016

Műteremben

VASS SZABOLCS

Topolyán született 1992-ben. 2011-ben végzett az újvidéki Bogdan Šput Formatervezői Szakközépiskola tervezőgrafikai szakán, majd az Újvidéki Művészeti Akadémia képgrafika szakának hallgatója. 2017-ben diplomázott Zoran Todović osztályában. Jelenleg mesterszakos hallgató az iparművészet és dizájn szakon. Munkáit a szimbólumhasználat, az erősen kifejező szociális érzékenység, a politikai éleslátás és társadalomkritika jellemzi. Mindez festmény, rajz, kerámia, digitális kép, performansz és installáció formájában manifesztálódik. Egy ideig a másol.net online nemzetközi lapszemle illusztrátora. A Dombos Visual művésztelep koordinátora.

Díjak: 2018 TRASH art hungary 1. díj

Elérhetőség:

Tel.: +381/64/4349701

E-mail: djembello@gmail.com

Brylpiymawrcoxyllum

Transzhumán valóság

A vajdasági fiatal
képzőművészek egyik
kiállítóhelye
a Klein House volt

A kishegyesi Dombos Fest
fesztivál képzőművészeti
alkotótábora, a Dombos
Visual. A képen a 2017-es
tárlat megnyitójára látható:
Lábadai Lénárd,
Vass Szabolcs (a Dombos
Visual koordinátora),
Raffai Ingrid, Szentfi Lilla,
Bicskei Anikó, Klájó Adrián.

A szabadkai Klein House fontos kiállítóhelyként vonult be a képzőművészeti köztudatba. A képen a Híd Kör Art 2015 novemberében megszervezett bemutató tárlatának megnyitója látható. A kiállítást megnyitja: Fehér Dorottya és Brenner János.

A Szabadkai Kortárs Galériában (Raichle-palota) huszonöt vajdasági magyar fiatal képzőművész állított ki 2017. november 14-én, a vajdasági magyar képzőművészet (azaz Ács József születésének) napján.

Az új tagokkal bővült Híd Kör Art kiállításának plakátja (2017. szeptember 22., Klein House, Szabadka)

1965. április 19., hétfő

[...] Mondom Kondornak, hogy a továbbiakban a feladataim közé fog tartozni a vajdasági magyarok képzőművészeti alkotótevékenységének nyomon követése is. Persze, nem akarom mellőzni a jugoszláviai művésztelpek mozgalmát sem, nyilvánvaló (ez a kiállítás is azt mutatja), hogy a Képzőművészeti Találkozóban több alkalmam lesz utazni és az élő művészettel kommunikálni.

– *Mi az, hogy vajdasági magyarok művészete?!* – kérdi meglepetten Kondor, ő nem érti, hogy nálunk a festészetet nemzetek szerint tagolják. Meg kellett magyaráznom, hogy éppen ez a kutatásom témája is, az a korszak, amikor ez valóban el volt hanyagolva, a háború előtti időszak. És a múlt, visszamenőleg egészen a tizenkilencedik század második feléig. Meséltem neki erről a valóban furcsa jelenségről. 1918 után, amikor meghúzták az államhatárt, a magyar képzőművészekkel itt, a Vajdaságban a kutya sem törődött sem egyik, sem másik oldalon. Elvesztették a kapcsolatukat Pesttel, s legtöbbször nem kereste azonnal a csatlakozási lehetőséget a számukra újnak és szokatlanul számító képzőművészeti központokkal. Így történetem meg, hogy a bácskai és még inkább a bánásági, egyébként roppant figyelemre méltó és érdekes művészeti történések feledésbe merültek. [...] (Bela Duranci)

Bela Duranci

ÖNÉLETRAJZ KONDOR BÉLÁVAL

(RÉSZLET)

[...] Alkotóművész! Sajátos fogalom. A művészek, az igaziak, kétségkívül megvannak róla győződve, hogy kiveszik a részüket a mindennapok megváltoztatásából, részt törnek a megállapodottság kerítésén, új látóhatárokat nyitnak,

úgy is mondhatnám: új világot építenek. És – lehet, hogy ez csak az én vesszőparipám – úgy képzelem, hogy egyik-másik műalkotásukkal jövendőnek is! Időről időre egyik-másik műben mintha ott halanám valami üzenet visszhangját, és segítségével felismernék valamit a valóságban. Ilyenkor mindig Hauser Arnold (1892–1978) jut eszembe, illetve *A művészettörténet filozófiája* (Zágráb, 1963), ahol a 173. oldalon ez áll: „Minden kultúrának megvannak a maguk ősei, a maguk hősei; mindegyik felé más út vezet, mégpedig olyan út, amely csak akkor válik láthatóvá, amikor elértük a célt.”

Ezek szerint a visszhang, amit hallok, tulajdonképpen felismerés – hisz a célt elértük!

Azt azonban nem hiszem, hogy az alkotóművész tudatosan jövendőlné. Könnyebb, ha a kérdésre fátylat borítok, és a teremtő titoknak, a megformálás csodás energiájának tulajdonítom a dolgot. Az alkotó a hétköznapok valóságában – saját tapasztalatai révén – lehet, hogy öntudatlanul, de akumulálja a múlt üzeneteit, a válaszkéréses kihívásaival, illetve az előérzet rejtelmével összhangban. Ő olyan valóságot él meg, ami nem a hétköznapok valósága, hanem egy külön realitás, az alkotás időn kívüli aktualitása. Ennek a jól

felismerhető valóságnak a visszhangját halljuk az út végét jelző jelként a cél elérésekor. Magát a célt ritkán érik el az alkotók. Az – velünk szemben – talán megadatott nekik, hogy előre lássák a dolgokat, a diadalmas visszatekintés kegye azonban a legtöbbjuktől megtagadott.

A kreatív alkotók a szó szoros értelmében saját döntésük ösvényein indulnak útnak, tudatosan vállalják a kockázatot, hogy környezetük nem fogja őket megérteni, sőt megkeseríti az életüket. Mégis teszik, amit tenniük kell, s meggyőződésük, hogy ez így helyes. Ahogy Hauser mondaná: „... a művésznak nem kell mindent tudnia saját művéről, nem is tudhat és nem is akar mindent tudni.” Az említett három művész (Kondor Béla, Sáfirány Imre, Zoran Petrović – a szerk.) pontosan eszerint cselekszik, és az utcán, illetve a képzőművészet színpadán járva-keelve oda sem figyel a kerítésen túlról jövő kutyaugatásra. Megint Hauser Arnold jut eszembe: „A múlt önmagában értelmetlen és alakatlan; értelmet és kíváncsiságot csak valami meghatározott jelenhez viszonyítva nyer. Tehát minden jelennek más a múltja, ezért a történelmet mindig újra kell írni, a művészi alkotásokat újra kell magyarázni, a világirodalmi műveket újra kell fordítani; az az állítás tehát, hogy a történelmi múlt minden értelmezése bizonyos értelemben »téves értelmezés«, nem is olyan értelmetlen állítás. Az álláspont, ahonnan a történelmet vizsgáljuk, nem történelmen kívüli; a múlt vizsgálata magának a történelemnek a terméke.”

(–: *Önéletrajz Kondor Bélával. Naplójegyzetek 1962–2008*. Miskolc, 2013. MissionArt Galéria – Miskolci Galéria Városi Művészeti Múzeum Nkft.)

ARCANUM DIGITALIS
TUDOMÁNYTAR

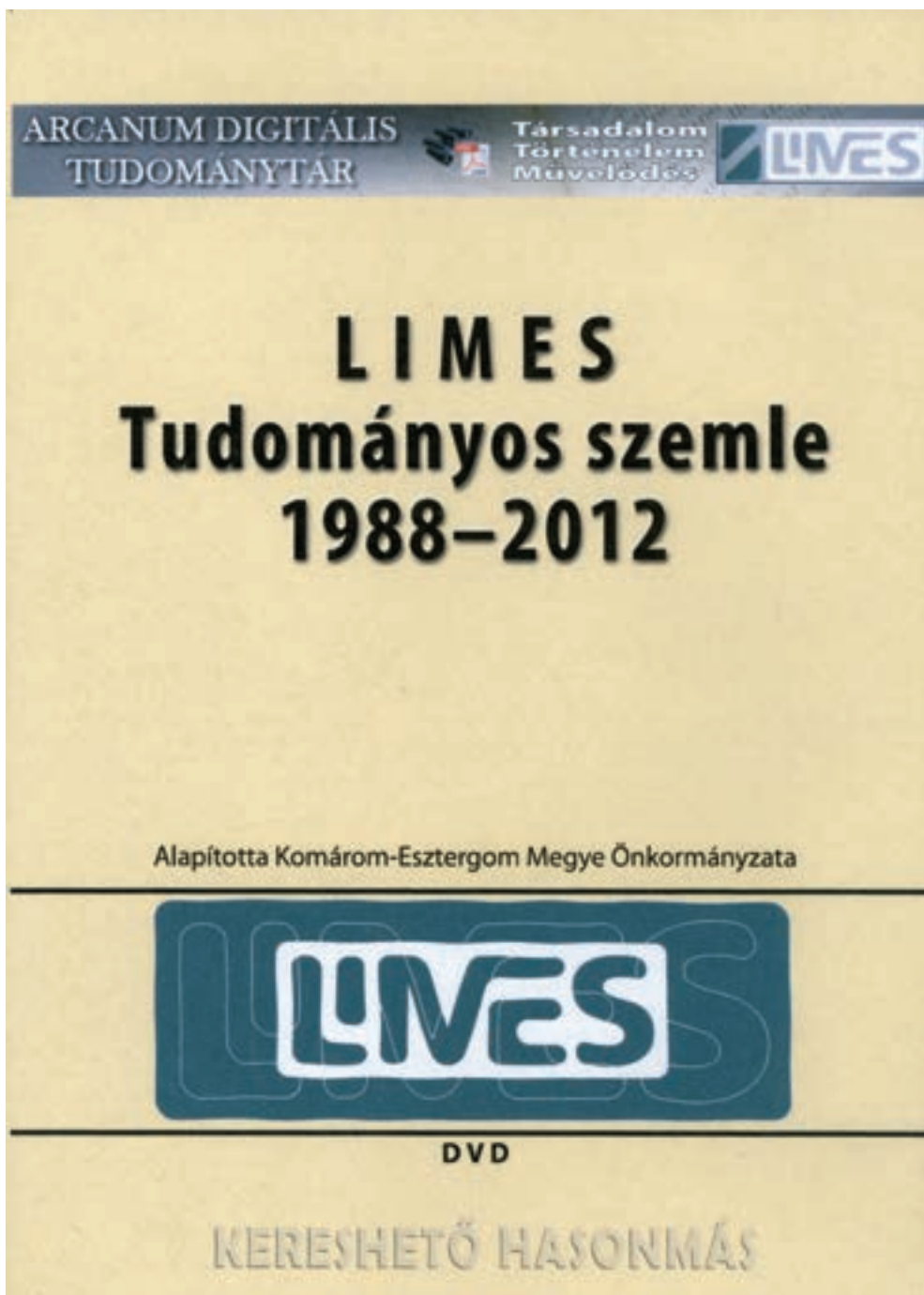
ARC LIVES

Art Limes 1992–2015

DVD

KERESHETŐ HASONMÁS

Megjelent DVD-n az Arcanum-Adatbázis Kft. kiadásában a LIMES tudományos-történelmi szemle valamennyi száma (25 évfolyam, 95 szám, 14 000 oldal) További információk a kiadó honlapján

MEGJELENT SZÁMAINK:

2003/1. szám – BÁBOK ÉS BÁBUK (elfogyott)	–
2003/2. szám – A PASZTELL (elfogyott)	–
2004/1-2. szám – DIKTATÚRA ÉS MŰVÉSZET I–II.	990 Ft
2004/3-4. szám – A GYERMEKKÖNYV-ILLUSZTRÁCIÓ I–II. (elfogyott)	990 Ft
2006/1. szám – BÁB-TÁR I. (elfogyott)	–
2006/2-3. szám – BÁB-TÁR II–III.	990 Ft
2006/4 – 2007/1. szám – Magyar illusztráció Bolognában (elfogyott)	850 Ft
2007/2. szám – BÁB-TÁR IV.	650 Ft
2007/3. szám – Kihelyezett tagozat	850 Ft
2007/4. szám – BÁB-TÁR V.	850 Ft
2008/1. szám – A gyermekkönyv-illusztráció IV.	850 Ft
2008/2. szám – Képzőművészek Esztergomban a 20. században	850 Ft
2008/3. szám – BÁB-TÁR VI.	850 Ft
2008/4. szám – ÜVEGSZOBRÁSZAT	850 Ft
2008/5. szám – BÁB-TÁR VII.	850 Ft
2009/1. szám – Gyermekkönyv-illusztráció V.	850 Ft
2009/2. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VI.	850 Ft
2009/3. szám – Wehner-Vernissage	850 Ft
2009/4. szám – BÁB-TÁR VIII.	850 Ft
2009/5. szám – Fémszobrászok Tatabányán	850 Ft
2009/6. szám – BÁB-TÁR IX.	850 Ft
2010/1. szám – BÁB-TÁR X.	850 Ft
2010/2. szám – BÁB-TÁR XI.	850 Ft
2010/3. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VII.	850 Ft
2010/4. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VIII.	850 Ft
2011/1. szám – BÁB-TÁR XII.	850 Ft
2011/2. szám – Képzőművészek Tatabányán a 20. században	850 Ft
2011/3. szám – Gyermekkönyv-illusztráció IX.	
A képiró: Kass János, 1. rész	850 Ft
2011/4. szám – Gyermekkönyv-illusztráció X.	850 Ft
2012/1. szám – BÁB-TÁR XIII.	850 Ft
2012/2. szám – IPARMŰVESSÉG I.	1.000 Ft
2012/3. szám – A KÉPÍRÓ, KASS JÁNOS	1.000 Ft
2012/4. szám – BÁB-TÁR XIV.	1.000 Ft
2013/1. szám – IPARMŰVESSÉG II.	1.000 Ft
2013/2. szám – IPARMŰVESSÉG III.	1.000 Ft
2013/3. szám – BÁB-TÁR XV.	1.000 Ft
2013/4. szám – BÁB-TÁR XVI.	1.000 Ft
2013/5. szám – Képzőművészek Dorogon I.	1.000 Ft

2014/1. szám – Képzőművészek Dorogon napjainkban	1.000 Ft
2014/2. szám – BÁB-TÁR XVII.	1.000 Ft
2014/3. szám – KÉP-TÁR I.	1.000 Ft
2014/4. szám – KÉP-TÁR II.	1.000 Ft
2015/1. szám – BÁB-TÁR XVIII.	1.000 Ft
2015/2. szám – BÁB-TÁR XIX.	1.000 Ft
2015/3. szám – A képíró: Kass János, 3. rész	1.000 Ft
2015/4. szám – Képzőművészek Tata városában XVIII–XX. század – I. kötet	1.000 Ft
2015/4. szám – Képzőművészek Tata városában XVIII–XX. század – II. kötet	1.000 Ft
2015/5. szám – BÁB-TÁR XX.	1.000 Ft
2016/1. szám – KÉP-TÁR III.	1.000 Ft
2016/2. szám – BÁB-TÁR XXI.	1.000 Ft
2016/3. szám – BÁB-TÁR XXII.	1.000 Ft
2016/4. szám – KÉP-TÁR IV.	1.000 Ft
2016/5. szám – BÁB-TÁR XXIII.	1.000 Ft
2016/6. szám – BÁB-TÁR XXIV.	1.000 Ft
2017/1. szám – BÁB-TÁR XXV.	1.000 Ft
2017/2. szám – BÁB-TÁR XXVI.	1.000 Ft
2017/3. szám – BÁB-TÁR XXVII.	1.000 Ft
2017/4. szám – KÉP-TÁR V. – I. rész	1.000 Ft
2017/5. szám – KÉP-TÁR V. – II. rész	1.000 Ft
2017/6. szám – BÁB-TÁR XXVIII.	1.000 Ft
2018/1. szám – BÁB-TÁR XXIX.	1.000 Ft
2018/2. szám – KÉP-TÁR VI.	1.000 Ft

Folyóirataink megvásárolhatók:

- Budapesten: Írók Boltja (Andrássy út 45.)
- Komárom-Esztergom megyében és országosan a LAPKER terjesztésében

Megrendelhető: Könyvtárellátó Kht., 1134 Budapest, Váci út 19.

Kernstok Alapítvány/Art Limes Szerkesztősége, 2800 Tatabánya, Kós Károly u. 3. fsz. 3.

E-mail: viragjeno46@gmail.com

Honlapjaink: www.artlimes.hu; www.limesfolyoirat.hu

ART LIVES ART LIMES MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT
BÁB TÁR - KÉP TÁR - ILLUSZTRÁCIÓ
JOURNAL OF PUPPETRY AND ART

Hírek Műművészet Képzőművészet Színházművészet Galéria Limes Kapcsolat

Bejelentkezés OK Várakozás

Amikor az ördög még alszik

Események

JÚNIUS 2014

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Legfrissebb cikkek

Hozzájárulni alkalmattal rendez Sopron dremblennéjét

„Ha érembienné, akkor Sopron” – „Itt Sopron, akkor érembienné”. A kultúrától Sopronban és külsővilágban az a lényeg: hangzott el évek óta a dremblennéjével kapcsolatban.

← 20 **Tovább**

Kövessen minket!

f g+ t i

Aktuális

2014. június 1. 2014. június 1.

A www.artlimes.hu weboldal nyitó lapja